

Eminescu în ultimul deceniu de viață

DUMITRU COPILU-COPILLIN

EMINESCU

ÎN ULTIMUL DECENIU DE VIAȚĂ

Editor – Mihai Stan

Coperta – Editura Bibliotheca, după o idee a autorului

Foto copertă – Sabin Bălașa, Luceafărul (detaliu)

Procesare text – Dumitru Copil

Tehnoredactare – Loredan Marcu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

COPILU-COPILLIN, DUMITRU

Eminescu în ultimul deceniu de viață / Dumitru Copilu-

Copillin. – Ed. a 2-a, rev. și adăug. – Târgoviște : Bibliotheca, 2020

Bibliogr.

ISBN 978-606-772-457-8

821.135.1.09 Eminescu

929 Eminescu, M

Tiparul BIBLIOPRINT Târgoviște

Tel. 0765 464 107 • fax 0245 212 241

e-mail: biblioth@gmail.com

e-mail: dumitrucopilu@yahoo.com • tel. 0726 791 985

DUMITRU COPILU-COPILLIN

**EMINESCU
ÎN ULTIMUL DECENIU
DE VIAȚĂ**

**Receptarea fulminantă a lui Eminescu
în Europa și America, iar în țara sa
arestat și izolat într-un ospiciu**

Ediția a II-a revăzută și adăugită

Editura Bibliotheca
Târgoviște, 2020

MOTTO

„De peste un veac, Eminescu este Eminescu nu numai prin suma textelor sale, dar și prin suma ideilor critice despre ele. Altfel spus, Eminescu este Eminescu și prin criticii săi”

(Dumitru Caracostea)

Colecția
CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ
Coordonator acad. Mihai Cimpoi

Copyright © 2020

Editura Bibliotheca

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin

Editurii Bibliotheca & Dumitru Copilu-Copillin

CUVÂNT-ÎNAINTE

ULTIMUL DECENIU DE VIAȚĂ A LUI EMINESCU ÎNTR-O NOUĂ VIZIUNE

Profesorul Dumitru Copilu-Copillin, stăruitor preocupat de universalitatea lui Eminescu prin traduceri și evaluări critice în spațiul românesc și peste hotare, prin aplicarea tuturor grilelor criteriilor acesteia, investighează acum atât unele aspecte noi puțin cercetate ale receptării operei sale (primele traduceri în limba germană, italiană, franceză, engleză; unele dimensiuni ale imaginarului mitopo(i)etic, precum ar fi melancolia și așa-zisul „pesimism”, limbajul; noi traduceri și ecourile lor în publicații editate în germană, italiană, franceză, engleză, rusă, maghiară, majoritatea prezente în publicațiile internaționale sau naționale din 10 țări, europene și SUA.

Revelatoare sunt referințele și panoramarea acestora într-o imagine sintetică, care constituie latura originală și valoarea de pionierat exegetic eminescologic: aflăm, de exemplu, că este înalt apreciată „cultura estetică” elevată a poetului,

„forme pline de melodie”, „originalitatea lor națională”, „puternica formă a frumosului”, iar „în curentul romantic al epocii – poezia «Melancolie» – ar configura o **categorie estetică distinctă: Melancolia**”.

O altă notă absolut nouă a perspectivei exegetice propusă de profesorul Copilu-Copillin este trecerea în revistă a transpunerilor **muzicale și plastice** a poeziilor traduse și a ecourilor lor în marile centre culturale ale lumii (Viena, Berlin, Leipzig, Basel, New York ș.a.). Este un bun prilej de a demonstra „armonia și muzicalitatea” operei eminesciene, însemn indiscutabil al universalității.

Contribuții esențiale ne aduce investigația documentară a vieții și activității poetului în timpul „bolii”, în special a reacțiilor care au avut loc în lume. Odată cu informarea privind situația poetului, care a fost făcută la 28 septembrie 1883 la Congresul „Asociației Literare Internaționale” a scriitorilor (fondată de Victor Hugo), are loc ceea ce autorul denumește **ascensiunea europeană fulminantă a receptării și cunoașterii operei poetice eminesciene**.

Sunt prezentate, într-o largă sinteză documentară, evenimentele cele mai importante ale timpului, „scenariul” din 28 iunie 1883, urmărit în detalii, reacțiile agenților de presă despre „înneburirea subită” și „izolarea într-un ospiciu”, modul

tratamentului, perioadele în care și-a revenit, actul urmăririi sale politice (interdicția de a publica). Urmează o amplă reconstituire a descoperirilor arhivistice din România și din alte țări, a modului „legendării” nebuniei, a momentelor semnificative, precum Congresul internațional de psiholingvistică de la Milano din 2012 și clarificarea de către Academia Română, în 2015, a adevărului despre maladia poetului [concluzia: „Sunt **greșite** atât **diagnosticul**, cât și **tratamentul**”].

Studiul domnului profesor Dumitru Copilu-Copillin este meritoriu, reintroducându-ne printr-o solidă documentare și o profundă analiză a evenimentelor și ecurile pe care le-a avut opera și „boala” poetului în întreaga lume. Eminescologia s-a îmbogățit, evident, cu o contribuție exegetică originală.

Acad. Mihai Cimpoi
Târgoviște, 1. XI. 2019

CUVÂNTUL AUTORULUI

Circuitul universal – unul dintre criteriile universalității, probat de noi documentar pe receptarea creației lui Mihai Eminescu în lume – recent l-am demonstrat într-un ciclu de lucrări despre receptarea operei eminesciene prin traducerea și ecoul ei în publicații tipărite și online de la primele începuturi și până în zilele noastre.

În prefața unei variante anterioare a lucrării noastre (mss, 1989) despre Eminescu în 65 de limbi, precum și în textul unui interviu din 1993, acordat autorului, cunoscutul eminescolog Edgar Papu aprecia că **circulația universală** a operei eminesciene reprezintă o **CERINȚĂ cumulativă** a universalității, demonstrarea ei documentară contribuind la **reducerea** semnificativă a „izbitorului decalaj între valoarea universală a poetului și corespunzătoarea sa circulație universală care mai lasă de dorit.” (16).

Valoarea universală a creației eminesciene presupune – potrivit stadiului actual al exigențelor cercetării – **respectarea unei grile privind CRITERIILE universalității:**

1. PERFORMANȚA / un nivel înalt al măiestriei literar-artistice atestate, comparabilă și compatibilă cu cea a clasicilor consacrați ai literaturii universale;

2. REFLECTAREA vieții epocii în care a trăit, la același nivel de măiestrie **într-o operă literară valoroasă** care să exprime resorturile intime profunde ale trăirilor, gândirii și simțirii general umane din propria ființă ca om al vremii sale și ca exponent al neamului pe care îl reprezintă;

3. INFLUENȚA exercitată în epoca sa și în cele care urmează prin crearea de curente și școli, care presupune contribuții fundamentale în principal la formarea limbii literare moderne etalon de limbă națională, resursă cu un potențial lingvistic în stare să satisfacă exigențele cele mai înalte și mai dificile ale creației și creativității prin valoarea de unicitate a limbajului poetic, respectiv, a discursului ziaristic, în același timp limba să satisfacă exigențele comunicării interumane, în care să se recunoască și pe care să o accepte – vorbind, citind și scriind, fiecare în stilul și după puterile proprii – conaționali.

4. VALOAREA UNIVERSALĂ a operei să se bucure de o difuzare, recunoaștere și consacrare ca valoare națională de dimensiune universală, altfel spus CIRCUITUL UNIVERSAL al operei, care presupune în principal **traducerea și ecoul**

într-un mare număr de limbi, prin aceasta favorizând asimilarea în alte literaturi naționale, în condițiile în care în medie jumătate din producția literaturilor naționale o reprezintă traducerile și ecoul acestora.

În privința criteriului care atestă **măiestria literar-artistică eminesciană**, s-a demonstrat că aceasta este comparabilă și compatibilă cu cea a clasicilor consacrați ai literaturii universale, sub aspectul de **unicat atât al mesajului** său general uman ființial, social și cosmogonic al operei, cât și al **învelișului său lingvistic, estetic și vocațional**. Simplificat vorbind, de pildă, în prozodia eminesciană constatăm o performanță unică în combinarea de imagini, sunete și sensuri, care prefigurează unicitatea limbajului său poetic, de asemenea în aplicarea ansamblului de reguli, unele create chiar de poet prin elementele de versificație, precum strofa, rima, ritmul, accentul, simetria, repetiția, măsura armoniei, până și – adaugă Noica – „Un zbucium spiritual sau câte o căutare în spirit universal, dar în cuvânt românesc, așa cum le-ar putea vedea și ar trebui să le vadă orice cuget românesc” (35), care să corespundă criteriilor de clasificare a operei în specii literare în cadrul fiecărui gen, liric, epic și dramatic.

După **cinci decenii de investigare** a procesului de universalizare a moștenirii literar-artistice eminesciene, obiectivul urmărit **s-a concretizat sub forma unui**

ciclu, editat deocamdată în 6 ediții, succesiv revăzute și adăugite, publicate **sub titlul generic „Eminescu Universal”**: o primă ediție despre „*Eminescu în perspectivă universală*” (2013, 24 de lucrări proprii, selectate din 50 publicate), urmată de sintezele axate pe receptarea/asimilarea operei eminesciene în literaturile lumii, grupate sub genericul „*Eminescu în circuitul universal*” (ed. I-2014 despre Eminescu editat în 77 de limbi; II-2015, 79 de limbi; III-2016, 80 și IV, 85 de limbi, următoarea ed. V, în pregătire, 92 de limbi din același număr constant de aprox. 250 de țări).

Încadrat în ciclul „*Eminescu Universal*”, **textul de față** reprezintă **forma extinsă a unei comunicări științifice**, inclusă în programul Congresului Mondial al Eminescologilor (al V-lea, Chișinău, 3-4 septembrie 2017), **cu accent** pe un aspect mai puțin cunoscut, însă fundamental, deoarece vizează chiar **edificiul care a declanșat procesul de universalizare** a moștenirii eminesciene, anume, viața și opera lui „*Eminescu în ultimul deceniu de viață*”.

Următoarea ediție din ciclul „*Eminescu în circuitul universal*” **sintetizează date** atât din perioada **ultimului deceniu din viața poetului**, cât mai ales date privind **stadiul actual al procesului complex de cunoaștere, recunoaștere și consacrare ca valoare universală** a operei și ecoului ei în publicații editate între 1878-2020.

Pe lângă cele **85 de limbi** ca surse pentru ediția anterioară IV, publicată în 2016, am mai **identificat alte șapte limbi**: asturiana, azerbajjana de sud, chineza wu, mirandeza, scoțiana, ultimele din 2020 fiind cele din 15 ianuarie-cantoneza și 17 februarie – egipteana arabică.

De remarcat faptul că **în aceste șapte limbi** – ca și în alte aprox. 60 – **Eminescu a putut fi cunoscut anterior numai pe baza unor programe special create de traducere automată**, în țări sau teritorii geografice autonome, care doreau să-l cunoască pe poetul român și în publicații editate **în limba lor de baștină, deși în limba oficială** a țării (engleza, franceza, germana, rusa etc.) **existau ediții** de texte și ecouri **eminesciene**, tipărite sau online. **Numărul acestor limbi a crescut** considerabil de la un an la altul, adică **16 limbi în 6 ani** (de la 47, în prima ediție din 2014, la 63, în ediția viitoare pe care în 2020 o revizuim pentru reeditare). Posibil ca **rezerva de bază a limbilor în care să fie cunoscut și asimilat Eminescu în continuare ar putea fi această a doua categorie de limbi**, semn al **interesului crescând pentru valoarea mesajului** de mare actualitate al **Poetului Național al României, de acum perceput ca „Uomo universale”** (Noica).

O **contribuție notabilă** în această privință o are enciclopedia internațională **Wikipedia**, în baza unui acord cu reprezentanții României, în paginile ei

publicându-se **referințe** în 264 de limbi, între acestea **începând din 2003** asemenea **referințe** apar și **în limba română despre România**, cele mai multe dintre ele însă, până acum, **peste patru sute de mii fiind despre Eminescu.**

Opera eminesciană și ecourile ei sunt cunoscute în lume prin intermediul unor **publicații editate** deja în **92 de limbi străine** – dacă se alătură și **limba română**, numărul crește la **93 de limbi** – iar din aceste 93 de limbi orice **cititor** care nu cunoaște aceste limbi, **la solicitare, pentru a-l cunoaște pe Eminescu** poate realiza traduceri în folos propriu, pe baza unor programe special create de **traducere automată. în peste 60 de noi limbi.** În acest caz, **totalul limbilor** – din categoria celor două modalități de transpunere dintr-o limbă în alta, literară și literală – **ar însuma peste 150 de limbi din peste 250 de țări și teritorii geografice autonome**, în care acum poate fi cunoscut Eminescu.

Au trecut peste 140 de ani de la apariția în limba germană, la Berlin în 1878, a primei traduceri, – poezia „*Melancolie*” – considerată o perlă lirică de primă mărime a liricii romantice europene, aceștia i-au urmat celelalte capodopere eminesciene și ecoul lor în publicații apărute pe toate meridianele globului. Procesul de universalizare a operei eminesciene a cunoscut o culme simbolică la aniversarea

Centenarului Marii Uniri (2018-1 Decembrie sărbătorirea re-unificării provinciilor românești și 2020-4 Iunie oficializarea internațională a actului Marii Uniri prin Tratatul de la Trianon, Franța) pentru care Eminescu a militat și s-a jertfit ca martir, dar visul lui fiind îndeplinit și de aceea omagiat la nivel național.

În **coronamentul regesc** al poeziei eminesciene timp de aproape un secol și jumătate au fost așezate până în prezent – conform datelor din ciclul „Eminescu Universalul” – cel puțin **92 de perle-limbi**, iar prin programe de traducere automată special create cititorii **mai pot adăuga 60 de noi perle-limbi**, astfel premoniția poetului fiind adevărată de Timpul Supremul Judecător, care a lucrat în favoarea lui: „*Pe tine astăzi, geniul cu liră-mi te serbez, / COROANA nemuririi pe frunte ți-o așez*”.

Dumitru Copilu-Copillin
București-Bezdead, 19 aprilie 2020

TRADUCERI LITERARE ȘI ECOUL LOR ÎN 6 LIMBI DIN 11 ȚĂRI

Se știe faptul că, în culmea carierei sale poetice și ziaristice și în floarea tinereții, sub pretextul unei boli induse, Mihai Eminescu a fost eliminat din viața publică și supus unui regim de martiriu. Recent au fost identificate/deconspirate, în arhive date/documente secrete anterior inaccesibile, între care peste 80 de Rapoarte în arhiva Primului Ministru al Austro-Ungariei, de asemenea, dosarele penale/„interdicționale” prin care lui Eminescu i se interzicea să mai participe la viața publică social-politică și ziaristică. Motivul real al arestărilor repetate și al izolării lui într-un ospiciu privat, urmate de dosarele penale/de „interdicție”, s-a dovedit a fi mesajul militant al scrierilor sale politice ca ziarist, critice la adresa politicii guvernanților și de respingere a alianțelor interne și externe defavorabile României. Alt motiv era implicarea nemijlocită a poetului ziarist în mișcarea politică organizată de apărare a cauzei naționale – îndeosebi re-alipirea Transilvaniei la patria mamă – care contravenea politicilor antinaționale de aservire a imperiilor

habsburgic, otoman, țarist și austro-ungar, ostile drepturilor legitime de libertate ale românilor și de reîntregire a patriei strămoșești. Dar nici falsa legendă a bolilor neconfirmate medical (succesiv de „meningită”, alcoolism, „alienare mintală”/„manie acută bipolară”/„nebunie”, „sifilis” ș.a.), urmate de tratamente menite să-l distrugă fizic și psihic pe omul Eminescu, dar nici moartea prematură provocată nu au curmat destinul său postum de peste un secol, în care Timpul a lucrat în favoarea lui.

Interesul pentru Eminescu a crescut exponențial de la o epocă la alta. Primul eveniment ca **manifestare internațională de promovare a operei poetice eminesciene, care s-a bucurat imediat de un ecou european exploziv, îl identificăm încă în timpul vieții poetului**, în paralel și, ciudat, total detașat/voit rupt de evenimentele ce se petreceau în țară, unde – cum se va dovedi – incomodul ziarist politic Eminescu era supus unui regim restrictiv de anihilare civică și fizică.

În acest context, primele traduceri încep să apară în reviste, atunci când evenimentele socio-politice încă mocneau: corespondența belicoasă dintre Bismark, Cancelarul Imperiului German și Carol I, regele României privind menținerea vasalității Transilvaniei față de Austro-Ungaria, obiectiv al unor alianțe secrete externe defavorabile României,

susținute în țară din interese conjuncturale de către conducerea partidelor de guvernământ.

Evenimentul inaugural al receptării europene a poeziei eminesciene – mai întâi în Germania și apoi în alte țări – are loc în urmă cu mai bine de 140 de ani în țara unde anterior Eminescu fusese un simplu și necunoscut student. Data evenimentului identificat este ziua de **20 iulie 1878**, revista care îl publicase fiind „**Die Gegenwart**” („Prezentul”), localitatea în care apare este **Berlin**, poezia selectată preferențial ca mostră de noutate, valoare, actualitate și însemnătate istoriografică a fost **Melancolie**, iar traducătorul s-a dovedit a fi o prințesă germană, care semna **Wedi E**[lisabeth Pauline Otilie Luise zu Wied, din Neuwied, landul Renania]. Ambii, poetul **autor și traducătoarea**, intelectuali cu o aleasă educație culturală, civică și vocație poetică, atunci erau necunoscuți în Germania. Ulterior amândoi **s-au afirmat profesional în principal ca poeți**, chiar s-au tradus reciproc, preferând să scrie nu atât în limba germană, pe care o cunoșteau la fel de bine, de acasă și din școală, ci – de voie, de nevoie, ambii sub pseudonim – să publice mai ales în limba poporului român pe care au ales să-l slujească. Avem în vedere cazul **Mihai Eminescu** (fost Eminovici) și **Carmen Sylva** (fostă Elisabeth de Wied), viitorii regi, unul regina țării românești, celălalt „regele poeziei române”.

De adăugat o nuanță, aparent minoră, care însă ne dezvăluie o realitate voit ascunsă atunci de oficialitățile politice românești. Avem în vedere semnificația și valoarea reală a personalității poetului Eminescu, necunoscut în Germania, dar ca ziarist român cunoscut doar în cercurile politice înalte ca un notoriu formator de opinie națională și europeană, de aceea îndeaproape urmărit de agenții unor cercuri ale alianțelor austro-ungare, habsburgice, rusești, toate ostile intereselor legitime ale neamului românesc.

Scriitoarea germană devenită regina României, cu prestigiul de care se bucura în țările europene acum, prin publicarea versiunii germane a poeziei eminesciene *Melancolie*, dezvăluind discret valoarea „autenticului poet” din România, cu intenția de a spori interesul public față de el, prin afișarea portretului acestuia și al său – de pe poziții sugestive de autor, urmat de traducătoare – astfel ambii să figureze alături de textul poeziei traduse, așa cum nu se uzita la un prim contact al unui autor necunoscut cu lumea marii literaturi.

Faptul avea o dublă însemnătate: era prima oară când o poezie de Eminescu se traducea și se publica în paginile unei prestigioase reviste editate într-o altă limbă dintr-un mare centru cultural al unei influente țări europene. Era de altfel și prima dată (dacă nu cumva și ultima în timpul vieții poetului) când se reproducea chipul lui Eminescu într-o publicație

străină; cu atât mai mult cu cât – aici există controverse – portretul realizat anterior era destinat reginei ca să-l publice alături de portretul ei în revista germană sau/și pentru a fi inclus în primul tablou-document istoric al primei Societăți literare românești moderne „Junimea”, ce inaugura atunci cu concursul lui Eminescu „o nouă direcție în poezia și proza românească”. În revista elitistă a „Junimii”, „Convorbiri literare” (similară unor reviste ca „Germania tânără” sau „Tânăra Italie”, care promovau valorile naționale „în context și pe fundal european”) lui Eminescu i se publicau primele poezii, ulterior masiv traduse în limba germană (în principal de Carmen Sylva, dar și de Mite Kremnitz, Doamna de onoare a reginei și secretara regelui Carol I). Faptul avea loc într-o perioadă în care, din respect reciproc și unul și altul, cei doi poeți au început să se traducă reciproc. Ecourile nu au întârziat: se comenta pe larg faptul că libretul dramei muzicale „Vârful cu dor” de Carmen Sylva în traducerea lui Eminescu – direct (din germană în română) și indirect (de altcineva, același text din română în italiană) – care în 1879 s-a jucat/interpretat la teatre din România și din Austro-Ungaria, chiar și din Anglia.

Prima traducere din 1878 în limba germană a poeziei *Melancolie* și ecourile ei (mențiuni sau articole, studii, monografii, note de călătorie, confesiuni) au fost percepute ca **eveniment literar** de

excepție, care tocmai de aceea se impune marcarea lui ca **bornă istoriografică îndreptățită să întruchipeze și să exprime într-un stil și semnificație unice, ceea ce se prefigura, în urmă cu peste 140 de ani, a fi o orientare estetică distinctă în lirica europeană** a vremii.

Consemnarea inițială a ideii o putem atribui Congresului Mondial al Eminescologilor din septembrie 2016, când de la tribuna Congresului, președintele Acad. Mihai Cimpoi **concluziona inspirat** asupra unei **CARACTERISTICI SPECIFIC ROMANTICE A POEZIEI UNIVERSALE**, apreciate ca atare în numeroase publicații românești și străine, în care poetul român s-ar încadra, chiar sugerând că **ÎN CURENTUL ROMANTIC AL EPOCII AR CONFIGURA O CATEGORIE ESTETICĂ DISTINCTĂ – MELANCOLIA**.

Observăm că această **categorie estetică** din lirica europeană și universală a epocii este identificată cu însuși titlul, conținutul, forma, limbajul poetic, semnificația și mesajul poeziei eminesciene, intitulată **MELANCOLIE** (titlul inițial al uneia dintre variantele poeziei *Melancolie* era „Tristețe”; cf. mss. 2259, f. 244 și DEX: melancolie = tristețe), al cărui **reprezentant autentic cel mai tipic și de cea mai înaltă valoare** ar fi chiar autorul ei, poetul român **Mihai Eminescu**.

De altfel, au mai existat în epocă exemple de creații literar-artistice care prin conținut, formă, semnificație și mesaj au declanșat/inaugurat noi orientări și curente literare, între acestea, pentru romantismul literar european, amintim opera ce declanșa resorturile mișcării literare germane proto-romantice „Sturm und Drang”, implicit **conturarea romantismului literar european**, romanul *Suferințele tânărului Werther* (1774) de Johann Wolfgang von **Goethe**, dar și prin **operele ecou** care desăvârșesc acest curent. Între asemenea opere se remarcă romanul postum *Geniu pustiu* (mss 1868), reluat parțial în *Sărmanul Dionis* (publicat în revista „Convorbiri literare” 1872-1873) sau unele **creații lirice** ale lui **Mihai Eminescu**, acestea însă **purtând și germeii viitoarelor curente, moderniste**, în care elementele romantice și moderne se întrepătrund.

Între noile **caracteristici estetice dominante** ale romantismului din vremea lui Eminescu, în general acceptate în istoriografie, sunt **sublimul, grotescul, fantasticul, feericul, reveria, tragismul, demonicul, nebunia plină de spirit, angoasa, lugubrul, melancolia/tristețea abisală, groaza de neant, vulnerabilitatea și înstrăinarea ființei, alunecarea în neființă, antiteza**, evident **macabrul**. Acesta din urmă a fost ilustrat îndeosebi de poeții romantici germani, englezi și francezi prin poeziile care induceau tristețea, una pesimistă, plictisul/spleenul,

„*mal du siècle*/răul secolului”, „bestiarul melancoliei” (sintagma aparține lui Starobinski pentru Baudelaire) ce fărâmițează/ degradează ființa umană. Schlegel adăuga melancolia pe care a reprezentat-o într-o piesă alegorică alături de sora sa plictisul, „Langeweil-Melancolie”.

Publicarea poeziei *Melancolie* de Eminescu, în România și imediat traducerea ei în Germania, a provocat o avalanșă magică de ecouri în publicații editate de-a lungul vremii în limba română și în alte limbi, frecvente/accesibile azi și pe canalele online, cu adresare directă sau în context, în stilul: întreaga „**lirică erotică** [eminesciană] e de o **profundă melancolie**” (Mario Ruffini), cu precizarea că „în poeziile de iubire **tonalitatea e melancolia**, adică **o stare depresivă**” (Garabet Ibrăileanu), ori că această „**operă guvernată de zodia tristeții** [e] cel mai citat poem în sprijinul acestei teorii” (George Gană); în această „**meditație romantică**... solemnitatea funerară oferită de astrul nopții dă naștere unui **ritual cosmic titan**”, datorat similitudinii dintre „paloarea astrului și a unei ființe moarte” (Gabriela Moca). Explicația e privită și prin **fizionomia personalității autorului**: Caragiale a fost impresionat, între altele, de „**zâmbetul trist și adânc melancolic**” al poetului, care el însuși la 20 septembrie 1877 îi scria, lui Slavici: „Tu știi foarte bine că **am fost totdeauna**

caracter melancolic”, Mite Kremnitz însă ar fi dorit să-l smulgă din „**negura melancoliei**”.

S-a observat că la Eminescu „Demarcația între temperament și operă” este esențială. Una este personalitatea umană și alta personalitatea creatoare a aceluiași individ; iar pentru un artist, de talia lui Eminescu, cu atât mai mult. Fondul său melancolic rezonază, amplificat în toate straturile operei, chiar și în scrierile polemice gazetărești. Eminescu ajunge până la smulgerea vălului albastru, până la distrugerea iluziei” (7). Mai rețin atenția prin nuanțele emise, între altele, unele notorietăți care disting în „spațiul extramundan (*Melancolie, Oda, Povestea magului călător în stele*)” reveria romantică, „**profunda melancolie constitutivă erosului eminescian**” (Rosa del Conte); iar prin asociere „versurile, în aparență simple, exprimă sensuri esențiale majore ale elegiei pe tema trecerii timpului neiertător, indiferent la condiția umană, salvarea obținându-se, în sens romantic, prin iubire” (Tudor Arghezi). În demersul romantic, italianul Giulio Bertoni remarcă la Eminescu, înainte de toate, cumulativul „*Melancolie*” nu ca un pretext, ci ca o **forță dominantă**”. Însă „determinant” în psihologia lui Eminescu este faptul că „omul acesta a fost o ființă socială, un instrument fin, în care durerile societății aveau un răsunet adânc [reflectat] **în trăirile și profunzimea sentimentelor**” exprimate.

„Ce a simțit și a cugetat el? Care a fost atitudinea sa față cu lumea?...Publicul eminescian, cititorii să fi împrumutat și ei, în contra naturii lor, simțirile eminesciene, prin canalul formei fascinante?”

Din această perspectivă vom urmări succesiunea ecourilor privind „demarcația între temperament și operă care este esențială”, în sensul că una este personalitatea umană și alta personalitatea creatoare a aceluiași individ; iar pentru un artist, de talia lui Eminescu, cu atât mai mult. Fondul său **melancolic rezonează, amplificat în toate straturile operei și ale vieții**. Tristețea sa melancolică pare însă – cum se remarcă – o meditație romantică: păianjenii, șoarecii, cariul, iubita moartă ca simboluri ale timpului cosmic au devenit, ca și teiul, greierele sau floarea albastră, mărci identitare ale scrisului eminescian, o strategie pentru a învinge durerea, o anume seninătate în suferința care-l face pe om să privească de sus pasiunile umane. Arta lui Eminescu, de o luciditate cristalină, rece ca un diamant, oferă cititorului o lume minunată dar glacială, care provoacă uimire și spaimă în egală măsură, iar acest sentiment straniu și misterios pe care-l generează este o particularitate impresionantă. Până și lexemul „melancolie” e o structură sonoră cu efect tânguitor, ușor languros, trăgănător (9).

Conținutul, forma, viziunea asupra lumii, mesajul, limbajul poetic și semnificația estetică a poeziei

eminesciene **Melancolie** – dar nu în context universal – le-au atras atenția prin **unicitate** și au comentat-o de-a lungul vremii ca **valoare literar-artistică** Mite Kremnitz, Alain Guuillermou, Constantin Ciopraga, George Popa, evident Mihai Cimpoi (20). O minte strălucită încă la început de secol XX, într-o sinteză (9) despre ceea ce se putea spune în privința fenomenului socio-uman și artistic **Melancolie**, emblematic intuit în evoluția sa, cu efectele sale și marcat estetic de universalistul Eminescu, observa: „în poeziile de iubire tonalitatea e **melancolia**” ca stare depresivă. Gherea însă susținea că Eminescu era mai înamorat de melancolia sa decât de femeia pricinuitoare a acestei melancolii. Cum se explică această iubire a propriei melancolii, această idealizare a insatisfacției? S-a observat că, din pricini deosebite, melancolia trebuia să fie starea normală a poetului Eminescu. Omul, însă, din pricina tendinței de adaptare, caută veșnic să ajungă la o împăcare cu sine și cu împrejurările. Sensibilitatea exprimă natura intimă a omului și ea nu numai că influențează cugetarea, nu numai că îi dă direcție, ci chiar o produce, pentru că sentimentul cere justificare. Dacă sunt trist, trebuie să mă conving că am dreptate să fiu trist: aceasta e adaptarea ființei care suferă. Melancolia mea e justificată de cutare și de cutare pricini, deci e adevărată și justa atitudine sentimentală față cu lumea. Așadar, lui Eminescu nu-

i rămânea decât să se împace cu **melancolia sa, s-o idealizeze, să se îndrăgostească de ea**, după cum, un Dostoievski, neputând fi fericit, a ajuns la încheierea că „numai în durere e fericire”. Și când **această idealizare a unui sentiment a avut la îndemână o strălucită inteligență și un bogat material de cunoștințe, a dat naștere strălucitoare** acelu minunat *avocatus diaboli*, care nu e mai puțin decât un **sistem de gândire** – acela exprimat în *Sărmanul Dionis*, în *Cezara*, în *Scrisoarea I*, în *Melancolie* etc. Sistemul pare unul budist și schopenhauerian, dar care, cel puțin în esența lui, nu e împrumutat, căci asemenea lucruri nu se împrumută, justificarea sentimentului vine de la sine, și e foarte personală, ca și sentimentul. Filozofia, care rezultă din contemplarea obiectivă a lumii externe, se poate împrumuta; aceea care justifică sentimentele, aceea centrifugă, nu. Și dacă budiștii, Schopenhauer și Eminescu seamănă, aceasta înseamnă că aceleași sentimente s-au justificat în același chip. Aceleași cauze produc, în aceleași împrejurări, aceleași efecte, și toți pesimiștii noștri se complac în melancolie. Melancolia e la dânsii, dacă mi se îngăduie expresia, *à priori*. Toate aspectele vieții, toate întâmplările ei, noaptea înstelată, iubirea, primăvara, **toate vor fi prilej de melancolie**, vor fi – vorbind în termeni psihologici – expresia sentimentului lor de

melancolie. De aceea, poetul își va iubi mai mult melancolia după iubita sa, decât pe iubita sa.

În eminescologie a dominat însă una dintre primele supoziții vehiculate în timpul vieții poetului (11), care a și fost preluată imediat în publicațiile românești și străine, vizând „pesimismul” lui Eminescu: [dar] „**Pesimismul** lui Eminescu nu era redus la plângerea mărginită a unui egoist nemulțumit cu soarta sa particulară, ci era eterizat sub **forma mai senină a melancoliei** pentru soarta omenirii îndeobște; și chiar acolo unde din poezia lui străbate indignarea în contra epigonilor și a demagogilor înșelători „**avem a face cu un SIMȚĂMÂNT ESTETIC**, iar nu o amărăciune personală... **Seninătatea abstractă, iată nota lui caracteristică în melancolie**, ca și în veselie. Și, lucru interesant de observat: **chiar forma nebuniei lui era o veselie exultantă**”.

Aproape de zilele noastre, un ecou similar preluat despre pesimismul eminescian îl identificăm într-un domeniu la care ne-am fi așteptat mai puțin – cel al credinței creștine – deci considerat peste vreme adevăr de către un Părinte Prof. Univ. Dr.: „Ce e drept, el [**Eminescu**] **era** un adept convins al lui Schopenhauer, era prin urmare **pesimist**. Dar acest pesimism nu era redus la plângerea nemărginită a unui egoist nemulțumit cu soarta sa particulară, ci era **eterizat sub forma mai senină a melancoliei** pentru

soarta omenirii îndeobște..., *seninătate abstractă*, iată **nota lui caracteristică în melancolie** și în veselie” (22).

Și dacă pentru poeziile lui, în care și-a întrupat sub o formă așa de minunată cugetările și simțirile, „**se mulțumea cu EMOȚIUNEA ESTETICĂ a unui mic cerc de amici**”, fără a se gândi la nici o satisfacție de amor propriu... „**se considera oarecum ca organul accidental prin care însăși poezia se manifestă**”.

Această melancolie a fost exprimată genial în poeziile lui Eminescu. **Urmașii săi au găsit în fiecare poezie a maestrului un gest al propriei lor melancolii**. Ei au priceput imediat „despre ce era vorba”. **Melancolia lor s-a contopit imediat cu a lui Eminescu**, a mai crescut, deci **s-a mai eminescianizat** (în acest sens se poate vorbi, în adevăr, de o **influență** deprimantă exercitată de Eminescu), și cu cât a crescut, cu atât s-a tot „eminescianizat”, s-a manifestat tot mai mult prin expresivitatea lui Eminescu, prin gesturile melancoliei lui, adică prin forma lui Eminescu, prin versuri și imagini ca ale lui Eminescu (9).

Unii dintre urmașii lui Eminescu au fost *simboliști*. Pentru dânsii cuvintele nu corespundeau cu ceea ce suntem noi obișnuiți să înțelegem prin ele, ci cu altceva, cu o întreagă sentimentalitate. Și nu numai cuvintele, ci și imaginile și chiar procedeul de a construi imagini, ritmul etc. Avea dreptate **Vlahuță**

când a **pus influența lui Eminescu pe socoteala cuvintelor și a rimelor**, dar în sensul de **simboluri ale melancoliei**. Și astfel, **aceste cuvinte nu mai sunt formă, ci fond plus formă**, adică stări sufletești exprimate. Ele nu **fascinau** pe eminescieni pentru că erau frumoase, ci **pentru ceea ce simbolizau**. Bineînțeles că fără **calitatea de a fi frumoase** ele n-ar fi putut transmite stările de suflet. Și când cel mai netalentat poetastru se pune la „masa lui de brad” și „cerea inspirației de la călimară”, el, în realitate, își scotocea sufletul să scoată o simțire, și simțirea era melancolică. Și **cum e sentimentul, așa e și mișcarea ritmică a expresiei**.

Eminescu a combinat, de pildă, în poezia *Melancolie*, elemente din natură care l-au impresionat mai mult, care au persistat mai mult în mintea sa și care s-au grupat în jurul sentimentului de melancolie. Ceea ce era înrudit cu sentimentul acesta (luna, nourii, biserica în ruină, cariul etc.) l-a frapat mai mult și deci a fost în stare să le reproducă mai ușor, iar când poetul a fost cuprins cândva de acest sentiment ori când l-a rechemat, în mintea lui a apărut ceea ce era înrudit cu acest sentiment, adică biserica în ruină etc. Și toți melancolicii (mai ales având sufletele înrudite din cauza clasei, epocii, culturii etc.) vor fi impresionați cam de aceleași lucruri și la toți melancolia va evoca în minte cam aceleași lucruri.

Așadar, **starea de spirit a lui Eminescu**, atunci când apare poezia *Melancolie*, **prin care se întredeschidea o activitate poetică inovativă, devenind tipică** pentru poetul văzut prin opera lui tipărită, iar efectele au fost cele observate. Dintre ultimii autori care continuă să adauge nuanțe, atrag atenția criticul Alex. Ștefănescu, în ce privește valoarea și **profunda semnificație pe care o are poezia *Melancolie* pentru lirica romantică universală** și pentru limbajul poetic românesc (17) sau George Gană, care în cartea sa „Melancolia lui Eminescu” (7), pornește în analiza poeziei de la premisa tristeții amplificate până la sentimentul neantizării.

Prin asemenea referințe critice se prelungeau de altfel discuțiile declanșate încă în timpul vieții poetului: „De fapt, e un fel de nebunie în toată această durere – neagră viziune – dar o **nebunie plină de spirit**”. „Nebunie? Poate perspectiva noastră cotidiană e o nebunie, iar Eminescu a prins **adevăratul sens al lumii și al existenței**” (ref. Maiorescu)... „Întorcându-se dintr-o călătorie la Iași – unde se întâlnește cu Eminescu, de la care primește manuscrisul poeziei *Melancolie* – cumnatul meu adusese cu el manuscrisul poeziei *Melancolie*. Entuziast și cu vervă tinerească, după cum îi era felul, s-a năpustit, abia ajuns de la gară, în cameră pentru a ne traduce în germană această

poezie. A tradus vers după vers, spiritual și perfect, cum ne obișnuia întotdeauna... Pe urmă ne-a povestit ce discuții s-au iscat la Junimea după citirea acestei poezii” (10).

Atunci, încă la primele începuturi, asemenea confesiuni – despre semnificația profund umană și estetică a poeziei eminesciene *Melancolie*, cum parțial reproduceam anterior – au fost ridicate la rang de judecată de valoare estetică de către cea mai credibilă notorietate românească a epocii, Titu Maiorescu: „**Eminescu era pesimist** [sintagma a prins imediat, fiind repetată de comentatorii vremii, dar ruptă de frază/context, n. n.], **însă acest pesimism nu era redus la plângerea nemărginită a unui egoist nemulțumit cu soarta particulară, ci era eterizat sub FORMA MAI SENINĂ A MELANCOLIEI PENTRU SOARTA OMENIRII...** El se refugia în melancolia impersonală, în lumea cugetării și a poeziei: «*Ci eu în lumea mea mă simt / Nemuritor și rece*»... Eminescu a fost înzestrat cu **darul de a întrupa** adâncă sa simțire și cele mai înalte gânduri **într-o frumusețe de forme, sub al cărei farmec limba română pare a primi o nouă viață**”. Același autor prefigura opinia actuală a majorității criticilor români și europeni: „**Poeziile lui Eminescu sunt cele mai strălucite din câte s-au scris vreodată în românește și unele chiar în alte limbi**”.

Ne întrebăm, dacă **numai pentru asemenea semnificații ale trăirilor personale atrăgea atenția cititorului poezia *Melancolie***? Sau pentru mai mult, pentru ceea ce sesiza traducătoarea acestei poezii în limba germană și mărturisea atunci unui alt traducător al lui Eminescu, în limba engleză. Posibil și altă situație a determinat-o pe Carmen Sylva (atunci prințesa de Wied din landul Renania) ca **din tot ce s-a scris în acea vreme în Europa vremii sale să selecteze anume această poezie** pentru a o face cunoscută lumii literare europene. Traducătoarea deslușea **în trăirile personale ale poetului expresia unor trăiri populare colective, în care poetul „a [sur]prins adevăratul sens al lumii și al existenței”** despre care regina poetă scria „strălucitor și pitoresc” și „în care observă cu mare **atenție poporul român**”: „Sinceră să fiu n-am văzut în viața mea un **popor mai melancolic**” (1). Explicația semnificației „**adevăratului sens al lumii și existenței**” vine peste vreme: „Atunci când [Eminescu] exprimă o **intuiție a naturei** sub formă descriptivă, o **simțire** de amor uneori veselă, **adeseori melancolică**,... și atunci când acestea trec peste marginea lirismului individual... **îmbrățișează și reprezintă un simțământ național sau umanitar/ [universal]...** Avem a face cu un **SIMȚIMÂNT ESTETIC**. De aici se explică în mare parte adâncă impresie ce a produs-o opera lui asupra tuturor [cititorilor

români și străini, n. n.]. **Și ei au simțit în felul lor ceea ce a simțit Eminescu**, în emoțiunea lui își regăsesc emoțiunea lor; numai că el **îi rezumă pe toți și are mai ales darul de a deschide mișcării sufletești cea mai clară expresie, așa încât glasul lui, deșteptând răsunetul în inima lor, le dă totdeodată cuvântul ce singuri nu l-ar fi găsit**” (11).

Ipotetic vorbind, dacă între alte **poezii** ale poetului român sau ale unor poeți din alte țări, *Melancolie* nu cumva **ar putea fi** – pentru **CATEGORIA ESTETICĂ MELANCOLIE** – cea mai caracteristică operă poetică romantică din lirica universală a epocii sale, și prima parcă predestinată (prin selecția pentru a fi tradusă în limba germană într-o publicație din Germania și de o poetă și traducătoare de origine tot germană) **care să-l facă cunoscut pe Eminescu comunității culturale germane**, iar prin aceasta și celei **europene**; în același timp, **să trezească interesul pentru publicarea masivă în continuare a poeziilor sale**, mai întâi în periodicele germane, astfel atrăgând atenția criticii literare. Aceste împrejurări ar fi creat contextul favorabil apariției în Germania și a primei culegeri antologice de poezie românească, în care să fie incluse 29 dintre poeziile lui Mihai Eminescu, tocmai aceste poezii având un impact deosebit de puternic în lumea literară europeană, iar

prin aceasta marcându-se **legitimitatea aspirației la universalitate** a poeziei eminesciene.

*

Așadar, după publicarea la Berlin a poeziei *Melancolie*, ca efect, pentru următorii trei ani, până la editarea unei antologii care să o includă, alte poezii eminesciene mai apar în prestigioasa revistă de literatură universală din Leipzig, „Magazin für die Literatur des Auslandes” (anunțate în 1879 de cunoscuta revistă berlineză „Die Gegenwart”, în articolul intitulat „Exemple de lirică recentă, tradusă după original, în limba germană, de către Wedi” E.). Prima a fost tot *Melancolie* (în grupajul „4 Ghedichte von Eminescu”: *Melancolie, Singurățate, Dorința, De-aș avea*, apoi în numere diferite *Povestea codrului, Scrisoarea I și III, O mamă, Crăiasa din povești, Despărțire*, din nou grupajul *Melancolie, Singurățate, De câte ori*). Publicată tot aici în 1881, *Scrisoarea I* este mai târziu apreciată și recomandată pentru lectură cititorilor germani în volumul „Zeitschrift für Romanische Philologie”, Halle, 1886. În alte periodice de limbă germană din Berlin, Hamburg, Leipzig, București, Viena mai apar și alte poezii, toate traduse și semnate de scriitoarele germane Carmen Sylva și Mite Kremnitz, însoțite de recomandări ca aceasta:

„Poeme [demult publicate în România] precum *Venere și Madonă, Epigonii, Împărat și Proletar* merită să fie cunoscute de publicul german”.

Revista de literatură universală din Leipzig a publicat aceste poezii eminesciene însoțite adesea de **referințe critice**. În 1880, cu prilejul apariției în paginile revistei a poeziei *O, mamă* (traducere semnată de George Allan), se evidențiază faptul că opinii despre Eminescu și despre traducerea altor poezii ale sale au mai fost publicate în numerele 15 și 16 din 1879 ale revistei berlineze „Gegenwart”, unde poeziile traduse erau apreciate și în care mai apare un articol general despre Eminescu, toate sub aceeași semnătură, George Allan (de precizat că sub acest pseudonim se ascundea Marie Charlotte von Bardeleben, scriitoare germană care ulterior trăind în România a devenit cunoscută în publicațiile românești sub numele de Mite Kremnitz, cumnata lui Titu Maiorescu, doamnă de companie a reginei, secretara lui Carol I și o apropiată a poetului).

În 1880 revista din Leipzig a mai publicat studiul lui Hugo Klein, „Zur Literatur der Rumänien” care cuprindea date generale despre Eminescu, iar **traducerea poeziei *O, mamă* o considera semnificativă pentru poezia eminesciană, evidențiindu-i stilul și valoarea literară**. Alt număr al revistei, în articolul „Briefe über die neuere rumänische Literatur” pare a rezolva și o problemă

de paternitate, întrucât articolul ilustrat cu poezia ***Crăiasa din povești***, de regulă poezia fiind semnată de Carmen Sylva, iar articolul de George Allan, alias Mite Kremnitz, care – în stilul ei ușor de recunoscut – punea în evidență **primordialitatea locului pe care-l ocupa atunci Eminescu în literatura română** și evidenția valoarea sa comparabilă cu cea a unor mari poeți europeni: „Unele dintre poeziile sale sunt mai pline de forță și mai semnificative prin profunzime, decât cele ale lui Alecsandri, prin aceasta mai degrabă **asemănându-se cu Leopardi**”.

În 1879, la Berlin, publicația „Berliner Borsen-Zeitung” prezenta o știre despre balada în versuri a reginei Elisabeta a României, „**Vârful cu dor**”, a cărei traducere în limba română **era semnată de poetul Mihai Eminescu**. Aceeași știre apare tot în 1879, dar mai explicită (după cum se putea observa în ziarele „Neue Freie Presse” din Austria și „Teplitz-Schöhnauer Anzeigere” din Cehia) despre „**Vârful cu dor**», baladă românească pentru soli, cor și orchestră”, așadar devenită operetă, jucată cu succes în România (Sinaia), Austro-Ungaria (Sibiu) și Anglia (Covent Garden, Londra). Versiunea ilustrată în limba română a libretului, tradus în versuri de Eminescu din germană în limba română, a fost transpus de Iulius F. Paganini în italiană sub titlul „**L'Apice del Dolor**” pentru a fi – și a fost – jucat în italiană de actori italieni. Avem astfel o

primă traducere în italiană a unui text eminescian, dar și cea mai timpurie creație muzicală pe versuri în limba română aparținând lui Mihai Eminescu.

O altă traducere a lui Eminescu de mare rezonanță în cercurile literare din Germania a fost una dintre cunoscutele în epocă balade alegorice ale lui Schiller, *Mănușa*, a căror opt versiuni în limbile de largă circulație reunite într-un volum se bucurau de o mare popularitate. De aceea, vestita colecție editorială „Schalk Bibliothek” (tip „Biblioteca pentru toți” din România secolului XX) le-a publicat în serialul cu nr. 5 din **1881**, un volum poliglot în 12 limbi, în care editorul a ținut să figureze și o versiune românească, însă pe care să o semneze „eminentul poet” român, descoperit și apreciat de periodicele germane. Consulul german la București a fost anume delegat să obțină mai rapid de la Eminescu încuviințarea traducerii acestei poezii în limba română. Eminescu, de altfel un mare admirator al genialului poet german realizează „instantaneu” traducerea apreciată pentru înalta măiestrie artistică și fidelitatea față de original. Poezia „*Mănușa*” apare imediat și în popularele publicații românești, „Telegraful român” din Sibiu și „Amicul familiei” din Gherla. Efectul în cele două țări a fost imediat sub formă de ecouri despre calitatea și oportunitatea traducerii, precum și despre existența unor „similitudini” între viața și scrierile lui Schiller și Eminescu.

O nouă fațetă a prezenței lui Eminescu în publicațiile de limbă germană a constat în prezentarea vieții și operei sale în două versiuni ale prestigioasei enciclopedii germane „Brockhaus”, la care poetul de altfel era atunci oficial împuternicit din partea României să colaboreze în calitate de redactor, dar și ca autor prezentând teme majore despre România. Această prezență editorială enciclopedică a lui Eminescu, atunci situat în culmea creației sale poetice și ziaristice – deși mai puțin recunoscut în țară (deoarece, afirma însăși Maiorescu, „**scrierile pe care străinătatea le înalță sunt mai puțin cunoscute și par mai puțin prețuite în patria lor proprie**”), dar semnificative pentru istoriografia eminesciană – coincide cu publicarea în Germania a unei culegeri de eseuri, semnată de George Allan (alias Mite Kremnitz), *Fluch der Liebe (Blestemul iubirii)*, **Leipzig, 1881**, care includea *Ein Lebesbild* (publicat și în „Magazin für die Literatur des Auslandes”, iar în „Convorbiri literare” sub titlul „Un caracter de artist”), **o emoționantă nuvelă-eseu inspirată din viața lui Eminescu**, în care se evidențiau implicit unele dintre particularitățile stilului literar-artistic eminescian: **Poeziile** lui Eminescu sunt pline de forță. **Stilul său de prozator** este la fel de **plin de forță** ca și fantezia lui. În practică este un **om pentru care omenescul trece**

deasupra naționalului și în studierea acestui uman și-a găsit multă fericire și bucurie.

În acest context socio-cultural favorabil are loc **debutul editorial** al poetului român Mihai Eminescu în Germania, în volumul antologic „**Rumänische Dichtungen**” (Leipzig, W. Friedrich, Verlag des „Magazin für die Literatur des In- und Auslandes”, Kroner, **1881**), care includea 20 de poezii de Eminescu, majoritatea apărute anterior în periodice germane, traducerea aparținând scriitoarelor de limbă germană care semnavă Carmen Sylva și Mite Kremnitz. **Succesul antologiei l-au asigurat îndeosebi cele 29 de poezii cuprinse în cele patru ediții germane** succesive, fiecare cu adăugiri, apărute la **Leipzig, în 1881**, alt tiraj-ediție în 1883 (cuprindea: *Crăiasa din povești, Scrisoarea II, Dorința, De câte ori, iubito, Despărțire, Melancolie, Singurătate, Doină, Rugăciunea unui dac, O, rămâi, Revedere, O, mamă, Pe aceeași ulicioară, Sunt ani la mijloc, Când însuși glasul, Povestea codrului, Freamăt de codru, Lacul, Venere și Madonă, Strigoii*) și **Bonn** în 1886, altă ediție și ea adăugită în 1889 (care includeau în plus 9 poezii: *Luceafărul, Scrisoarea III și IV, respectiv Somnoroase păsărele, Peste vârfuri, La steaua, Atât de fragedă, Când amintirile, Scrisoarea I*). Un volum de succes în rândul publicului german mai apare la Hamburg, în 1888, semnat de Hans Grabow, „Die Lieder Aller

Völker und Zeiten” (include poeziile, *Crăiasa din povești* și *Povestea codrului*), cu care prilej autorul formulează o concluzie generală, conturată ca certitudine în climatul literar european: „**ODATĂ CU EMINESCU**, cel care încorporează geniul român, **ÎNCEPE O NOUĂ EPOCĂ în literatura română, PE CARE O RIDICĂ LA VALOAREA LITERATURII UNIVERSALE**”.

Aceste publicații au cunoscut o **largă difuzare și audiență**, mărturie fiind **ecoul lor în** articolele publicate, precum cel dintâi din 1881, identificat în revista „Literarische Beilage der Montags Revue” (Leipzig, 21 martie) sau recenziile la antologie din periodice: „**Traducerile din Eminescu ne conduc într-o lume particulară...Se ivește o izbucnire mai vie a bucuriei; iubirea înflăcărată a patriei este o temă deseori tratată... Aplecarea muzei române spre tristețe nu este de mirare că a produs și un reprezentant al pesimismului, M. Eminescu, ale cărui poezii sunt în colecția de față cele mai însemnate**” („Magdenburgise Zeitung” din august 1881), idee reluată în cuvinte ca acestea: „**Tristețea romantică** a muzei eminesciene aplecată spre **melancolie**” („Neue preussische Kreuz-Zeitung” din decembrie 1881). Alte traduceri continuă să apară în periodice însoțite de ecouri în publicații din toată Germania.

*

Referințe critice și traduceri mai apar și în publicațiile de limbă germană editate în alte țări, în afara celor deja menționate („Neue Freie Presse” și „Deutsche Zeitung” – **Austria**, „Teplitz-Schönnauer Anzeigere” și „Prager Taneblat” – **Cehia**) se remarcă „**New Yorker Volkszeitung**”, un număr special, de asemenea „Volksblater”, „**Chicagoer Zeitung**” (SUA), „**St.Petersburger Zeitung**”, 27 iulie 1881, cu laudă, dar și cu rezervă (**Rusia**), iar în **România** „Des literarische Rumänien”, „Das Geistige Rumänien”, „Rumänische Revue” (București-Viena), „Bukarester Salon” (între octombrie 1883 și februarie 1884 publică *Făt-Frumos din lacrimă*, traducere în limba germană de Moses Gaster, în 1884 Mite Kremnitz traduce și publică *Melancolie, O, mamă...*, *O, rămâi* și *Sonet*), la acestea se alătură publicații editate în limba română care inserează traduceri și ecouri în limba germană. Toate acestea însumează un număr mare de referințe critice și 27 de traduceri, între care se remarcă cele semnate de Mite Kremnitz (*O, rămâi, O, mamă, Melancolie, Despărțire, Singurătate*).

Poezia lui Eminescu începe să devină și obiect de studiu pentru specialiștii literați, care o plasează într-un context comparatist tipologic (teme și motive,

ulterior mult diversificate pe genuri literar-artistice) sau este inclusă în antologii tematice de literatură universală. „Neue Freie Presse” din Viena – ca și alte periodice de limbă germană din acea vreme – observă și popularizează în climatul literar european o **caracteristică esențială a creației eminesciene**, anume **valoarea limbajului poetic**, în general **impactul literar-artistic al limbii literare române moderne etalon**, în care și-a scris opera „**Cel mai însemnat poet al României [care] a probat prin poeziile sale că limba română are resursele necesare de a satisface exigențele cele mai înalte și mai dificile ale creației literare**”.

Sintetizând opiniile din publicațiile de limbă germană reținem – ca pe o concluzie/predicție – atenția acordată aprecierilor unanim favorabile privind **valoarea poeziei eminesciene ca act de înaltă măiestrie poetică**, iar **valoarea literară a traducerilor ca act de creație literară**.

Așadar, în ultimul deceniu de viață a poetului – între 1878 când la Berlin se publica poezia „Melancolie” și ultima ediție a volumului antologic „Rumänische Dichtungen”, Bonn, 1889 – un număr de peste 170 de traduceri (unele reeditate, precum **Luceafărul**, de patru ori) și aproape 50 de referințe critice (articole analitice și comparative, sinteze în două enciclopedii, referințe într-o teză de doctorat) apar în edituri și periodice de prestigiu din întreaga

Germanie, excepționale fiind considerate cele 29 de bijuterii lirice publicate la Leipzig și Bonn, în cele 4 ediții ale antologiei.

Ecoul receptării lui Eminescu în Germania – sintetizat de scriitoarea germană Mite Kremnitz – evidențiază, pentru perioada acestui debut european, unicitatea personalității poetului român astfel: „Având rădăcinile în pământul românesc, talentul singular al lui Mihai Eminescu se înalță cu mult peste frontaliile patriei sale și peste cultura ei artistică, cum se înalță pururea peste predecesorii și contemporanii săi o individualitate excepțională. **Cugetări pe care el le-a turnat în forme pline de melodie pot veni să ceară, cu fruntea sus, și în alte țări, mândrul drept de cetățenie a minții superioare**”.

Apariția antologiei germane de referință – ediția IV din 1889 – ca apogeu al receptării poeziei eminesciene în Germania, este precedată de apariția altor peste 90 de traduceri și peste 30 de referințe critice ca ecouri la cele apărute în publicațiile de limbă germană sau replici ori extinderi în alte țări decât Germania, în ordinea alfabetică acestea fiind Anglia, Austria, Cehia, Elveția, Franța, Italia, România, Rusia, SUA, Ungaria.

În acest înțeles vom selecta din surse accesibile și pe Google câteva exemple de date semnificative. Inițiativa aparține unor publicații „internaționale”. Cum era de așteptat, ca și în Germania, publicațiile

din Italia și Franța prin profilul lor promovau valori naționale de interes internațional.

ITALIA este a doua țară care, după Germania, l-a tradus și comentat pe Mihai Eminescu. Încă în timpul vieții. Cum menționam anterior, încă în 1879 textul german al Baladei Române „*Vârful cu dor*” de Carmen Sylva a fost tradus în limba română de Eminescu. Pentru scenă devenind libret, adaptat, redactat și tradus în limba română tot de Eminescu. Această versiune a fost tradusă din română în italiană de Luis F. Paganini sub titlul „*L'Apice del Dolor*”, pentru a fi interpretat de actorii italieni, rezumate ale acestuia fiind tipărite în programele spectacolelor, astfel „jucându-se în continuare, cu aprecieri din partea presei” (în România textul traducerii a fost publicat abia în 1905, într-o ediție de „Poezii postume”; fiind o copie după traducerea românească, îl putem considera pe L. F. Paganini ca primul traducător al lui Eminescu în limba italiană).

S-a observat că urmare a cunoașterii și ecoului poeziilor eminesciene, în original și în versiune germană, în diferite cercuri literare din Italia, imediat după apariția și difuzarea antologiei „*Rumänische Dichtungen*” (Leipzig, început de an 1881) „**Rivista Internazionale**” (1 martie 1881) prezintă laudativ valoarea europeană a poeziilor eminesciene. Ca însemn al recunoașterii valorii acestor poezii, cunoscutul literat militant, traducător și poet italian,

Marco Antonio Canini, din proprie inițiativă, selectează și traduce câteva poezii eminesciene preferate pe care le include în cunoscuta sa **antologie de poezie lirică universală**, „Il libro dell’amore. Poesie italiane e straniere”, tipărită la Veneția: **Sunt ani la mijloc** (volumul 2, 1887), **Când însuși glasul** (vol. 3, 1888), **Dorință** (vol. 4, 1889). Pentru următoarea ediție, autoritățile române refuză să ofere editorului, în vederea publicării, datele solicitate privindu-l pe autorul Eminescu.

Surse din arhiva Bibliotecii Naționale din FRANȚA adevăresc faptul că, în anul 1881, creația lui Eminescu era semnalată cititorilor din Hexagon: revista „Le Livre” (mai-aprilie 1881) publica un tablou al autorilor europeni traduși, ale căror opere erau prezente în paginile unor cărți puse în vânzare recent în librăriile din Germania. Dintre acestea era remarcată cartea semnată de scriitoarele germane Carmen Sylva și Mitte Kremnitz, care au tradus, comentat și publicat bijuterii lirice de Mihai Eminescu în **antologia de autor „Rumänische Dichtungen”** (Leipzig, 1881), „**una dintre primele atestări mediatice ale poetului român în spațiul cultural parizian**”. Această „atestare mediatică” a fost întărită de **evocarea prezenței lui Eminescu în fruntea unui grup de poeți români** (între care și Veronica Micle, menționați într-un studiu apărut în publicația științifică „Revue Historique”, Paris, 1881)

reprezentând o **nouă direcție modernă în poezia românească**, inițiată promovată de mentorul ei Titu Maiorescu în cadrul Societății literare „Junimea”. O altă revistă, „La Jeune France” (vol. 6, mai 1883-1884), publica un articol de Auguste Dietrich, „Mișcarea Literară din Germania”, în care întâlnim o **„superbă caracterizare a poeziei românești a momentului”** (p. 480), **Eminescu fiind reprezentantul care o recomanda astfel.**

„Revue Universelle Internationale” (Paris, 1884) este însă **prima publicație academică franceză care acordă o atenție specială creației poetice eminesciene prin publicarea „recentei capodopere *Luceafărul*”**, în traducerea lui Al. Djuvara, sub titlul *L’Astre de Venus*. În 1883, imediat după apariția în premieră a poemului în Almanahul societății studentești „România jună” din Viena și înainte de a fi reprodus în „Convorbiri literare”, Al. Djuvara a publicat în premieră în România poemul *Luceafărul* în revista „Dunărea” din Brăila, însoțit de o amplă „notă lămuritoare”, care se încheia astfel: „Fiecare rând este un minut răpit poetului; să tăcem, și să lăsăm glasu-i limpede să vă șoptească în strofe de aur povestea luată de pe plaiul nemuriri”. Și versiunea franceză a *Luceafărului* a fost însoțită de o amplă prezentare – scrisă în tomul apoteotic al notei la versiunea românească – considerată **primul articol publicat într-o revistă străină** despre

această „capodoperă”, în care s-au identificat încă de atunci „**filiații între poezia lui Eminescu și cea a lui Leopardi**”.

În afara granițelor Franței, publicațiile de limbă franceză scriau și ele despre poetul român, dintre acestea amintind „La Revue Nouvelle **d'ALSACE-LORRAINE**: histoire, littérature, sciences, beaux-arts” (1 iunie 1887). Revista evidenția personalitățile din această zonă europeană, printre ele fiind remarcată regina Elisabeta a României, care sub pseudonimul Carmen Sylva a tradus în limba germană poeziile lui Eminescu, în felul acesta aducând un „omagiul geniului național al românilor”. În 1888, publicații din **ELVEȚIA** apreciau în termeni elogioși susținerea unei **teze de doctorat** la Facultatea de litere a Academiei din Lausanne, în care era apreciată „**contribuția lui Eminescu la dezvoltarea limbii române literare**”. O altă publicație prestigioasă din țara Cantoanelor, „La Semaine litteraire” (Geneva) prezenta o panoramă a literaturii române, **Luceafărul fiind unul dintre „corifeii” [piscurile] secolului XIX**, despre care se afirma: „Eminescu, acest scriitor impecabil, al cărui stil este atât de pur pe cât este de profund pesimismul său”. „Revue d'Orient” din Austro-Ungaria ilustrează anunțul morții poetului român din iunie 1889 cu două poezii și articole despre „Unul dintre cei mai mari poeți contemporani”. Cititorii de limbă franceză din

România, în articolul „Question du jour”, publicat în revista bucureșteană „L'Indépendance roumaine”, încă în 1881 recunoștea că **Mihai Eminescu devenise în Europa „aproape celebru”**, iar în 1885 publica poezia *Veneția* în traducerea lui Duiliu Zamfirescu și în 1887 insera articolul „Carmen Sylva Reine Elisabeta de Roumanie”, în care evidenția faptul că însăși regina României l-a tradus pe Eminescu (în periodice și într-o antologie din Germania), dovada „omagiului regalității” adus poetului român.

În ceea ce privește viața și activitatea lui Eminescu – mai ales din **anii 1883-1889, PERIOADĂ ÎN CARE ACESTA A FOST INTERZIS CA ZIARIST ȘI LIPSIT DE DREPTURI CIVICE ÎN ȚARA SA** – autoritățile românești continuau să refuze sistematic furnizarea de date publicațiilor din alte țări care promovau marile valori naționale. De altfel, probabil din aceleași considerente privind **convingerile și acțiunile sale politice – pentru care a fost arestat și izolat într-un ospiciu privat** – Eminescu nu era menționat nici măcar în publicațiile oficiale românești, precum reprezentativele Anuare bucureștene din ultimul deceniu de viață a poetului, unde erau consemnate „personalitățile” care erau considerate oficial cele mai importante: politicieni, oameni de stat, mai cu seamă ziariști, scriitori, artiști,

oameni de cultură, medici, farmaciști, comercianți, într-un cuvânt, „elitele” societății, agreate de oficialități, reprezentând „conștiința publică” românească a vremii.

Între publicațiile internaționale care **din această cauză un timp nu l-au putut promova pe Eminescu** menționăm „Dicționarul internațional al scriitorilor contemporani” (ediția franceză a lui A. de Gubernatis, apărută în 1878-1880). După cum se știe, Angelo de Gubernatis intenționa să editeze și în italiană publicația sa „Dizionario biografico degli scrittori contemporanei”. Lipsa unui răspuns din partea autorităților românești „îi trezește un gust amar lui Gubernatis” (1). Publicarea ulterioară a Dicționarului era efectul apariției unor traduceri eminesciene și ecouri ale acestora în limba lui Voltaire, dar și a interesului european crescând pentru viața și activitatea scriitorului român. Momentul de referință al cunoașterii vieții și operei „**Eminentului poet liric român**” în spațiul lingvistic francez a fost prezentarea lui sub acest titlu generic într-o **primă și prestigioasă enciclopedie internațională**, „Dictionnaire international des écrivains du jour”, publicată în Italia (Florența, 1888-1889), realizată sub coordonarea unei notorietăți europene în epocă, savantul, poetul, eseistul, contele academician (membru de onoare al Academiei Române) Angelo de Gubernatis. **Editarea** acestei

prestigioase publicații enciclopedice a fost posibilă **datorită colaborării dintre Franța și Italia**, îndeosebi cu sprijinul redacțional, tipografic și material al confrăților italieni, pentru a i se putea asigura o promovare mai credibilă în lumea literară a țărilor de gintă latină.

Publicațiile de limbă franceză din diferite țări – aidoma celor de limbă germană și italiană – au manifestat un interes aparte pentru Eminescu, marcând inclusiv evenimentul sfârșitului tragic și neașteptat al morții poetului. Aceste publicații îndemneau cititorii să se aplece asupra operei sale traduse în franceză, deoarece „**România a pierdut un poet cu care, pe drept cuvânt merită să se mândrească**” („Le Courrier du soir”, Viena). Tot în Austro-Ungaria, „Revue d'Orient” aprecia cu acest prilej opera lui Eminescu, publicându-i douăpoezii și articole despre „**unul dintre cei mai mari poeți contemporani**”.

Mediul literar academic din **RUSIA**, la curent cu mișcarea literară din Europa „secolului de aur” XIX, cunoștea evoluția ideilor, curentelor și valorilor literare, promovate de personalitățile care le-au marcat destinul. Sintetizând opiniile despre Eminescu din publicațiile apărute în țările Europei occidentale – care au atras interesul Rusiei literare și academice – remarcăm atenția publicațiilor rusești acordată, ca și în occident (ex. „St.Petersburger Zeitung” din 27

iulie 1881, ecou la antologia „Rumänische Dichtungen”, Leipzig, 1881), pentru **valoarea poeziei eminesciene de o înaltă măiestrie poetică ce transpare dincolo de învelișul lingvistic al traducerilor.**

La curent cu succesul fulminant al poeziei lui Eminescu în Germania, Italia, Franța și Austro-Ungaria, unde a fost apreciată ca noutate și valoare europeană, dar cu intenția să cunoască direct din surse românești date despre „eminentul” poet român, Vladimir Zotov, autorul „Istoriei literaturii universale” („Istoria zarubejnoi literatury”, Sankt Petersburg-Moskva, 1881), dorind să preia în cartea sa și punctul de vedere al istoricilor literari din România, inclusiv despre Eminescu, unul convergent cu cel european, a solicitat autorităților românești o lucrare de istorie literară considerată reprezentativă, apărută anterior la București, semnată de Vasile Gr. Popu („Conspect asupra literaturii române și literațiilor ei de la început și până astăzi, în ordine cronologică”; de remarcat faptul că în această carte Eminescu era „văzut prin prisma portretului pe care Maiorescu i-l consacrase”). Răspunsul oficial primit a fost categoric: **această carte** nu putea fi transmisă și utilizată, deoarece în România era „**interzisă**”. Dat fiind acest **răspuns oficial negativ**, ca și în cazul italianului Gubernatis, istoricul literar rus ne-a lăsat o

replică pe măsură: lui Eminescu în țara sa „încă nu i se poate admite dreptul la recunoaștere”.

„Fenomenul” Eminescu a fost însă **receptat** cu mare interes **de mediul literar universitar și academic din Rusia** în plin proces de afirmare a poetului român ca valoare națională de notorietate europeană. Evident, la fel ca și în țările vest europene – fără să se facă vreo asociere cu situația în care se afla atunci poetul român, arestat izolat într-un ospiciu pentru convingerile și acțiunile sale politice – în Rusia, universitarul Policronie Sîrcu, „docent privat” la **renumita** atunci în Europa **Universitate din St. Petersburg**, în 12 ianuarie 1884 își încheia cursul de istorie literară cu următoarea **concluzie**: „**Eminescu** poate fi considerat un **eminent poet contemporan**”. Textul cursului a fost reluat în studiul (cu titlul tradus în limba română) „Însemnătatea românisticii pentru știința slavă”, publicat în oficiosul național „Jurnal Ministerstva Prosvescenia” din august, 1884 (p. 234-247). Mediul literar rus era informat despre apariția noilor personalități „intrate recent **în circuitul marilor valori literare europene**”, între acestea remarcându-l pe „**poetul de vază al României**”, **Mihai Eminescu**. Referințe despre „cele mai importante creații” ale poetului român identificăm **și în cursurile** altor profesori ai **Universității din St. Petersburg**, Gheorghii Samurian și Iraclie Polovinkin. La fel procedează Enciclopedia ruso-

germană din 1889, apărută la StPetersburg sub titlul Lexiconul „**Brockhaus-Efron**”, care îl **recomanda** pe poetul român Eminescu „**velikii poet**” (cel mai de seamă/mare poet, contemporan).

Încă în timpul vieții lui Eminescu, iradiația mesajului operei sale a ajuns până dincolo de granițele Europei. În **ANGLIA** și **SUA**, ziaristul, diplomatul, muzicologul și poetul traducător britanic **William Beatty-Kingston**, un timp corespondent de presă și în România, **realizează o importantă piesă documentară** pentru istoria României, implicit **pentru istoricul traducerilor din creația literară românească în limba engleză**. Preferată a fost poezia lui Eminescu, pe care o prezintă într-un capitol publicat în **două cărți ale sale de largă circulație și audiență în țările de limbă engleză** (1). Prima carte de memorialistică o dedică reginei Elisabeta a României, „**Monarchs I Have Met**” (publicată la Londra și New York, 1887), cealaltă carte se intitulează „**My «Hansom» Lays**” (Londra, 1889).

Prima carte include un amplu dialog cu regina României, realizat anterior, cu un deceniu în urmă, când se afla în vizită la București, la reședința regală de la Cotroceni. Autorul informa pe cititorii din țările de limbă engleză că primul traducător în germană al lui Eminescu este regina Elisabeta a României. Cu ocazia vizitelor sale din 1877 la Cotroceni, W. B.

Kingston descria împrejurările în care a primit de la Regină o copie scrisă de mâna ei atât a originalului poeziei eminesciene ***Crăiasa din povești***, însoțită de rugămintea de a o transpune și publica în limba engleză, cât și copia „admirabilei variante” în germană a acelei poezii. În „ideea că Regina va aprecia și mai mult valoarea traducerii dacă poezia ar fi ilustrată într-un mod foarte romantic, așa cum a reușit Eminescu să redea acest sentiment în grațiosul său mic poem”, traducătorii mărturisesc că au apelat la talentatul **grafician englez Frederick Villiers**, aflat și el atunci în vizită la Cotroceni, care drept răspuns „**a dat la iveală o ilustrație superbă, redând cu acuratețe într-o imagine încântătoare tema principală a poemului eminescian**”. **Carmen Sylva „a acceptat cu grațiozitate atât desenul, cât și versurile traduse în limba lui Shakespeare**, pe care le-a admirat cu mare satisfacție”. W. B. Kingston mai preciza: „Am toate motivele să cred că acestea se găsesc în prezent – potrivit promisiunii [respectate, n. n.] – în «**Albumul**» **personal al reginei din 1877**. Deoarece e posibil ca traducerile în germană și engleză ale acestei balade românești tipice să aibă un oarecare interes pentru cititorii cărții, m-am gândit să **le reproduc aici**”, adică **în cartea „Monarchs I Have Met”, publicată însă abia peste un deceniu (1887, atât la Londra, cât și la New York, aici însă fiind tipărită, atenție, în opt**

ediții consecutive) și „dedicată Reginei Elisabeta a României. **Prin intermediul acestei lucrări, publicul american află în premieră mai multe amănunte despre poetul Mihai Eminescu**”.

În fiecare dintre aceste ediții apar cele **trei versiuni, în limbile română, engleză și germană** ale poeziei *Crăiasa din povești*, împreună cu unele concluzii ale reginei privind dificultățile traducerii poeziilor lui Eminescu, acesta fiind recomandat cititorilor drept un „Royal Poet”. Pentru edificare, versiunile poeziei lui Eminescu – în limba română (*Crăiasa din povești*), alături de cele în germană (*Märchenknigin*) și engleză (*The Legend-Queen*) – așa cum au fost ele tipărite în cartea lui Kingston, au fost **postate recent pe Google**, deci pot fi consultate, oricând, de oricine.

În **UNGARIA** receptarea lui Eminescu are loc **în condițiile istorice ale anilor vitregi** ai dualismului monarhic austro-ungar (1867-1918). Ca efect al înfrângerii Revoluției din 1848, provincia românească Transilvania a fost lipsită de drepturile pentru care a militat, fiind încorporată în Regatul Ungaria. Într-un asemenea **context politic și cultural, ostil inclusiv poetului și ziaristului român**, ca răspuns la acțiunile sale de apărarea a drepturilor legitime ale românilor ardeleni, însă posibil și **ca un act de frondă solidar cu ascensiunea sa europeană**, unele **publicații de**

limbă maghiară îi traduc poeziile și se interesează de viața și activitatea sa. În capitala Ungariei însă abia în ultimul an de viață al poetului român „Hazánk” (Budapesta) publică poezia *La steaua* și un articol aparținând cunoscutului în epocă exeget Szöcs Géza, iar în „Vasárnap” apare poezia *Ce e amorul*.

Primele traduceri și referințe critice maghiare apar totuși în publicații de limbă maghiară editate pe actualul teritoriu al ROMÂNIEI, în Transilvania, atunci sub ocupație maghiară. Prima traducere, poezia *Atât de fragedă*, în versiune maghiară „*Cseresznyefa fehér virága*”, publicată la 25 decembrie 1885 în ziarul din Cluj „Kolozsvári Közlöny”, semnată de József Sándor, ziarist, redactor la această publicație, descendent al unei familii maghiare din Transilvania reprimată în 1848 și refugiată în România, iar ca student audiază cursul lui Maioreșcu despre Eminescu. Tot la Cluj mai apar un articol în ziarul „Kolozsvár”, iar la Arad în ziarele „Alföld” un alt articol despre „Eminescu... un Lenau al românilor”, de asemenea în „Arad és Vidéke” o notă despre „Mihai Eminescu profesor de liceu, cel mai mare poet al românilor”. Dintre primii traducători în maghiară cel mai cunoscut și apreciat atunci a fost „inegalabilul” traducător ardelean de etnie maghiară, Laurențiu/ Löricz Bran, care a cunoscut poeziile lui Eminescu pe când era elev în ultimul an al gimnaziului piarist din Sighetul

Marmației. Versurile eminesciene le-a îndrăgit citind volumul primit în dar de la fratele său Emil Bran, seminarist ajuns mai târziu vicar al Transilvaniei și senator de Sălaj. Fratele Laurențiu și-a continuat studiile la Seminarul teologic din Gherla, după care a fost hirotonit preot greco-catolic. Așezat la parohia lui în satul Aluniș din Sălaj a răspuns la chemarea lui George Pop de Băsești adresată preoților și s-a implicat în procesul memorandiștilor. Între timp, ca student, apoi preot, publicist, redactor, editor, antologator, membru al Astrei, organizator al vieții culturale din județ, fondator de biblioteci, răspânditor al științei de carte printre oamenii simpli de la sate, Laurențiu Bran „a decis să înalțe punți între limbi și literaturi”. Așa, în 1889 a început să publice poeziile lui Eminescu, traduse anterior: *De ce nu-mi vii, Departe sunt de tine, Despărțire, Povestea teiului, Melancolie, Somnoroase păsărele, Povestea codrului* ș. a., semnate cu pseudonimul „Szamosujvári” în ziarul de limbă maghiară „Szilágy-Somlyó” ce apărea la Șimleul Silvaniei.

*

Consacrarea ca poet de primă mărime încă în timpul vieții, mai întâi în Germania, Eminescu a trezit, așadar interesul cititorilor și din alte țări europene, de unde mesajul lui urma să fie diseminat

sub augur profetic – dimpreună cu efigia viitorului mare poet – spre toate zările lumii.

Acest adevăr a fost sintetizat cel mai bine de un bun cunoscător în epocă al fenomenului: „În Germania **o întreagă mișcare de critică literară** relativă la viața noastră intelectuală, adecă la acea parte a ei care se găsește **exprimată în forma poetică**...crede a fi chemată a da seamă cetitorilor lor despre acest fapt...Aici era vorba nu de părerea noastră, ci de... **opiniile criticilor [din Germania și din alte țări despre], efectul produs asupra publicului străin**... Cel mai **mare răsunet** îl are «Rumänische Dichtungen»” ...Acest volum antologic publicat la Leipzig și Bonn, între 1881-1889, cuprindea **29 de poezii ale lui Eminescu**, urmate de alte **traduceri și ecoul lor în publicații editate apoi în țări precum, Italia, Franța, Elveția, Rusia, Austria, Cehia, Ungaria, România, Marea Britanie, SUA**.

În aceste țări era **recunoscut ca o „eminență”**. Și în același ton admirativ se pleda: „Cu totul osebit în felul său, **om al timpului modern**”, un „**mare poet al contemporaneității**... Toate au particularitățile arătate mai sus, însă au și **farmecul limbajului (semnul celor aleși)**”...„Eminescu **a adus lirica română la o culme de perfecțiune**... Din multe părți ale lumii primește poetul razele de lumină, dar prin mintea lui ele nu trec pentru a fi stinse sau

pentru a ieși cum au intrat, ci se răsfrâng în prisma cu care l-a înzestrat natura și ies numai cu această răsfrângere și colaborare individuală. Altfel descrie lumea Goethe, altfel o descrie Heine, altfel Leopardi, altfel Victor Hugo, **deși cu toții au primit impresii de la aceeași lume**. Voltaire a fost foarte capabil de a exprima lumea conform prisme sale personale, dar s-a arătat incapabil de a simți exprimarea lumii ieșită din prisma lui Shakespeare... Căci **prisma poetului este menită a răsfrânge raza directă a luminei, dar nu este menită a mai răsfrânge raza o dată răsfrântă de o prismă străină**” (11). Altă voce inspirată aprecia în același ton: „**Având rădăcini în pământul românesc, talentul singular al lui Eminescu se înalță cu mult peste patria sa și peste cultura ei artistică, cum se înalță pururea peste predecesorii și contemporanii săi o individualitate excepțională. Cugetări pe care el le-a turnat în forme pline de melodie pot veni să ceară, cu fruntea sus, și în alte țări, mândrul drept de cetățenie a minții superioare**” (10).

„**Ceea ce a trebuit să placă străinilor în poeziile lui (Eminescu) este, pe lângă măsura lor estetică, originalitatea lor națională**”. Acest **element original** al materiei – **viața poporului**, ce este, ce gândește, ce simte românul în partea cea mai aleasă a firii lui etnice – „**îmbrăcat în forma estetică a artei universale... și îndată ce este exprimată în**

puternica formă a frumosului, întâmpină un răsunset de iubire în restul omenirii ca o parte integrantă a ei... Eminescu a fost înzestrat cu **darul de a întrupa adâncă sa simțire și cele mai înalte gânduri într-o frumusețe de forme, sub al cărei farmec limba română pare a primi o nouă viață**”... „**Poeziile lui Eminescu sunt cele mai strălucite din câte s-au scris vreodată în românește și unele chiar în alte limbi**”. „Eminescu a scris bucăți care ar fi mișcat pe un popor cu literatură veche și bogată și glorioasă; **Eminescu ar fi fost mare și căutat în patria lui Dante, în patria lui Goethe, în patria lui Molière, în patria lui Shakespeare**” (18).

A devenit proverbială butada marelui anonim: Care artist, care amator, **care om de bun simț și de treabă ar îndrăzni să ia un penel și să îndrepte o trăsătură măcar a unui Rafael, să prefacă numai o măsură a lui Beethoven, ori să potrivească coapsa lui Apolon sau șoldul unei Venere** după personala lui judecată și după pornirea gustului său actual?

În acest înțeles, congenialul I. L. Caragiale ne-a îndemnat, așadar (în „*Nirvana*”), să luăm aminte și noi, concetățenii lui, – „**Lucrarea ce un mare artist ca Eminescu o lasă este, cu toate calitățile și defectele ei, ceva sfânt, fiindcă-n ea se întrupează pipăit, și pentru o viață mai durabilă decât chiar a neamului său întreg, gânduri și simțiri de veacuri ale acestuia, și de aceea, fără teamă de exagerare,**

s-a putut zice că O AȘA LUCRARE ESTE PATRIMONIUL OMENIRII ÎNTREGI, NU NUMAI A UNUI NEAM”.

Nu am fi insistat asupra acestui excurs istoriografic al recunoașterii în personalitatea lui Eminescu – o valoare națională românească de primă mărime europeană – dacă și în zilele noastre, după mai bine de un secol, nu ar continua discuția, încă pro și contra, una insolită, blasfemie produsă de o minte cu memorie scurtă și alterată pe cauțiune, de altfel o ingerință necuvenită în destinul unui sfânt al neamului românesc, potrivit căreia „E o rușine să intrăm în Europa cu Eminescu”, – „cadavrul de debara”. După cum s-a observat în paginile anterioare, istoriografia eminesciană națională și internațională deja s-a antepronunțat, încă în timpul vieții poetului, de când **opera sa a devenit o proprietate privată inestimabilă și infailibilă a literaturii europene**, de aceea ficțiunea de rea-credință a detractorilor de orice fel din zilele noastre și de totdeauna s-ar cuveni să rămână în memoria colectivă românească și europeană drept o „Patăpeveci”.

II

TRANSPUNERI MUZICALE ȘI PLASTICE ȘI ECOUL LOR ÎN MARI CENTRE CULTURALE PRECUM VIENA, BERLIN, LEIPZIG, BASEL, HALLE, NEW YORK

Datele noi și semnificative descoperite în anii din urmă (1) reprezintă un suport neprețuit pentru cei care vor să aprofundeze cercetarea fenomenului Eminescu și destinul acestuia în arealul național și internațional contemporan. Dovezile privind receptare în alte țări și literaturi a operei poetului român, al cărui nume încă în timpul vieții a început „să strălucească în Europa civilizată”, ne îndeamnă să conștientizăm și noi conaționali săi „cât de importantă este cunoașterea poetului în dimensiunea sa reală” ca „personalitate de prestigiu internațional”, recunoscută începând încă din timpul vieții. Una dintre aceste dovezi se referă la un domeniu mai puțin cunoscut, deși foarte mult discutat în epocă, anume „**traducerile**”/„**transpunerile**” **muzicale și plastice** ale poeziilor lui Eminescu. Prin natura lor poeziile eminesciene depășesc limitele restrânse ale comunicării lingvistice prin intermediul limbilor

naționale. În plus, acestea transpun mesajul eminescian din limbajul poetic național în limbajul universal general accesibil al artelor audio-video.

Așa ne explicăm de ce compozitorii români și străini ai vremii impresionați de **armonia și muzicalitatea** liricii eminesciene au început relativ devreme să transpună poeziile publicate în melodii adresate unui auditoriu predispus în epocă să asculte genuri la modă precum serenada, liedul, vodevilul și romanța, care pun în valoare conținutul și semnificația trăirilor, gândirea și sensibilitatea romantică, unicitatea armoniei proprii acestei poezii.

Maiorescu numea **armonia eminesciană** o armonie **onomatopeică**, privită ca imitație a sunetelor din natură, dar o aprecia ca pe un concept mult mai complex, nu numai de ordin muzical, ci și de ordin filosofic. Peste vreme aflăm că unul dintre exegeții lui Eminescu, Garabet Ibrăileanu încearcă să analizeze fenomenul: „Farmecul **poeziei** lui **Eminescu** se explică prin **efectul ei asemănător cu al muzicii**, și de aici și senzația pe care o dă poezia sa. Eminescu alege din imaginile receptate din viața reală elementele care convin sentimentului său și, idealizându-le, le combină liber în vederea textului adecvat muzicii sale din suflet, expunându-și emotivitatea printr-o combinație simbolică de imagini”. Ibrăileanu analizează armonia eminesciană în funcție de mijloacele prozodice, de rimă, ritm,

efectele eufonice și aliterație. Dar ajunge la concluzia că „izvoarele armoniei eminesciene trebuie căutate în adâncul subconștientului eminescian” (9). După G. Călinescu, *De ce nu-mi vii e* „o romanță adevărată, sau numai lipsită de muzicalitate ideologică proprie care să se sperie de orice muzică adăugată, dar cu o structură cerând numaidecât melodia. E foarte cu putință ca toată poezia să nu fie decât textul alcătuit de poet pentru un cântec ce-i suna mereu în urechi” (4).

Asemenea poezii, care „se cântă singure”, Eminescu le-a pus el însuși în muzică. O muzică, bineînțeles, de silabe, dar care prin repetarea unei teme, prin cadență, prin refren reprezintă o încercare de a face un compromis/osmoză între două arte. Una dintre explicații putea fi efectul preocupării, chiar al pasiunii lui Eminescu pentru muzică, – el asculta și cânta muzică, deopotrivă cultă și populară, frecventa cursuri și concerte, era chiar un apreciat cronicar muzical, întreținea relații strânse cu diverși compozitori și interpreți ai vremii (la Viena a cunoscut pe frații Strauss; la Stupca, încă în 1880, prietenia sa cu Ciprian Porumbescu a fost consfințită într-o primă melodie pe versurile lui Eminescu, „*Înger de pază*”). „Tonul unui lied ca *Somnroase păsărele* – text în genul celor immortalizate de Schubert – la prima vedere constatatator, obiectiv, introduce discret în halouri de vis, într-un spațiu formalizat, modelat pe ideea de armonie și intercomunicare” (20). Calea romanțelor

eminesciene spre marele public european o deschid încă în 1884 romanțele *De ce nu-mi vii* și *Somnoroase păsărele* (aceasta din urmă ca și altele au fost transpuse în melodii mult înainte de a fi publicate). Auzind că unele dintre versurile sale sunt transpuse în melodii, Eminescu accepta să le asculte și i-au plăcut, predispunându-l apoi să ofere manuscrisele sale direct compozitorilor.

Raționamentul cultivării acestui stil de comunicare artistică putea fi viabil ca stimulent al răspândirii poeziei eminesciene și al cunoașterii printr-o modalitate mai atractivă și mai accesibilă, în condițiile în care tirajul publicațiilor românești și străine tipărite era foarte mic și prețul lor foarte mare, de regulă nici măcar nu se vindeau în librării, accesul lor adesea limitându-se la elite. Deși poezia lui Eminescu era scrisă într-o limbă literară română modernă – etalon de limbă literară – nu era una de circulație internațională, iar limbajul poetic eminescian unic era mai accesibil conaționalilor. Poate de aceea unicitatea poeziilor eminesciene a fost în mai mică măsură regăsită în versiunile din alte limbi.

Melodiile pe versurile lui Eminescu, publicate sub formă de partituri muzicale într-o atractivă prezentare grafică și la prețuri mici, erau mai accesibile, se găseau de vânzare în librării, anticariate, tipografii, papetării, magazine de muzică în care se vindeau

instrumente muzicale, reprezentând, adevărat, un mijloc atipic de cunoaștere și creștere a celebrității poetului în rândul marelui public. O explicație complementară (?): „Eminescu este primul poet care ajunge să «audă» și apoi să «transcrie» în sistemul muzical propriul lirism” (Tudor Vianu) sau Eminescu a fost „un mare compozitor” care „a făcut din cuvinte muzică și din muzică sens” (Viorel Cosma), de aceea a devenit „un poet popular prin romanțele sale de dragoste, intrate pe coarda viorilor în conștiința” colectivă (George Călinescu). Oricum, apropiindu-ne de „poezia muzicii” din sufletul lui Eminescu, putem înțelege mai bine „muzica poeziei” sale (Lucia Olaru Nenati).

De la început melodiile pe versurile lui Eminescu se cântau individual și în grupuri spontane sau corale, deopotrivă la întruniri publice sau în saloanele aristocrației românești apoi europene. Adesea la seratele lor literare junimiștii socotindu-le „cantabili” le cântau în cor. Datorită înrâuririi considerabile, cu timpul au devenit melodii/cântece „populare”. Cunoașterea poetului prin cântec se putea astfel răspândi liber nu numai în medii culte ci și acolo unde poeziile sale pătrundeau mai greu, adică în mediul rural sau peste hotare. Ca un ecou peste timp, abia în deceniile din urmă cei care au observat unicitatea fenomenului sunt străinii: **România este singura țară din lume care își cântă poetul în**

melodii pe versurile lui (mărturii ale unor poeți traducători precum uruguaianul Mario Benedetto sau spaniolul Rafael Alberti).

Unele dintre primele efecte cu ecouri surprinzătoare în acea epocă ne intrigă și azi (1): însuși împăratul Franz Joseph (care în 1883 ascultând „minunatele” creați muzicale – romanțe pe versuri eminesciene însă adesea fără să se știe cine este autorul, ci mai degrabă compozitorul) nu o dată a rămas plăcut impresionat și a dorit să facă cunoștință cu compozitorul **Tudor Flondor** (fost membru al Dietei Bucovina și al Camerei imperiale de la Viena, în 1884 director al operei germane din Olanda, când pune pe note *Somnoroase păsărele*, romanță ce-l **încântă pe Împărat**), **pentru care îi conferă** compozitorului cea mai înaltă distincție a Imperiului Habsburgic, „**Ordinul Cavalerilor**” (ulterior adăugat la numele cu care semna, **Tudor Cavalier de Flondor**). Acest compozitor a introdus în repertoriul său coral această poezie ca și altele datorate versurilor eminesciene, de pildă în programul spectacolelor de anul nou 1884-1885, acest compozitor a introdus și *Serenada* de Victor Hugo, melodie după textul poeziei cu același titlu proaspăt tradus în limba română de Mihai Eminescu în sanatoriul Ober-Döbling din Viena.

În anul 1884, un alt compozitor, norvegianul **Ole Olsen**, personalitate din pleiada de o strălucită

distincție intelectuală cu a celor care au impulsionat renașterea culturii norvegiene (Ibsen, Svendsen, Bjornsson) a compus un lied, pentru voce și pian pe versurile lui Eminescu, „Liebeslied Op. 24, No. 2 für eine Singstimme mit Pianoforte”, creație care a cunoscut o largă răspândire și apreciere în epocă. Partitura este cunoscută melomanilor și sub denumirea: „Rumänische Gedichte. Liebeslied”, „Drei rumänische Gedichte. Liebeslied”. Lucrarea în limba germană a fost tipărită la Viena în prima parte a anului 1884 (7 p., 34 cm). „Liedul nr. 2” prezintă auditorilor poezia „**Dorința**” în traducere germană de Carmen Sylva, considerată „una dintre cele mai reușite traduceri ale reginei”. Lirica augustei traducătoare și scriitoare a fost transpusă pe note de un alt muzician, compozitorul german (el însuși poet) **Friedrich August Bungert**. Prin intermediul acestuia, **poeziile lui Eminescu, traduse de suverană, au ajuns și pe meleagurile americane**, într-o vreme când poetul român încă era în viață („Lieder und Gesänge von Carmen Sylva componirt von August Bungert”, New York, G. Schirmer, 1889). **Creația lirică a lui Eminescu reprezenta** așadar cu certitudine **o sursă de inspirație pentru compozitorii străini**, între care în această perioadă remarcându-i pe **Emil Nauwerk** („Liebeslied”, op. 13 no. 3, Berlin, 1884) și pe **Wilhelm Kienzl** („Liebeslied”, op. 33 no. 2, pentru voce și pian, Leipzig, 1885, în seria Frühlingslieder –

Cântece de Primăvară, după traducerea unei poezii eminesciene, realizată de Mite Kremnitz). Toate acestea reprezintă dovezi în plus că **notorietatea personalității lui Eminescu depășise granițele României, numele său fiind cunoscut și apreciat în cercuri culturale** de un înalt rafinament, cum este cel al iubitorilor muzicii simfonice!

Astfel, într-o perioadă sumbră a vieții poetului român în propria țară – arestat, internat într-un ospiciu pentru opiniile și acțiunile sale ca ziarist militant pentru cauza națională – **creația sa lirică „strălucește” în paginile publicațiilor europene, în saloanele muzicale ale aristocrației europene, în sălile de concert din cunoscutele orașe ale lumii, precum Viena, Berlin, Leipzig, Basel, Halle, New York etc., iar poezia lui audiată și admirată de numeroși spectatori, îndrăgostiți de muzică, prin intermediul versurilor traduse îndeosebi de Carmen Sylva și Mite Kremnitz. În același timp, traducerile și ecoul lor literar-artistic în publicații editate în limbile germană, italiană, franceză, engleză, maghiară și rusă din Europa** (din țări precum Germania, Italia, Franța, Elveția, Austria, Cehia, Ungaria, România, Rusia, Marea Britanie) și SUA (New York, Chicago), dar și în unele dintre fostele teritorii coloniale/federative, **îl impun pe Mihai Eminescu publicului internațional ca pe o personalitate literară românească de valoare europeană.**

III

CONTRIBUȚII INTERNAȚIONALE LA DECONSPIRAREA ADEVĂRULUI DESPRE BOALA ȘI MOARTEA LUI EMINESCU

– Un răspuns la întrebările imperative
apărute în publicațiile din numeroase
țări privind martiriul lui Eminescu –

Datele noi privind viața și activitatea lui Mihai Eminescu, identificate recent în arhive și publicații din diferite țări (1; 31; 33, 37), acum **arhivate pe Google**, sunt accesibile oricui, oricând și gratis. Aceste date corelate istoriografic ne edifică asupra **adevărului** despre **falsul legendei oficiale privind „Boala, agonia și moartea”** lui Eminescu. Sintetizând fazele legendei, acest generic o relansează în urmă cu o jumătate de secol sub o pojghiță slab poleită și de aceea ușor de întrevăzut adevărul adevărat. Legenda a continuat să fie utilizată ca **instrument de manipulare** timp de peste un secol, producând efecte asupra **evoluției cu sincope a procesului de universalizare** a lui

Eminescu, de asemenea stârnind ecouri de împotrivire în publicațiile editate succesiv în numeroase limbi și țări. În acest context, **ciclul** nostru „**Eminescu în circuitul universal**”, care urmărește evoluția procesului de universalizare a moștenirii culturale eminesciene, **adeverește predicția** că **Timpul a lucrat în favoarea lui Eminescu.**

Pentru a menține **relatarea obiectivă a datelor** preluate din principalele surse indicate în **Note bibliografice**, am redat aceste date în textul de față adesea *ad litteram* sau rezumativ, iar **opiniile subiective** despre sursele care le-au furnizat public, de regulă, noi le-am reprodus între ghilimele, la fel procedând și în cazul celorlalte surse, secundare, citate.

Trei momente istorice au marcat consecutiv etapele acestui demers, după cum urmează.

A. Momentul septembrie 1883 și efectele lui.

La numai trei luni după ce Eminescu a fost arestat și izolat într-un ospiciu privat românesc, la **27 septembrie 1883** în **Amsterdam-Olanda** a avut loc **Congresul anual al „Asociației Literare internaționale”** a scriitorilor, unde aceștia s-au întrunit pentru a discuta și soluționa probleme ce afectau viața și activitatea scriitorilor, în special protejarea mișcării literare din diverse țări ale lumii. Prezentarea unor cazuri naționale la o „instanță mondială atâ de înaltă, pentru acele vremuri

reprezenta un fel de «CEDO» sau «Amnesty International in nuce» (1).

La acest Congres din 1883 din Olanda a fost prezentat și cazul Eminescu, adevărat, cu întârziere și lacunar (fără datele cunoscute abia în zilele noastre, atunci însă, dosite de oficialități, nu erau publice), într-un context istoric care ne obligă – potrivit cu viziunea universalistă a investigației noastre – să reconstituim evenimentele epocii așa cum au fost. Astfel am procedat și în pregătirea ultimei ediții din 2016 a ciclului nostru „Eminescu Universalul”, cu accent pe „Eminescu în circuitul universal”. Datele despre aceste evenimente le vom rezuma în lucrarea de față sub forma unui posibil **RĂSPUNS EXPLICIT**, accesibil și unor cititori neavizați, cum ar fi cei din alte țări, **la întrebările formulate de aceștia – imperativ – în anii din urmă îndeosebi în publicațiile online din cel puțin 50 de țări.** „Internaționalizarea” la acest Congres a diferitelor cazuri naționale „flagrante”, cum a fost și cel al lui Mihai Eminescu, ne obligă ca noile date de arhivă identificate recent să le adăugăm celor din sutele de articole și cărți publicate în ultimii ani în România și în alte țări despre misterul „bolii și morții” Poetului Național al României, aspect al vieții ca suport al imaginii sale în lume.

Ne confruntăm cu o **realitate paralelă/două fețe/ipostaze** ale personalității: **poetul** de geniu și

ziaristul ca om politic. Așadar, în prezentarea lor în cele două planuri, național și internațional, **total detașate unul de altul**, de o parte **receptarea fulminantă a operei poetului român** – și prin **aceasta prețuirea lui – în marile țări ale Europei și Americii**, iar de altă parte **viața civică a poetului, în țara sa „interzis”** ca om politic și ziarist, deci eliminat din viața publică. Așa se explică faptul că despre viața acestuia nu se scria măcar **unde/cândva/de cineva** în publicațiile din alte țări, cu excepția menționatului for internațional, Congresul literaților din Amsterdam, 1883).

În toiul ascensiunii europene fulminante a receptării operei poetice eminesciene, implicit a cunoașterii și prețuirii ei ca valoare națională de dimensiune europeană cu ample ecouri internaționale, cititorii au fost surprinși de o **știre șocantă** privind **„înebnirea subită”** a poetului român. Această știre **inducea de la început suspiciunea că dincolo de cuvintele acestei scurte știri se ascunde adevărul**, adică arestarea ilegală a poetului român și izolarea lui într-un ospiciu. O acțiune politică așadar voit ascunsă opiniei publice din țară și din alte țări.

După trei luni însă situația reală în care se afla Eminescu a fost **deconspirată** la **acest Congres Internațional** de la Amsterdam din 27 septembrie 1883. Faptul **neșteptat și de necrezut**, poate de

aceea **după numai câteva zile a fost preluat și de presa europeană, urmare a publicării ei inițial ca fapt divers** concomitent în ziare din Italia (Trieste, „Il Piccolo”, **5 octombrie**), Cehia („Prager Tagblatt”, **5 octombrie**), Germania, („Berliner Borsen-Zeitung”, **6 octombrie**), la rubrica „Telegrame și Corespondențe din întreaga lume”. Scurta notiță de presă, însă plină de dramatism, transmitea cititorilor doar atât: **„Nebunie. BUCUREȘTI. Poetul român Eminescu a înnebunit, subit”**. „Atât și nimic mai mult. Fără nici un fel de comentariu. Pentru cititori această știre era șocantă”. După cum se observă, informația confuză – despre „înnebunirea subită” a „celebrului poet român” și „nefericitul poet”, apelative vizându-l pe deja cunoscutul în Europa „eminent” poet român Mihai Eminescu – a fost difuzată mai întâi de ziarele editate în limbile germană și italiană în care a fost recent tradus și comentat.

Pentru cititorul român această informație nu reprezenta o noutate, deși în țară era transmisă parțial și voalat ascunsă. La București, știrile scurte de presă erau așadar punctuale, fără precizarea motivului menționându-se doar **„internarea”** ziaristului – atenție, cu atât mai mult, pentru liniștirea cititorilor români – **într-o Casă „de sănătate”/„caritabilă”** (prin care s-ar înțelege, instituție de „binefacere”). Știrea apărută în ziarul „Timpul”, la care lucra poetul

ziarist, era de o neutralitate chiar perfidă, – se anunța doar că „sus-numitul nu mai lucrează la redacție, urmând a fi înlocuit”. Știrile aparent neutre au fost publicate în alte ziare începând din ziua următoare (29 iunie), fără nici o motivare/explicație. Nimic **nu se scria despre cauza** care avea legătură cu evenimentul petrecut în **ziua și seara zilei precedente de 28 iunie 1883, una fatidică** pentru Eminescu: • atunci poetul era unul dintre membrii activi ai „**Societății secrete Carpați**” (care milita pentru eliberarea armată a Transilvaniei, atunci vasală Austro-Ungariei), în acea zi sediul acesteia fiind devastat, iar membrii ei arestați sau reprimați • **apariția editorialului** său antiguvernamental, un virulent protest „*Despre libertatea presei și a jurnalistului*”, pentru care pe loc putea fi „justificată” suspendarea din funcția de ziarist, urmată de alte sancțiuni • (pentru alte motive, coincidență?, chiar) **arestarea** sa și **încătușarea** violentă în „cămașa de forță,, (cătușe) de către însușii șeful poliției • **internarea ilegală într-o Casă de nebuni** • **tratatamentul „medical” barbar** aplicat imediat după arestare și internare, în prealabil prevăzut ca pentru un „delincvent periculos”.

Faptul real tănuit în țară în mică măsură a putut fi **răspândit în presa europeană** și – printr-un concurs fericit de împrejurări istorice – numai **după trei luni**, la sfârșit de septembrie 1883, a fost

deconspirat, atunci **când** (altă coincidență cu evenimente de semnificație istorică), pe de o parte, „cazul” **flagrant Eminescu a fost prezentat la Congresul „Asociației literare internaționale” din Amsterdam**, Olanda, iar pe de altă parte (în lipsa poetului din țară: temutul ziarist a fost **expediat la o clinică din Ober-Döbling, Viena**, sub o **presiune politică internațională**). **Astfel** au putut fi **asigurate condițiile favorabile semnării** de către Miniștrii de externe ai României și Austro-Ungariei a **Tratatului „Alianței Secrete”**, încheiat la sfârșit de iunie 1883 **între România și Tripla Alianță**, formată din Austro-Ungaria, Germania și Italia. Tratatul consfințea ca prioritate aservirea în continuare a României față de Austro-Ungaria, ceea ce excludea revendicarea Transilvaniei și, în consecință, încetarea conflictului militar pe acest motiv deja declarat, pentru ca „**indezirabilii apărători ai cauzei ardelenе [trebuia] să fie înlăturați cu orice preț, prin orice mijloace**”.

Totuși, încă, de ce **28 iunie 1883** (?) – de ce doar „coincidențe” (?) – potrivit evenimentelor istorice reale, anume în seara aceleiași zile **expira termenul de întrerupere pentru 48 de ore a relațiilor diplomatice** dintre regatele Ungariei și României, ca părți ale alianței amintite. Obiectul acestui act diplomatic presupunea **păstrarea condiționată a vasalității Transilvaniei** față de Austro-Ungaria, în

caz contrar ar fi fost declanșat conflictul militar, deja declarat, între părți, manevrele militare începute la granița cu România fiind dovada amenințării. În **contrapondere**, majoritatea dintre cei aprox. **două zeci de mii de membrii activi** ai „Societății «secrete» Carpați” erau și ei organizați și pregătiți gata de **„război de eliberare a Transilvaniei”** (37). Numai că, tocmai de aceea în aceeași zi de 28 iunie Societatea Carpați trebuia să fie destructurată, acum prin decret guvernamental fiind desființată, sediile acesteia devastate, iar membrii ei de pe „lista neagră” s-au refugiat sau au fost arestați sau reprimați. Eminescu însă, unul dintre membrii ei activi – potrivit cutumei – **„nu putea fi expulzat, nici arestat sau tratat cu violență”** de organele statului român, invocându-se **„rațiuni politice”** (scandal internațional).

Se știa că Eminescu prezenta atunci o problemă, atât internă cât și externă, el interesând (fapt dovedit) deopotrivă autoritățile naționale și anumite mari cancelarii europene. **Prin acțiunile sale politice** ziaristul militant **Eminescu** fiind liber **aducea prejudicii de imagine autorităților naționale și internaționale** ostile intereselor vitale istorice și culturale ale României. Mai ales că el demult era suspectat ca fiind „Agent de informații externe, extrem de bine informat despre situația politică internă și cea din Europa, ceea ce și explică

atitudinea sa tranșantă în publicistica de la «Timpul» și ecoul formidabil pe care l-a avut vocea sa în epocă” (12). Această atitudine era întărită de **maniera necruțătoare** de a scrie și acționa ca ziarist militant, prin aceasta dobândind **audiență națională și europeană ca formator de opinie** în apărarea cauzei naționale de **re-aducere a Transilvaniei la patria mamă.**

Reacția de ripostă a constat în sporirea numărului de „**rapoarte** ale agenților diplomați și de presă” aparținând în principal Casei de Austria despre acțiunile influentului ziarist român, precum cea care a ajuns la Împărat prin Ministrul de externe al imperiului austro-ungar. **Rapoartele care conțineau informații despre acțiuni ostile** politicii imperiale cu efecte periculoase trebuia să poarte confirmarea de primire și a Împăratului. Așa se explică faptul că în partea de sus dreapta a primei foi a unor asemenea Rapoarte să figureze chiar **semnătura împăratului Franz Joseph** cu mențiunea „**văzut**” („**Gesehen**”). Aceste „rapoarte ale agenților diplomați de presă”, inclusiv cele despre Eminescu erau retransmise celor nouă capitale ale statelor asociate politic Austro-Ungariei (33).

Soluția asiguratorie venită din exteriorul și din interiorul țării era una convenită oficial: **ziaristul „incomod”** trebuia „**izolat într-un spital de nebuni**”, lucru mai ușor de realizat, „plauzibil și

mult mai eficient”, mai ales că era ceva **incontrolabil**. „Este evidentă aici echivalarea *sanatoriului cu pușcăria*, încât calificarea (lui D. Vatamaniuc) a *internării* poetului cu o *arestare* este pe deplin justificată” (37). **Practic, un plan ingenios fusese pus în acțiune – evident „coincidență” – la sfârșit de iunie 1883, – arestarea și izolarea ziaristului Eminescu în ospiciul dr Suțu din București,** (tocmai?! atunci când trebuia să fie semnat Tratatul dintre România și Tripla alianță; **așa, semnarea acestui Tratat a fost amânată până în toamnă,** adică până a doua zi a sfârșitului lunii octombrie 1883, **după plecarea/scoaterea din țară a pacientului „nebu” Eminescu** pentru internarea la „clinica”/„sanatoriul” Ober-Döbling din Viena.

O explicație juridică recentă a situației ne oferă eminescologul Theodor Codreanu (24): Nebunia e tot ce scapă definițiilor din codul penal. De aici posibilele abuzuri sub pretextul nebuniei. Eminescu **„avea conștiința secheștrării sale ilegale” și suporta „condiția de deținut politic”.** „Acum nu mai încapă îndoială: **acela care i-a grăbit moartea** lui Eminescu (psihică și fizică) a fost doctorul **Suțu, medicul ales de Titu Maiorescu** pentru a-l [mal-]trata și «vindeca» pe poetul „subit bolnav”. După opinia sa, notată în Jurnal sau expusă public, inițial boala o numea „meningită”, altădată „alienare mintală”, apoi chiar „sifilis” ca „boală ereditară pe

linie maternă” (37), apoi de alții „lues”, „alcoholism”, „psihoză maniac-depresivă”, care au prins, fiind preluate mai întâi pe filiera Suțu și oficializate în limbaj medical sub diferite denumiri. Așa se explică și faptul că atât în demersurile oficiale scrise, cât și în derularea acțiunilor întreprinse s-au evitat **cuvintele proprii** limbajului de prezentare publică a situației **reale** extreme, cum ar fi cea de „arestat”, „condamnat”, „penal”, „ospiciu”, „proscris”, „interzis”/„privare de libertate și de drepturi civile”, adică acele cuvinte/noțiuni/concepte care exprimau implicit luarea măsurilor juridice de „interdicție”, deci de eliminare din viața publică. Astfel începea să se contureze și **varianta oficială** a pseudo-legendei, peste ani preluată și amplificată într-un binecunoscut generic „**Boala, agonia și moartea**” lui Eminescu.

În seara aceleași zile de 28 iunie 1883, „legendarea nebuniei”, potrivit unui „plan de înscenare”, urzit de persoane guvernamentale decidente, **ziaristul** militant pentru cauza națională – recunoscut ca „agent de influență a opiniei publice” naționale și internaționale (12) – **urmare și a dispoziției diplomatice la comandă venită de la Viena** prin rapid răspândita expresie (de la tribuna parlamentului, în presă, în rândul publicului larg) – a fost transmisă în țară, prin diplomatul român la

Viena, P. P. Carp, dispoziția de „**a-l mai potoli pe Eminescu**”/„**a-l aduce la tăcere**”.

(Dar, oare de ce?) ora fixată era tocmai 19, (de ce?) seara – altă coincidență, „colaterală” – întrucât exact la acea oră din zi expira (!) **termenul condiționat de întrerupere a relațiilor diplomatice** dintre Austro-Ungaria și România/Regatele Ungariei și României și tot atunci Eminescu, contrar „cutumei” invocate, „**nu** putea fi expulzat, nici **arestat** sau tratat cu violență” **de organele statului român**, invocându-se „**rațiuni politice**” (evident scandal internațional!). Cu toate acestea – **în pofida acestei „cutume” – Eminescu a fost „ridicat”/capturat și arestat „cu violență”, iar după altercații, la dispoziția și sub comanda** nemijlocită a însuși comisarului secției 18 de poliție din București, care conducea acțiunea (operație rapidă), conform „Procesului verbal întocmit de Poliție” (33), a fost „îmbrăcat”/**introdus cu forța** de patru indivizi/„haidamaci” **în „comisol” („cămeșoiul de forță”/cătușe)**, apoi **pus cu sila într-o dubă neagră**, și – **potrivit declarației** comisarului de poliție care conducea operațiunea – „**astfel l-am condus institutului «Caritatea»...**[unde, folosind un limbaj, parcă preluat dintr-un pseudo-text improvizat anterior, simulând forma agramată a unei ciorne, subscrisă însă ca document oficial, secret] **l-am confiat** D-lui Dr. Suțu, rugându-l ai da **îngrijiri**

excepționale” Înscrisul are valabilitatea oricărui „fals în acte publice”, deoarece nimic și nimeni vreodată nu a atestat „îngrijirile excepționale” într-un asemenea ospiciu, cu atât mai mult măcar prezența sau vreo întâlnire **atunci** a comisarului de poliție cu directorul ospiciului, Dr. Suțu, la „Institutul Caritatea”. Dimpotrivă, se știa de o altă întâlnire, în dimineața aceleași zile, a dr Suțu cu alt Cineva – personalitate politică și avocat al dr. Suțu, care chiar consemna faptul în Jurnalul propriu ca „aranjament” al internării în acest ospiciu privat. În realitate, pacientul numit „delincvent” a fost arestat, adus și **predat ca o marfă/obiect**, pe bază de „**Proces Verbal întocmit de Poliție**”. S-a observat că până și acest „Proces verbal” a fost conceput/convenit/scriș anterior, iar atunci pe loc doar [tran]scris de mână și ulterior **semnat numai de cei prezenți** la „delict”, adică de cei care l-au adus cu duba poliției, în persoana comisar C. Nicolescu și însoțitorii C. Smțion, V. Siderescu, G. Ocășian, Anna Mitraszewski și două persoane găsite acolo seara, ca personal de serviciu, D. Mark și Paulina Johan.

În felul acesta, omul și ziaristul Eminescu, numit și umilit în țara sa ca „delincvent periculos”, în Germania și în alte țări europene poetul român, masiv tradus și apreciat ca mare personalitate de valoare și prețuire europeană, aducea faimă României. Așadar, **în țara sa** acesta trebuia să **suporte, și a suportat**,

din „**rațiunii politice**”, arestarea, izolarea/„internarea” ilegală în ospiciu și acolo mal-tratarea lui. Mai mult, încălcându-se legile în vigoare ale statului, a fost **arestat într-o baie privată și internat într-o clinică privată**, deci nu într-o instituție de stat (unde arestarea și internarea trebuiau justificate/însoțite de acte doveditoare ale cauzei/bolii), în **clinica privată** însă fiind suficientă o „**recomandare**” verbală (!), și asta măsluită sau cum se recunoștea într-un Jurnal, „**aranjată**”, precum cea prezentată încă de dimineață directorului **instituției private, bazată pe un simplu bilețel/(d)-enuț (pre-)scris**.

Patronul acestei clinici private cu denumire și profil impropriu, „Caritatea” (sugerând presupuse servicii de binefacere, generozitate, milostivire creștinească) deținea sub perdea o secție specială „**Caritas**” cu **regim de ospiciu sever**, având în custodie o **dubă neagră trasă de cai**, cu care de fapt a și fost adus „**pacientul**” **declarat în scris nebun/„alienat”**. Mai mult, „**certificarea**” acțiunii nu a fost decisă atunci, pe loc, ci abia **după 7 zile**, pe baza unui prim „Certificat Medical”, dar și acesta însăilat pe o simplă foaie de hârtie, deci **scris de mână**, de acum aparținând unui medic, dar acesta fiind însuși directorul ospiciului „caritabil”, în persoana „**doctorului în medicină**” Soutzo/Suțu. Acesta, împreună cu echipa de medici curanți l-au văzut/vizitat pe pacient abia după o săptămână, când

a fost diagnosticat **subit** ca „**alienat mintal în formă de manie acută**” (diagnostic scris în limbaj medical, însă tradus și exprimat verbal în limbajul curent din acel ospiciu însemna „delincvent periculos”, apelare umilitoare pentru Eminescu, dar justificatoare/de acoperire pentru oficialități, care trebuiau să ascundă/să mușamalizeze statutul atribuit acestuia de „arestat politic”).

Puțini știau că **ospiciul** funcționa sub **firma** „Casa de **sănătate** Caritatea”, cu statut declarat ca Institut/Sanatoriu/Stabiliment/clinică de „**sănătate**”, adică având regim de **sanatoriu/„caritabil”**, însă – suspect și nebăgat în seamă, având un regim asiguratoriu – **cu plată privată**. În cazul lui Eminescu, aceasta mai **presupunea anihilarea sa urgentă ca adversar politic**, la comandă politică; mai explicit, „Întrucât Mihai Eminescu nu putea fi expulzat și nici arestat „s-a invocat o acțiune de ordin politic. Trebuia izolat într-un spital de boli nervoase” (1).

Imediat după „aducerea” în „**cămeșoiul de forță**” (cămașă din țesătură groasă de in, strâmtă și lungă, cu mânecile tot lungi, astfel ca arestatului să i se lege mâinile la spate, acestea fiind **cumpletele cătușe** de atunci) și internarea „pacientului” periculos, au urmat concomitent **două evenimente**, caracteristice exclusiv **regimului de tratament pentru arestați**:

a. Poliția s-a deplasat imediat la domiciliul arestatului, potrivit precizărilor de la sfârșitul

„Procesului verbal”, la „P.S. [:] Transportându-ne și la camera ce ocupa” pacientul, dar „și [cu] o cheie, arătată la N. 19, și după opiniunea amicilor sei, putând a fi a ușei casei Dlui Eminescu situată în str. Piața Amzi N. 6, V. Siderescu deschizând ușa cu cheia... luând d’acolo..., am aplicat la locul seu cuvenitul sigiliu...[se mai știa că la **percheziționarea casei** cei care au participat la arestare și la internare (oare de ce, la sugestia cui?) „răsfoiau cărți și manuscrise, **căutând dovezi incriminatoare**” (nu cumva manuscrisele cu calcule de „matematică diferențială”, ca declarat „semn al nebuniei”?, apoi] la moment am și închis ușa încuind-o și sigilând-o, iar cheia s’a luat de Noi Comisarul spre a se înainta cu acest act”, **respectând** „cuvintele **dispozițiuni**” care priveau casa în care încă locuia cu chirie poetul, acum arestat, având bagajele de mult făcute pentru a se muta la altă adresă, dar nu reușise, încă (33).

Potrivit consemnărilor din același Jurnal personal al genialului critic Maiorescu, la percheziție chiar se căutau în special „fițuicile cu calcule și ecuații”, dovada că – potrivit aceluși jurnal – „paharul subțire al minții poetului era de curând plesnit... Ne temem că aceste entuziasme pentru calculul diferențial sunt un **preludiu al apropiatei boli**” (11), ulterior chiar de el numită „alienare mintală”.

Marii matematicieni de azi, după un secol sunt – totuși/într-adevăr – entuziasmați de aplicațiile calculului

diferențial, în general de intuiția matematică de geniu a „omului de știință” Eminescu. Nicolas Andronesco avea să completeze: „Mihai Eminescu se deosebea printr-o putere enormă de pătrundere în esența fenomenelor, păstrând o forță creativă uriașă până în ultimele luni de viață. Cunoștințele lui în domeniul matematicii și astronomiei erau mai vaste decât ale unor specialiști din ramură. Într-o recentă [2018] publicație savantul american de origine română scrie: „Calculule teoretice ale lui Eminescu au fost analizate de către marii savanți români Octav Onicescu și Aurel Avramescu, care au constatat că ele reflectă perfect principiile matematicii, apreciindu-le că au fost alcătuite la un nivel științific contemporan. Nu întâmplător cunoscutul savant de talie mondială Albert Einstein a confirmat/[elaborat!] formula unității lumii: $E=mc^2$, propusă de Mihai Eminescu cu 25 de ani înaintea lui” (37). De precizat că în privința „unității lumii” din formula lui Einstein, ipostaza lui Eminescu vizează **predictibilitatea unor legități cosmice** privind perceperea distanței dintre corpurile cerești în raport cu **viteza lumini ca unitate de măsură a timpului în spațiul cosmic**, exprimată de poet atât într-un **limbaj comun/ accesibil umaniștilor** din vremea sa, formula păstrându-se doar sub formă manuscrisă: „**V = M x [înmulțit cu] C la pătrat**”, cât și/mai ales în **limbajul metaforic**, accesibil umaniștilor literați,

expusă în **creațiile lirice**, publicate în ultimul deceniu de viață, *La steaua*-1886, *Scrisoarea I*-1881, *Luceafărul*-1883, *Povestea magului călător în stele-postumă* ș. a., care ne mai dovedesc și cât de aproape se află frontiera dintre poezie și știință. „Același savant american mai scria despre Eminescu că el a fost o personalitate dotată cu capacități intelectuale cu excepționale cunoștințe în *fiziografie*, prin care ne dovedește că anume *el este creatorul limbajului mathematic în fizică*, iar ținuta științifică a lui Eminescu dezvoltă și completează teoriile recunoscute ale vremii în economie și alte științe, ceea ce i-a permis formularea analitico-matematică în fizică, precum și în alte domenii ale cunoștinței umane” (37), cum se știe, tot el este „fondatorul limbii literare modern etalon de limbă națională” (23), ”o minune în istoria poporului român” (31), dar și „creatorul doctrinei naționale”, „arheul ivirii sale în universalitatea” (24), adică „Un Uomo universal” (35), toate acestea „pot fi invocate la tot pasul ca un îndreptar de pedagogie națională” (23). „Oameni ca Eminescu răsar la depărtări de veacuri în existența unui popor” (19).

Dar să revenim la **locația** în care seara poliția a executat dispoziția/comanda de a fi percheziționată: **dimineața devreme** pe la orele 6 gazda poetului, Ecaterina Szöke Magyarosy, a scris împotriva chiriașului ei cunoscutul „[d]enunț”, **pe un**

bilețel/cartea de vizită a lui T. M., pe care notase agramat câteva cuvinte, potrivit cărora chiriașul (român având o gazdă unguroaică), după discuții politice și amoroase aprinse ca și cu un „nebun” foarte „reu”, mai mult ca să pară supărată și nervoasă, iar gălăgia să se audă departe și-a spart oglinda, în consecință, cerând „ajutor”: „scăpați-mă de el”. Cu calm și o liniște prefăcută (?) gazda a chemat servitoarea și mai pe șoptite i-a poruncit să ducă acea carte de vizită la adresa de la care o primise, scrisă pe ea, str. Mercur, 1, Piața Amzei (se presu-pune că adresantul parcă ar fi așteptat bilețelul/[d]-enuț, de fapt propria „Carte de vizită”), considerată **dovada**/proba acceptabilă/acceptată – document incriminatoriu – cu care s-a prezentat în acea dimineață devreme, potrivit înțelegerii, la ospiciul particular al dr. Șuțu. Pe baza unei asemenea „recomandări”, așteptate, directorul ospiciului a „**dispus**” **internarea**, care urma să fie făcută, însă nu imediat/în acea dimineață, ci numai în **seara** aceleiași zile de 28 iunie 1883 (la orele 19?!!).

Ulterior, **din camera chiriașului arestat s-a ridicat și neprețuita, legendara „Ladă” cu manuscrisele și cărțile poetului**, care deși în toți anii care au urmat (1883-1889) de mai multe ori acesta a solicitat să-i fie înapoiată, însă **fără a o primi sau a o mai vedea vreodată** (mister nedezlegat din atâtea noduri încă nedezlegate/necercetate);

b. Eminescu a fost **arestat** așadar la orele 19 și izolat într-o casă de nebuni, adevărat, nu pentru că atunci ar fi fost bolnav/fie și „delincvent”, ci pentru că a fost de neclintit în susținerea cu orice preț – și în acele zile/în acea zi – a convingerilor și acțiunilor sale politice de apărare a identității românești și de reîntregire a patriei strămoșești.

Același înalt demnitar, emisar al unor interese străine acestor aspirații istorice ale poporului român, printr-o înțelegere prealabilă cu partenerii decidenți din guvernul de coaliție, însă ca persoană fizică, adevărat, **în dimineața aceleiași zile**, cu autoritatea sa și de avocat (întâmplător avocat al patronului acestei clinici private, „caritabile”), în tandem – singur în Jurnalul său – **au „aranjat” internarea**, ilegală, anume **în această clinică, tot el efectuând aici și plata cu bani proprii**, astfel asigurând costul pentru menținere și o întreținere doar pentru **o lună** (!) a „pacientului” „reu”, cum era numit în acel [d-] „enunț” probator. După achitarea sumei (nu de 30, ci de 300 de „**arginți**”/lei), acel demnitar, presupunând că va putea disimula un alibi, a plecat în după masa aceleiași zile într-o „binemeritată” vacanță de **o lună și jumătate** în Europa. În timp ce Eminescu a fost „asigurat” în „Casa de sănătate”/ospiciu, beneficiind în taină de – incredibil – „îngrijiri excepționale”/maltratate, toate însă ascunse opiniei publice; în compensare, parcă pentru posteritate s-a

scris, în mai sus pomenitul Jurnal, scenariul intim al vacanței – tipic, arhaic, sec. XIX – păstrat în originalul manuscrisului: „28 iunie, marți la 5½, după amiază pe o **mare zăpușeală**, plecat cu trenul până la Brașov, unde am sosit la 12 noaptea. Hotel No 1, prost. Apoi călătoria de vacanță prin Sighișoara, Debrețin (băi sub salcâmi, pe o **căldură extremă**), Poprad (grădină tânără a parcului Huss cu ceva vedere slabă a Tatrei). Öderberg, Breslau, Weimar, Frankfurt,... Wiesen, unde 8 zile, apoi pe jos Tisfenkrausen, Thusis, (cu) trăsura (la) Spagen, Lacarno, vapor Bavenă (f b hotel, calea ferată St. Gothard, tunelul Göschenen, Andermot, Furo, Horpental, splendidă scurtă călătorie cu drumul de fier Göschenen-Brunen,.. (plăcută oprire), Augsburg (hotel de o nechibzuită eleganță), Sperburg (frumos hotel), Viena, Pesta (detalii caiet călătorie)...8 aug Buc unde căldură uscată, acasă, camera mea tapetată frumos devenită elegantă...14 aug la masă Rosetti (de ce atunci, tocmai Rosetti și) tânărul Petre Poenaru, ... azi [pentru aparență] **vizitat un minut** împreună cu Wilhelm **pe Eminescu**, alienat, la dr Suțu ... Delirare neîntreruptă [adică?, așa trebuia să scrie pentru alții, ca „să inducă psihologic” ca „scriitor care-și regiza efectele și care s-a preocupat de posteritatea sa”]. Nu m-a recuoscut[tor]... scuișând în toate părțile [asta da]... și te dezgustă fără nici o atracție [descriere voit subiectivă, motivând ceva ce părea că așteptau „alții”, dar cine și de ce?]... Acum

două zile a fost la mine tatăl [atunci?].... apoi fratele său locotenent, care s-a folosit de această ocazie spre ași anexa [a-mi fura] ceasornicul [de aur, parte din prețul moșiei vândute a tatălui, parte convenită] alienatului său frate...27 sept. 1883, **art** [publicarea articolului, dovada implicării directe în anihilarea lui Eminescu, constatare voit subiectivă despre misiunea „Casei de sănătate” a dr. Suțu, comunicată public sub formă de „**Scrisoare**” în oficiosul] „România liberă” despre situația politică a României [de **supunere**] **în fața alianței cu Austro (Ugro)-Germania... 4 oct 1883** „Toate ziarele pline de *scrisoarea* mea din „România liberă” referitoare la **alianța triplă** [Germania, Austro-Ungaria și Italia, care impunea vasalitatea Transilvaniei față de Regatul Ungariei]. **De astă dată, MARE RECUNOAȘTERE A IMPORTANTEI MELE”**.

Răsplata nu a întârziat: „Capelmaistrul orchestrației din scena *încătușării* lui Eminescu a fost Titu Maiorescu și *proba de piatră a adevărului* se află în **RECOMPENSA** pe care corifeul conservatorilor junimiști o primește ca **AVANSARE de la prim-ministrul Ion C. Brătianu: a.** în 1883, **șeful guvernului liberal îl vizitează** pe T. Maiorescu **acasă; b.** lui T. Maiorescu **i se propune să intre** [și a intrat] **în componența guvernului liberal; c.** Maiorescu e **numit profesor** la Facultatea de Litere a **Universității din București** (24, 37).

Expresia „de astă dată” ne duce gândul la principala cauză a relațiilor intolerabile dintre politicianul demnitar Maiorescu și ziaristul om politic Eminescu, deoarece „poziția civică a poetului devenise din ce în ce mai iritabilă pentru guvernanții statului și reprezentanții puterii, iar publicațiile lui [se considera că] aveau tangențe revoluționare. Din aceste motive, activitatea ziaristică a lui Eminescu capătă valențe critice în/[începând din] anul 1881 după ce a atacat sever programul politic lansat la 31 decembrie 1880 de Titu Maiorescu, în care se pleda pentru subordonarea intereselor României Imperiului Austro-Ungar. Eminescu știa planurile lui Bismarck de a transforma Austria într-o confederație dunăreană (balcanică), la care să fie anexate mai multe țări învecinate, inclusiv România. Drept urmare, în noiembrie 1881, Eminescu este deja retrogradat și înlocuit la conducerea ziarului *Timpu*, iar noul redactor-șef îl atacă chiar de la intrarea în funcția dată”. De altfel, trebuia să se curme și situația potrivit căreia sub conducerea lui Eminescu *Timpu*. „s-a transformat dintr-o publicație modestă de partid într-un ziar de audiență națională și de înaltă clasă jurnalistică, fiind șeful unei echipe unice de ziariști. Eminescu nu făcea atât politică unui partid, cât impusese un punct de vedere național, purtând amprenta excepționalei sale gândiri. Planurile reformatoare ale poetului vizau unitatea politică a

tuturor românilor de la Nistru pân'la Tisa". Situația l-a impus pe poet să ducă „o luptă aprigă..., un război surd, cu unele izbucniri publice între poet și cei care au constituit ținta atacurilor sale”. (24). Urmare, „la 16 februarie 1883 și-a dat demisia de la ziar de fapt, *Timpul* și conservatorii s-au descotorosit de el” (37), iar serviciile secrete ale Rusiei țariste și Austro-Ungariei” au continuat să-l supravegheze. „Timp de 6 ani Eminescu a plutit pe o corabie a nebuniei (!) spre fascinația publicului și a autorilor bine intenționați ai scenariului” (24).

Dovada „recunoașterii” contribuției **politice** a lui Maiorescu de acum la anihilarea fizică a poetului este și scrisoarea din 18 oct 1883: „scr[isoare] către George Eminovici, Botoșani [reprodusă în Jurnal, simulând o posibilă justificare în fața istoriei?]: „Eminescu nu s-a îndreptat încă... AM HOTĂRÂT [nu cumva și sub presiunea internațională a presei străine „inflamată” de „cazul flagrant” al lui Eminescu, încriminat la Congresul internațional al scriitorilor din Amsterdam, 28 septembrie 1883, deci după numai 20 de zile] **să-l trimitem pe cheltuiala noastră** [?] la Institutul de alienați [în acte, aceasta e numită simplu „clinică” sau „sanatoriu”, – cu ce scop modifică până și denumirea instituției private?] din Viena.

Potrivit legii, orice reprezentant al „**pacientului privat**” (oricum nu al unei clinici de stat) **neavând**

semnătura plătitorului, acest „pacient” internat nu putea fi scos/eliberat/preluat de altcineva, fie din familia lui, fie de vreun binevoitor pentru a fi luat/cazat/îngrijit la domiciliu. Ingenioasă officină. Urmare? Dosarul indisponibil altcuiva a fost retras/preluat de procuratură/prefectură și instrumentat ca „dosar penal”.

S-a observat că, încalcându-se prevederile legale și „cu o totală și **flagrantă desconsiderare** a legii și a ființei umane” (1, ș. a.), arestarea și internarea în casa de nebuni, chiar de către un organ al statului român – poliția orașului București, doar pe bază de proces verbal, fără vreun consult sau certificat medical prealabil, obligatoriu – „pacientul” Eminescu, odată internat, a fost introdus într-o încăpere dinainte pregătită și imediat – potrivit „Procesului verbal”, semnat de chestorul de poliție, i-au fost acordate „îngrijirile excepționale”, cu „adevărat caritabile”, adică corespunzător schemei: hidroterapie (prins între jeturi de apă alternativ caldă-rece), morfină, clorat de potasiu injectabil, vezicatoare. Nu se știe nimic despre hrană, în general despre condițiile de detenție ș. a. **Efectele** au fost cele previzibile, evident degradarea fizică și psihică, adică **îmbolnăvirea**. Încalcându-se până și regula privind vizita medicală la trei zile odată, în cazul de față abia **după o săptămână** (28 iunie-3 iulie), la **prima vizită a primei echipe de medici curanți**, pe baza unei

simple priviri, dar nu a pacientului, ci a **înscrișurilor** înregistrate la internare, acestea au fost **cu subînțelese transcrise într-un alt „bilet-[d]enunț”**, scris de mână, de data aceasta însă (doar) semnat de însuși patronul dr. Suțu – adică, un „fals”, care se poate dovedi grafologic (2) – considerat timp de peste un secol **singurul „document incriminatoriu”**: „Subsemnatul doctor în medicină atest prin aceasta că dl. Eminescu **adus**/(arestat n. red.) **la 28 iunie 1883 de către onorata Prefectura Capitalei** este atins de alienație mintală în formă de manie acută, stare care **reclamă** o căutare seriosă în un **stabiliment special**” [Stabiliimentul/Institutul/Casa de sănătate „Caritatea”, adică ospiciul dr. Suțu] Urmare, acestuia **i s-a [presu]pus un „diagnostic”**, care **permitea trecerea la un tratament mai agresiv**, – inhalații, frecții, iar mai târziu, sub supravegherea strictă a dr. Izsak, pentru perioadele următoare de detenție și tratament, administrarea de frecții, apoi de injecții cu doze crescânde de mercur.

Acțiunea se prevala de „acoperirea scrisă” pentru a se **justifica nu atât internarea într-un „sanatoriu caritabil”**, cât – pe o probă astfel ticluită – **ca să i se obțină o decizie judecătorească**, pe baza căreia Eminescu să fie **privat de toate drepturile civile**, implicit **concedierea** din funcția de ziarist la „Timpul” și „măsuri pentru reglarea averii” de Parchet. A urmat **întocmirea deîndată a unui dosar**

penal (secret?!, inaccesibil! publicului/opinie publice, de aceea negat de autorități). Dovada era „Petițiunea” înregistrată la No. 5750/83, adresată în **23 iulie 1883** „Dlui Prefect de Poliția Capitalei” de către fratele poetului, locotenent Matei Eminovici, care solicită informații în legătură cu situația fratelui său **Mihai Eminescu**, despre care – zise el – auzise că ar fi **pus sub interdicție. Prefectura îi răspunde** în scris că ”până în prezent **nu s-au luat de acest Tribunal nici o dispozițiune pentru punerea sub interdicțiune**”, „**Apostilă: Primită adresa cu petițiunea**” (semnează Lt. Eminowicz). Inscripție laterală: Dosarul Nr. 968/83” (5, 33).

„Măsurile de **interdicție** asupra poetului” există și sunt indicate în chiar titlul documentului oficial, însă atunci inaccesibil publicului: „**Dosarul penal de interdicție**” – descoperit și accesibil publicului abia după 130 de ani – are indicată și locația, „Tribunalul Ilfov, secția civilo-corecțională. **Dosar. Interdicția Mihailu Eminescu, nr. 968, iulie 1883**” (datat la câteva zile după arestare și internare în ospiciu). Dosarul, adică dovada că Eminescu era „interzis” în țara sa, presupunea lipsirea imediată de drepturi civile, pe motiv de „boală gravă și periculoasă”, evident, dovedită a fi una mai întâi închipuită și apoi indusă (21).

În ziua arestării ca de altfel și în alte zile, săptămâni, luni, ani Eminescu își purta povara lucid,

dealtfel știind mai demult că „i se pregătește ceva”. De aici și precauțiunea sa începând de la primele ore ale dimineții acestei fatidice zile de **28 iunie 1883**, când purtând în mână la vedere ziarul „Timpul”, ridicat de la tipografie, pășea **grăbit să prezinte tuturor** ziarul cu articolul său de fond, un **rechizitoriu la adresa politicii guvernamentale de oprimare a libertății românilor de peste munți, inclusiv a presei independente**, „*Despre libertatea presei și a jurnalistului*”. Primul dintre cei căruiia îi putea prezenta ziarul cu articolul putea să fie patronul ziarului, întâlnit acasă la el, ca invitat aici să se prezinte urgent. La început i se păru suspectă ora, așa de târzie (10) pentru cineva știut a fi din fire matinal. Nu știa că patronul său tocmai atunci urma să se întoarcă și s-a întors de la ospiciul dr. Suțu, unde disde-diminează plecase pentru a finaliza – ceea ce anterior „aranjase” și ulterior nota în Jurnalul său intim – formalitățile de plată cu bani proprii pentru internare. Ce a urmat se știe, un potop de legende, – începutul legendării nebuniei.

Ipostaza devenită oficială, inițial „imortalizată” în același Jurnal, ulterior amplificată de alții, începea astfel: „Pe o căldură înăbușitoare”, potolită cu „răcorirea” nebunului/ „nefericitului poet” la o baie publică, de unde „a fost ridicat” și „dus” pentru „confiere”/„încredințare pentru îngrijire” în condiții „excepțional” de „bune” la un respectabil „Institut

Caritatea”/, „Casă de sănătate”, deci „caritabilă”, de „milostivire creștină” – de la sine înțeles gratuită – ș.a.m.d., abia în zilele noastre dezmințită acea zi de 28 iunie 1883 sub denumirea de **Zi Neagră** a culturii române.

Datele reale ni-l prezintă în acea zi pe poetul ziarist în toată vigoarea lui fizică și psihică. Așa, la invitația patronului, dimineața spre prânz ziaristul trebuia să vină acasă la el, deci să plece de la redacția ziarului „Timpul”, de unde a luat cu sine un exemplar din ziarul proaspăt apărut ce cuprindea editorialul antigubernamental, scris în deplină luciditate, în urmă cu doar câteva ore. **Împrejurările** din acea zi, din momentul întâlnirii suspecte cu patronul, s-au dovedit a fi însă **fatidice pentru el și pentru soarta conașionalilor săi ardeleni** asupriți, dar dornici de libertate și dreptate socială, mulți dintre ei ca și el membrii ai „Societății secrete Carpați”, care chiar de la el au primit **recomandarea** notată de un agent secret austriac într-un Raport, pe care însușii Împăratul Austro-Ungariei nota „Văzut” **de a-și strânge rândurile în lupta** pentru re-încorporarea Transilvaniei în patria mamă.

Acum însă, în dimineața târzie a acestei zile, căzând în capcana dinainte pusă, în timp ce se deplasa cu o birje de la casa patronului său spre sediul „Societății Carpați” – unde la rugămintea acestuia urma să înmâneze un bilet unui „prieteni”

comun, care îl aștepta nerăbdător (să-l aresteze) – probabil între timp aflase că această „Societate” secretă fusese desființată, membrii ei unii dispăruți/în refugiu sau urmau să fie arestați, în orice caz acum, la acea adresă, de departe văzu mare vânzoleală, sediul Societății era devastat. Precaut, sărind din birjă și-a schimbat direcția, ocolind zona ca să i se piardă urma.

Potrivit unor surse credibile (1), ultimul vizitat de lucidul ziarist spre mijlocul acelei zile de foc **a fost un prieten apropiat, tot ziarist, diplomatul american, ambasadorul** dr. Eugene Schuyler, pe care îl putea găsi ca și altădată la vestita cafenea Capșa, etaj I, acolo unde se afla atunci primul sediu al Ambasadei SUA la București, precum și reședința altor diplomați și politicieni străini.

Așadar, precaut de felul lui, pentru câteva ore reușind să „scape” ca printre degete de cei care îl urmăreau, în postura de om politic ziarist **în deplină stare de sănătate fizică și psihică, luciditate, vigoare și responsabilitate civică** – în acel „moment (politic) culminant 28 iunie” 1883, devenit cel mai controversat, dar și cel mai demn de a fi consemnat de cronicari, deoarece prin semnificația dramatismului era și ultima zi de libertate deplină **din acei ani de viață dăruită cauzei naționale** – ziaristul/patriotul Eminescu, ajuns la Ambasada americană, într-o formă/cale legală, „prin intermediul

diplomatului american **dorea să alerteze Europa** cu privire la toleranța față de **fărădelegile criminale ale politicienilor** de la București, comise atât împotriva reprezentanților guvernului **față de oprimata nație română din Transilvania**”, reflectate critic în articolele sale publicate în influentul ziar Timpul, cât și **„împotriva reprezentanților unor puteri străine care au impus o schimbare radicală a liniei politice a Guvernului”**. În acest context, Guvernul României **„cedând trădase năzuințele naționale ale românilor ardeleni, pentru apărarea intereselor cărora ziaristul ca om politic acționa”** la vedere. Prin urmare, în viziunea oficialilor părea necesară o decizie radicală, potrivit căreia „Eminescu trebuia eliminat cu forța”, aidoma confrăților săi combatanți din Societatea secretă „Carpați” (1). Cu atât mai mult, cu cât din aceleași „rațiuni politice”(?), trebuia internat fără întârziere într-o casă de nebuni.

Ca **să știe** – odată pentru totdeauna – **o lume întreagă: încălcându-se cutuma**, anterior declarată oficial, potrivit căreia **poetul ziarist nu putea fi arestat „din rațiuni politice”** – acum, ziaristul, **numitul de oficialități „bolnav”/„nebun”, urma** (la a cui comandă?) **să fie capturat**; oricum, neapărat **trebuia (!) să fie arestat** și a fost arestat anume **de poliție**, evident pentru ca, în consecință, să fie internat într-o „Casă” carita[te/a]bilă” de „ne-buni”, un motiv în plus fiind întocmirea de îndată a

dosarului penal, judecarea, condamnarea, interzicerea, numai astfel putea fi „potolit”/eliminat din viața publică.

Urmare, fără vreun act medical – consult, analize, certificat sau diagnostic medical – încălcând cutuma, „Prefectura de Poliție” „la comandă politică”, în seara zilei de 28 iunie, „l-a ridicat”/arestat și predat/internat în ospiciul privat ca „alienat mintal” periculos, abia ulterior căutându-i-se/stabilindu-i-se consecutiv diagnosticul bolilor, mai întâi „meningită”, apoi „lues/sifilis”, „nebul/manie acută”, „alcoolic” ș. a., toate ipoteze credibile prin aceea că erau „necontrolabile”, anume să justifice cu recredință inclusiv tratamentul, cel mai sever cu putință, și permanent, între care frecțiile, apoi injecțiile cu mercur, deși se știa era interzis în Europa (prima țară fiind Germania, în 1850).

Știrea răspândită de agențiile internaționale de presă despre „**înnebunirea** **subită**” și „**izolarea într-un ospiciu**”, în **viziunea participanților la Congresul internațional** de la Amsterdam, **indica gravitatea situației** în care se afla atunci un poet/ziarist român. În acele vremuri o situație ca aceasta **nu era o noutate**. În dezbaterile Congresului se contura însă ideea unei declarații oficiale de incriminare a faptului, care urma să fie comunicată de la înalta tribună a Congresului și publicată în Buletinul acestui Congres, potrivit

căreia asemenea practici reprezintă un „**mijloc cunoscut și adesea uzat în epocă pentru** motivarea pedepsei de **eliminare din viața publică a adversarilor politici**”.

În cazul lui Eminescu, **motivul eliminării din viața publică** s-a înțeles a fi cumulul opiniilor și acțiunilor sale ca **adversar politic și ziarist militant împotriva unor interese politice** antinaționale, motiv în plus al oficialităților românești pentru discreditarea și umilirea lui publică. **Deconspirată public după numai trei luni**, dar nu în România, ci în Europa, situația gravă în care se afla în țara sa „eminentul poet” român Mihai Eminescu a „**inflamat presa și organizații internaționale**”, de acum interesate de „apărarea drepturilor sale încălcate prin arestare și reaua tratare într-un stabiliment de nebuni”.

Cazul ziaristului Eminescu, la fel ca și un alt caz, celebru în epocă – prezentat la Congresul organizat anterior la Viena – cel **al cunoscutului critic literar** militant rus Cernâșevski, au fost discutate la aceste Congrese și **finalizate sub forma unor declarații de protest** împotriva celor două state, rus și român.

Devenit pe plan internațional cunoscut ca un **caz „flagrant”** – evident fără detaliile posibil de identificat decât abia în zilele noastre – **situația** lui Eminescu a fost **introdusă pe ordinea de zi** a

Congresului „Asociației literare internaționale” a scriitorilor și ziariștilor, organizat în Olanda, la Amsterdam. Cazul „flagrant” Eminescu a fost **deconspirat** la Congresul din **27 septembrie** 1883, deci **la numai trei luni după** arestarea din **28 iunie 1883** în țara sa.

S-a observat că atunci „în toamna anului 1883, pe când Eminescu, nefericitul chiriaș [al așa-zisului Stabiliment de «sănătate» al dr. Suțu] se găsea sub rigoarea unei recluziuni nemeritate, literați din întreaga lume se întruneau la Amsterdam, în cadrul celui de al 6-lea Congres anual. Intr-un efort de compasiune solidară se prezenta situația lui Eminescu. Relatarea acestei „incredibile situații” este adusă în fața Europei” (1), unde este apreciată ca „eveniment” de interes european, într-un document istoric european și făcut cunoscut întregii lumi, după Congres, prin intermediul numărului 21 din martie 1884 al „Buletinului Asociației Literare Internaționale”. Contextul era favorizat de câteva **momente** (coincidențe?! care îndeamnă la conexiuni de o semnificație aparte):

- „Asociația Literară Internațională a scriitorilor” – un fel de **sindicat scriitoricesc internațional** – având ca scop **soluționarea unor probleme ce afectau viața și activitatea scriitorilor și ziariștilor** a fost **fondată la Paris, în anul 1878, la inițiativa lui Victor Hugo, ales**

președinte de onoare pe viață. **În 1883-1884**, perioada în care se derula Congresul din Olanda și circula în lume Buletinul cu documentele acestui Congres internațional – coincidență fericită, însă neremarcată atunci – deși marele Hugo era admirat ca scriitor și deja tradus în România chiar de Eminescu, în anul în care traducerea poemului ***Luceafărul*** inaugura receptarea autorului român în Franța. Semnificația evenimentului ne-o impune Timpul: după mai bine de un secol traducătorul în franceză al poeziilor eminesciene, Jean-Louis Courriol îi prezenta lumii – pe Hugo autorul și pe Eminescu traducătorul poeziei acestuia – ca pe „Ultimii doi monștri sacri ai Europei”.

- La Congresul anterior al „Asociației internaționale a scriitorilor”, organizat la **Roma** în 1882, **Regina Elisabeta a României**, scriitoarea Carmen Sylva, care tocmai îl tradusese masiv în germană pe Eminescu a fost **aleasă ca membru de onoare în comitetul de conducere** al acestei Asociații internaționale fondată de Hugo. Traducerile ei din Eminescu și ecoul lor în acea vreme se publicau în Germania, Italia, Franța, Rusia, Austria, Elveția, Ungaria, chiar și în publicații de limbă germană și română din România, iar traducерile în engleză și germană realizate atunci, urmând ca numai în 1887 să poată fi publicate în Anglia și America.

• La congresul de la **Amsterdam din septembrie 1883**, în comitetul executiv al Asociației Literare Internaționale ca **reprezentanți ai României au fost desemnați** doi conaționali – care îl cunoșteau și prețuiau pe poetul și ziaristul român – diplomatul și poetul **T. G. Djuvara**, de asemenea savantul și ziaristul **B. P. Hașdeu**. De precizat faptul că în urmă cu numai șapte luni, la inițiativa lui Eminescu, a fost înființată „Societatea Presei Române”, iar cei 33 de membri reprezentând periodicele cu cel mai mare tiraj au ales ca președinte pe B. P. Hașdeu, reprezentând „Columna lui Traian”, iar ca vicepreședinte pe M. Eminescu, reprezentând „Timpul”.

• **Raportorul român**, Trandafir George Djuvara a prezentat Congresului „soarta tristă” a câtorva scriitori zariști români, un caz aparte prin gravitatea situației fiind însă Mihai Eminescu.

La acest Congres din 27 septembrie 1883 **dintre toate „cazurile” discutate critic numai Eminescu a fost și elogiât, pentru „ultima sa creație poetică”,** apreciată ca „cea mai bună producție [literară] românească”. Avem în vedere poemul ***Luceafărul*, publicat la Viena** (în Almanahul „România jună” din aprilie 1883). Tot în premieră poemul a fost reprodus și comentat imediat în România, **la Brăila**, în paginile ziarului „Dunărea” de către fratele raportorului, scriitorul **Alexandru**

George Djuvara, care tot atunci îl și traducea în limba franceză și intenționa să-l publice în Franța, la Paris, sub titlul *L'Astre de Venus*. Fiind acceptat să apară, poemul *Luceafărul* a și apărut în prestigioasa „Revue Universelle Internationale” (1884), deci înainte de a fi tradus și publicat în limba germană sau în alte limbi.

În acest an **traducătorul Luceafărului** în limba franceză, politician de carieră și scriitor, Alexandru G. Djuvara pentru întreaga sa activitate anterioară în cadrul „Asociației literare internaționale” a fost ales **vicepreședinte al comitetului de organizare al Congresului din 1884**. În acest an cu sprijinul lui au fost publicate și difuzate în întreaga lume atât Buletinul Congresului din Olanda (în care era prezentată situația de condamnat politic a lui Mihai Eminescu, acum „izolat” într-un ospiciu), cât și publicația „Revue Universelle Internationale” (care publica în versiune franceză „capodopera” *Luceafărul*” și elogia într-un comentariu atât pe poetul autor, cât și pe traducător).

• Compozitorul **Tudor Cavalier de Fondor**, numit în 1884 **Director al Operei Germane din Amstrdam**, pusese pe note „splendida” **melodie/serenadă Somnoroase păsărele**, pentru care, în același an, încântat de această melodie, evident fără să știe cine este autorul versurilor, Împăratul Franz Jozsef îi conferă compozitorului

înalta distincție „Ordinul Cavalerilor” (melodia *Somnoroase păsărele* poate fi ascultată acum pe YouTube în interpretarea corului Madrigal, cf, <https://www.youtube.com/watch?v=2rlau3NSHBI>).

Coincidență (!), paradoxal, autorul versurilor *Somnoroase păsărele* în urmă cu un an a fost în țara sa arestat și condamnat politic, în mare măsură **pentru că pe unul dintre Rapoartele agenților Casei de Austria (despre activitatea ziaristului Eminescu, militant pentru eliberarea Transilvaniei), primite de însuși Împăratul, acesta nota „Gesehen” („văzut”), după care – spre informare și adoptarea de măsuri – era trimis în nouă capitale ale statelor aliate.**

• **La numai câteva zile după încheierea lucrărilor Congresului din Amsterdam (5-6 octombrie 1883, când apar în ziare primele știri despre „înnebunirea subită” a lui Eminescu și izolarea lui în ospiciu), „presa europeană explodează, coloanele ziarelor fiind alimentate din belșug cu știri despre starea în care se afla Eminescu” (1).**

Consecința (o nouă coincidență?), tot în luna octombrie, 1884 (când Eminescu nu mai exista ca lider de opinie politică europeană, deoarece fusese deja arestat și eliminat din viața publică) România (reprezentată de alianța guvernamentală liberal-conservatoare) a semnat Tratatul „triplei alianțe secrete” dintre Germania, Austro-Ungaria și Italia,

care consfințează vasalitatea în continuare a Transilvaniei față de Austro-Ungaria, prin aceasta implicit curmarea luptei pentru reîntregire a patriei strămoșești, ideal pentru care a militat omul politic Eminescu în cadrul „Societății «secrete» Carpați”.

În urma prezentării „cazului flagrant Eminescu” la Congresul internațional de la Amsterdam, **presa internațională se interesează de soarta tragică a poetului român în țara sa.** De altfel, pentru soluționarea unor cazuri de interes „internațional”, **membrii congreselor** prin debaterile organizate și documentele adoptate, ulterior și publicate **au atenționat direct sau indirect guvernele implicate**, între care – cum menționam – cele ale Rusiei și României, aflate în centrul atenției generale tocmai prin gravitatea cazurilor prezentate.

Insistența în 1883 asupra cazului Eminescu a fost determinată în mare măsură și de precedentul rusesc – deși mai grav și raportorii mai radicali – prezentat la Congresul organizat anterior la Viena, care privea expres „cererea membrilor congresului, adresată țarului Alexandru al Rusiei de punere în libertate a celebrului scriitor democrat Cernâșevski, deținut în Siberia de peste 18 ani”. Efectul? Scriitorul rus a fost eliberat.

Eminescu era și el considerat un asemenea caz de încălcare flagrantă a drepturilor omului prin arestare

și „reaua tratare într-un stabiliment de nebuni”. Este o evidență faptul că datele despre „situația poetului-ziarist român izolat într-un ospiciu, analizată la nivelul acestui for internațional, nu putea să lase indiferente autoritățile de la București”, deoarece **atunci** „orice discuție cu privire la **soarta unui scriitor trezea imediat atenția** opiniei publice internaționale”.

Având în vedere multitudinea unor asemenea cazuri existente în diferite țări și contextul istoric european, **Raportul general al congresului de la Amsterdam din 1883 „concluziona: din păcate, DEȘI OPERELE SCRITORILOR AMINTIȚI VOR RĂMÂNE, EI AU FOST ELIMINAȚI DIN VIAȚA LITERARĂ DE POLITICĂ, o maladie internațională incurabilă”**.

Știind că „Raportul din partea României prezentat [de T. G. Djuvara] la Congres” despre situația lui Eminescu și a altor „nefericiți scriitori români va fi tipărit și va circula în toate țările”, prin intermediul Buletinului „Asociației Literare Internaționale”, „putem să acceptăm ideea că și în țară **solidaritatea în jurul lui Eminescu ar fi putut să aibă drept cauză efectele rezoluției acestui congres**” (1).

Informațiile din țară privind **transferul** poetului ziarist **din ospiciul răufăcător al dr. Suțu și trimiterea lui la un sanatoriu din Viena pentru administrarea unui altfel de tratament** s-a apreciat

că nu ar puteau fi interpretate decât corelându-le cu dezbaterile congresului de la Amsterdam: **„Evenimentele ce se vor derula la București avem motive să credem că erau și rezultatul raportului întocmit de un reprezentant influent al României la acest congres. Urmare a acestei situații, în capitala României decidenții încep să se precipite”** (1).

Cu totul neașteptată pare însă **opinia** unora dintre cei care au mijlocit internarea lui Eminescu în ospiciul privat al dr. Suțu din București, exprimată într-o corespondență și în filele Jurnalului menționat al aceluiași autor „în legătură cu starea sănătății lui Eminescu”: **„Știu că Eminescu a fost (incredibil!) bine îngrijit de doctorul Suțu și mai știu că ducerea sa la Viena este cu totul de prisos”**; mai mult, **„Am găsit și ducerea lui la Viena cu totul nefolositoare”** (11).

În același timp mai „aflăm că în mare măsură **sub presiune externă se reactivează comitetele de sprijin**, care să adune bani **pentru tratamentul său la Viena**”, atenție, pentru o perioadă de **cel puțin un an**, după cum era avertizat într-o scrisoare tatăl poetului: **„să-l lăsăm acolo vreme de un an**. Dacă nu se va îndrepta până atunci, **va fi timpul bine venit [!!!, deci așa voim noi, în 1883] să-l așezăm la Golia sau la Mărcuța**, ca pe un **bolnav fără leac**” (5).

Autoritățile, mai ales membrii „Junimii”, dar și cercul de prieteni se pun în mișcare (apar liste cu cei

care au fost solicitați să subscrie, dintre donatori însă suma cea mai mare de 500 lei a oferit-o Carmen Sylva). O știre de presă pare însă mai mult decât surprinzătoare: ziarul dascălilor, „România liberă” și oficiosul „Românul” din 18 octombrie 1883 relatează că **unul dintre susținători** era însuși „**POETUL NOSTRU NAȚIONAL**”, **Vasile Alecsandri**, care a donat tot „**produsul bănesc**, ...vreo 2000 de franci” (lei?) de la o conferință literară „pentru ajutorul material al **nenorocitului nostru poet și confrate** Eminescu”.

În scurt timp **poetul a fost trimis la o clinică privată, selectă și scumpă, din străinătate**, în plus **i se publică în lipsă un elegant volum de poezii**, după ce, anterior, **nimeni nu s-a interesat de soarta sa**, poetul fiind **PĂRĂSIT într-un spital de boli nervoase**. Cunoașterea acestei **conjuncturi** ar mai putea dezlega încă un „mister”: „cine, când și cum a dat viză lui Eminescu pentru a pleca (ilegal) în Austria și, mai ales, cine a intervenit pentru obținerea vizelor necesare unor eventuale deplasări ale poetului în Italia sau Germania”, de asemenea (se știe) cine a administrat întreaga sumă colectată și unde încă mai este o mare parte din banii încasați atunci pentru Eminescu, suma împreună cu dobânda azi ar fi incredibil de mare (1, 12).

Lipsa fișelor medicale cu date despre tratamentul poetului la „clinica privată” din Ober-Döbling de

lângă Viena, între noiembrie 1883-februarie 1884 se datora faptului – îndeobște acceptat – că **arhiva** ar fi fost arsă, posibil **dispărută** în timpul ultimului război mondial. Surse recente susțin că așa cum, la **București, Eminescu era „pus sub supravegherea unor agenți secreți** ai acestor puteri [străine], precum va fi urmărit și în timpul tratamentului de la sanatoriul Ober-Döbling, de lângă Viena, de unde... **după vizita lui T. Maiorescu fișele lui medicale aveau să dispară** aproape cu totul, **pentru a nu se ști diagnosticul real** al internării sale” (29).

Lipsa fișelor din arhiva „arsă” în timpul războiului a fost însă compensată de cunoașterea regimului tradițional sever, respectat, dar și de notorietatea **celor doi medici** care „și-au făcut meseria cu conștiinciozitate”. Dovadă, însănătoșirea grabnică a pacientului „îmbolnăvit” în țară. S-a observat că la București unii „au plecat de la ideea unei maladii psihice, cauzate de o inflamație a creierului, iar ulterior în disperare de cauză i s-au administrat injecții cu mercur, susținându-se existența unei infecții luetice... În perioada internării la Oberdöbling, acest tratament extrem nu i-a fost nici prescris, nici aplicat lui Eminescu. Totuși, schema de tratament, bazată pe mercur, a fost utilizată cu mult zel în țară de către dr. Isac... Încă o dovadă că viața geniului a depins într-un moment critic de știința unora, iar în alt moment crucial de

ignoranța criminală, a altora” (1). Efectul tratamentului de la Viena a fost consemnat într-o scrisoare de unul dintre medicii clinicii din Ober-Döbling: „**Caz unic că ameliorarea s-a făcut așa de repede**” (14), deoarece sigur „s-a renunțat la tratamentul greșit din țară”, circulând, chiar vorba de duh tipic românească: pentru siguranța reușitei „injecțiile cu mercur au fost înlocuite cu injecțiile cu apă”. **Clinica privată Ober-Döbling era însă vestită atunci în Europa prin regimul „sever” standard înalt al calității**, care presupunea în afară de **competența profesională** cu totul **altfel de condiții ambientale**: consultare medicală complexă atentă, analize și soluții adecvate.

La Eminescu am reține doar două asemenea situații:

a. funcție de stabilirea **diagnosticului preliminar, formalitățile internării complicându-se** au prelungit durata identificării clinicii disponibile să-l primească, apoi **înregistrarea la o anumită secție** din clinica stabilită, în plus **oboseala călătoriei** cu trenul și **trupul încă istovit și otrăvit** în țară, posibil efect al mercurului, „**a patra zi după internare** a fost lovit de un **atac de paralizie cu crampe**, efect tipic al mercurului, care însă n-a durat decât scurt timp și **cu ajutorul medicilor a trecut fără să lase urme.**

b. „Profesorul Obersteiner notează că **a constatat «o scurgere ușoară din urechea stângă»**, afecțiune

de care suferea poetul și care **a recidivat** în mai multe rânduri, [acum remediată] această afecțiune ar fi jucat un anumit rol în boala lui Eminescu” (5).

La aceste constatări strict medicale se adăugau informațiile despre acel climat de excepție vizând **relațiile interumane de afecțiune și respect reciproc între pacient și echipa medicală, atmosfera familială de înțelegere și toleranță, hrană de calitate (îndestulă? pentru pacientul obsedat de flămânzenie), mișcare liberă într-un spațiu natural:** „o grădina în care pacienții pot să se relaxeze și să se **recupereze între flori cu flori**”, toate urmărind să confere pacienților **bucuria vieții, optimism, încurajare.**

Oare cu totul întâmplător și de ce tocmai atunci, la început de an, în ianuarie 1884, când s-a însănătoșit – **ca efect/predispoziție** a „**bucuriei vieții**” induse – **Eminescu** își exprima o asemenea stare într-o „**Serenadă**”, poezie a lui Victor Hugo pe care **o traduce** după originalul de largă audiență atunci în Europa: „**Când tu dormi lină, pură.../ Pe corp neacoperită. Lipsindu-ți vâlul tău;/ O, dormi, o, dormi iubită,/ O, dormi mereu, .../pe brațul meu...**”. **Recântată** de Eminescu într-o versiune românească, „**Serenada**” – **pusă pe note de mari compozitori din epocă** (cea mai reușită, realizată în 1884, aparținând amintitului Tudor Cavalier de Flondor) **a prins imediat și la publicul românesc**

(textul tradus al poeziei *Serenada* de Victor Hugo a fost trimis de Eminescu din Viena lui Iacob Negruzzi la Iași.

După trăirile artistice reflectate în încântătoarele melodii pe versuri eminesciene, *Serenada* și *Somnoroase păsărele*, legate de această perioadă vieneză, o **altă manifestare** de acum petrecută chiar în clinica Ober-Döbling din Viena, care pune în valoare resorturile intelectuale științifice ale personalității poetului: „Mai zilele trecute [**Eminescu**] **a discutat cu [doctorul său] Obersteiner** despre vechimea limbii române așa: **fiindcă limba română e urmașa celei dacice [geto-dacice], care a fost cea mai veche, limba română e astăzi cea mai veche**” (5).

În acea vreme la Döbling-Viena **unele situații însă l-au și indispus**, anume „supraveghetorii” numiți și vizitatorii neașteptați/nedorți din țară (întâlnirea cu Maiorescu a durat mai puțin de un minut); volumul de poezii cu **îndreptările nejustificate** ale editorului, mai ales **codul însemnelor masonice** ale crucificării”/curmării/lichidării, de pe copertă; **sila călătoriei nedorite**, dar impuse timp de șase săptămâni în Italia, – **poetul refăcut** mărturisirea într-o scrisoare că **vrea** să revină grabnic „**acasă**”: „Să mă întorc în țară, să mă satur de mămăliga strămoșească” (5).

Pentru Eminescu a reprezentat o „relaxare” **libertatea de gândire și acțiune, profesională**, temporară, între care rețin atenția **reangajarea** sa ca „sub-bibliotecar” universitar, apoi pe rând profesor de logică, de statistică, de geografie, de limbă germană, de asemenea în **deplină luciditate creatoare** a mai scris și publicat poezii, între care capodopere poetice precum poezia cosmogonică *La steaua*. O altă **mostră dovadă** a potențialității creatoare depline se mai consideră a fi „**Dicționarul de rime**”, mai ales traducerea cu aplicații a textului *Gramatica sanscrită* sau a piesei norvegiene de teatru, *Lais*, aceasta chiar sub îndrumarea lui fiind pusă în scenă, însă fără a mai putea vedea și spectacolul. Cauza? iar a fost „reconsiderat”, deoarece de acum **altcuiva îi părea „incomod” și de aceea arestat**. În acest timp – cu zel spionat/urmărit politic – **i s-a depistat** acea frecvent uzitată de oficialități „**subită îmbolnăvire**”, însă de data aceasta formulată ridicol: „**comportament necontrolat**”. Așa, în „**6 noiembrie 1886, el ajunsese în arestul poliției ieșene**, cercetat de un procuror”. În final, „**însoțit de un gardian, Eminescu a fost scos din arest**, îngăduindu-i-se să-și pună într-un cufăr” câte ceva și „îndată a fost **escortat** [cu o căruță până la tren, apoi cu trenul și de la tren cu o altă căruță drum lung până] **la o secție cu același profil, de «suferință mintală»**, a „Ospiciului

de alienați” aparținând Bolniței de pe lângă Mănăstirea Neamț, **ca „prevenție privativă de libertate”** pentru șase luni. Potrivit declarației însoțitorului care îl escorta, aici **blândul bolnav** a fost înregistrat cu diagnosticul prestabilit de „**manie furibundă**”, **de aceea (?) tratamentul** urmat, necertificat medical, fiind unul considerat atunci **cel mai adecvat și aplicabil de îndată**: „bătăi în cap și pe corp cu o funie udă și cu noduri”, apoi cufundat într-un butoi cu apă.

Unor prieteni veniți în vizită **se plângea de răul tratament, în condițiile în care el se considera pe deplin sănătos**, dar nu protesta ca să nu-l creadă nebun, cu urmări repetate știute. **A încercat chiar să „dezerteze**, fiind descoperit într-un sat vecin și readus, într-o stare deplorabilă”. Tot atunci **s-a și spovedit**, iar unui prieten de suferință i-a mărturisit – ca și altcuiva altădată – că **ar fi mai bine să se călugărească**, să-și petreacă restul zilelor departe de lumea asta: „*Hai să ne călugărim, căci nu suntem făcuți să trăim între lupi. La mănăstire, în chiliile solitare, să scriem letopisețe în cari să înșirăm tot ce îndură nenorocitul neam românesc, pentru ca să se știe cât amar a suferit românul cât a trăit pe acest pământ*” (25).

La acea Bolniță erau și zile parcă **predestinate**, nu doar suferințelor fizice, ci și stărilor de bine, unele **împrejurări predispunându-l chiar să uite**

de toate cele: alături de unul dintre vechii cunoscuți, care atunci îl însoțea: se cufundau în pădure, pacientul prizonier „se tăvălea în iarba verde,... cânta cântece eroice și de jele,... Eminescu era limpede la minte, numai tare posac și trist”. Alteori era **predispus să scrie**. Fără nici o iluzie că l-ar putea compromite statutul său de „nebul încarcerat”, îi trimite lui Iacob Negruzzi o scrisoare și „mai multe versuri” pentru a fi publicate în revista „Convorbiri literare”, între care arzătoarea chemare din cântecul *Vezi rândunele se duc*,... **De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii!**, încredințat că astfel va putea fi cunoscut și recântat, și la bine și la greu, măcar de cei atât de mulți ca el.

Calvarul martiriului însă trebuia să se și încheie, evident cu o nouă și **ultimă arestare** a sa ca ziarist proscris, aceasta datorându-se deconspirării sale (de același adversar politic, diplomatul P. P. Carp, care altădată de la Viena dicta cu ani în urmă, „Dar mai potoliți-l pe Eminescu”) acum ca autor al unui **articol politic, nesemnat, de altfel și ultimul, publicat în ianuarie 1889**, în ziarul „Românul”. Prima arestare ne amintește de **ultimul articol**, cel mai ofensiv la adresa politicii guvernamentale, publicat în ziarul „Timpul” din **iunie 1883**, acesta fiind însă **semnat**, pentru care și atunci putea constitui un **motiv politic** în plus pentru a fi/și a fost arestat ziaristul. Atunci ca și acum, cel care fusese

proscris ca jertfă a „**înnebunirii subite**” era însă un **lucid lider național de opinie**, recunoscut ca atare prin **alegerea sa în funcția de vicepreședinte** al „**Societății Presei Române**”.

În anii din urmă, cu toată interdicția de a scrie la ziar, totuși a mai scris câte ceva în „Fântâna Bladuziei”, dar **ultimul său text publicistic** virulent apare în menționatul ziar influent, „Românul” (din **13 ianuarie 1889**), evident din considerente politice **nesemnate**. Și acest articol era un **pamflet politic, dar cu adresă**, care a **provocat demisia ministrului de justiție**, motiv pentru o anunțată cădere a guvernului. Imediat după ce a fost **deconspirat autorul articolului** – lucidul ziarist și om politic Eminescu, în deplină stare de sănătate și de responsabilitate civică – **prin ordinul Prefectului de Poliție București din 3 februarie 1889 a fost „ridicat”/arestat**. Această arestare – ca și celelalte – s-a dovedit că **nu avea la bază un motiv medical, ci unul exclusiv politic**, ce permitea și de data aceasta manevra unei noi internări (dar de ce?) la același ospiciu privat, zis „caritabil”. Ca și după prima arestare, inițial a fost dus la **ospiciul de stat** de la Mărcuța, care însă a refuzat internarea în lipsa unui certificat medical corespunzător și achitarea unei sume de bani de la stat, altfel s-ar fi comis o „ilegalitate”. De aceea, la indicația acelorași complici a fost readus la **clinica privată** și internat la aceleiași

secție „Caritas” din aceeași „Casă de sănătate”, impropriu numită „Caritatea”, patronată de același complice, dr. Suțu.

De data aceasta, **pentru o aparentă acoperire, internarea trebuia să fie recomandată** – și a fost recomandată – **de un consiliu**. Acest consiliu a fost convocat ad-hoc de patronul „clinicii”, dar – coincidență!, nu se putea altfel – patronul ospiciului era reprezentat chiar de avocatul său, aceeași persoană guvernamentală care „aranjase” **prima internare** din 28 iunie 1883, atunci recomandarea s-ar fi bazat pe un simplu bilețel/[d]”**enunț**” și o sumă de bani proprii.

Acum – după aceeași modalitate tipică de arestare, forțată, urmată de internare, în același ospiciu „Caritas” al dr. Suțu – efectul devastator al tratamentului impus de la început consta în supradoza de mercur injectabil, mărită treptat.

De data aceasta i s-a înșăilat un nou motiv pentru a i se întocmi un nou „**Proces civil**”, **tot de interdicție** prin care **poetului ziarist militant i-a fost suprimată total libertatea** prin eliminarea lui definitivă din viața publică.

Adevărat, și de data aceasta „**pacientul arestat**” se afla indiscutabil **într-o deplină stare de sănătate fizică, luciditate intelectuală** și în deplină putere de a se implica conștient în acțiuni publice de interes major pentru **cauza națională**, dar căruia tocmai de

aceea **trebuia**/se voia să i se întocmească **un nou dosar penal**, de altfel și ultimul. Cu deosebirea că acest dosar era încărcat grafic cu însemne/înscrisuri, între care chiar Pecetea cu emblemele statului prin care **să i se oficializeze „gravitatea” și „îbsemnătatea”** politică a faptei ce friza „siguranța națională”: „Stema României”, simbolistica și ștampila Regatului României pe „**Dosarul Tribunalului Ilfov, secția II civilo-interdicțională. Mihail Eminescu...**, nr. 645, aprilie 1889”.

Confecționarea dosarului penal, luarea deciziei privind „interdicția” civică și locația executării pedepsei, toate acestea au fost și de data aceasta ascunse opiniei publice, probabil de aceea nici **nu s-a menționat vreodată oficial undeva/atunci/de către cineva motivul real**, adică acel articol politic de ziar, incriminatoriu la adresa guvernului, scris dar neșemnat de ziaristul Eminescu, cel care a provocat incidentul politic răsunător, vizând căderea guvernului.

Pentru a justifica arestarea, executarea pedepsei, implicit ascunderea adevărului, **în vederea întocmirii dosarului penal s-a apelat** (iar, doar) la o **motivare fictivă**, în lipsa faptei incriminatoare. Această „faptă incriminatoare” a constat în **însăilarea unor false și ridicole ipoteze din dosarele anterioare, din care se reproduce un fragment scris în „Raportul medico-legal, martie 28/89**, [adresat] Domnului Prefect de Poliție, Prim

Procuror S. Voinescu-Botez”, în baza căruia s-a întocmit „Dosarul Tribunalului Ilfov (arhivat cu „Nota: Depus de Minist. Justiției cu adresa No.600412 din 30 Octombrie 1023”, recent desecretizat): „Dl Mihai Eminescu ca de 45 [?] de ani **constituție forte** nu presintă pe suprafața corpului **leziuni remarcabile** [urme de violență? de la eventuale lovituri; ticluirea narațiunii continuă]: ...Aflăm că sunt **6 ani** de când a fost **izbit** de o **manie** [acută, acum numită] **acerbă**, pentru care a **fost căutat** [tratat] **și aci** [mai sus indicat „Institutul Caritatea”] **și în străinătate** de unde s’a **întors** calm însă **cu debilitate intelectuală** [însă nu se precizează că tocmai (de aceea?, „debilul”) a primit o funcție de conducere la Biblioteca universitară, la școala comercială superioară a predat disciplinele Logica, Geografia, Statistica, Limba germană sau că a tradus-reelaborat „Gramatica sanscrită”, a scris și publicat capodopera cosmogonică *La steaua* și alte bijuterii lirice, dar a încălcat „interdicția” de a scrie articole de ziar precum cel mai măiestrit dintre toate, cu efect juridic, administrativ și politic devastator; totul] **până acum două luni** când **oarecare fapte impulsive și scandaloase** [!!!? care?, când?, unde?, cum?, nu cumva „faptele” erau tocmai acel „oarecare” articol antigubernamental, care a determinat pe ministrul de justiție să-și prezinte demisia?!, de asemenea „ruperea unei fragile coaliții dintre conservatori și

liberali” (33) și apoi să vuiască presa, cu ce consecințe!] **au provocat reșezarea sa într’un azil special** [adevărat, unul adecvat unor „alienați” politici, precum Eminescu]. Din cele mai sus descrise Subsemnații [atenție, ”**Al. Suțu**” ș. a.] considerăm că **d. Mihail Eminescu este atins de alienațiune** mintală în formă de **Demență**, stare care reclamă șederea într-un Institut... **spre liniștea publicului**” (care public?, poate **elita politică alarmată de posibila cădere a guvernului?**). Mai mult, acum cazul Eminescu alertează toate oficialitățile pentru „rezolvarea” urgentă a stării de „boală politică” a acestui pacient atât de temut: „Prim Procuror pe lângă Tribunalul Ilfov...[se adresează] Șefului Cancelariei, Prim Președinte de a dispune [conform, celor scrise în raportul medico-legal, atașat:] alienatul Mihail Eminescu... care se află acum la Casa de sănătate a Dlui Dr Sutzu din Strada Plantelor No.1, luându-se măsuri spre a fi **INTERZIS**, [urmare] Șeful Cancelariei... [emite] **Rezoluția:** Primit la 18 Aprilu 1889/N 5383... spre **a da curs cererii de interdicțiune**” (de observat, umilirea transpare până și din modul de adresare: oficialitățile, între care și Suțu/Soutzu sunt etichetați ostentativ cu majuscule, iar pentru a se oficializa „cazul Eminescu”, abătând atenția de la starea lui politică la cea de boală gravă, în documente a dispărut până și „d”(omnul), fost „Dl”, degradat tot ostentativ la starea de „pacient”

prin invectivul „alienat”, deoarece voit cuiva (?) i s-ar fi părut „atins de alienațiune mintală în formă de manie acută”. Oricum formula ca mijloc de comunicare/semnalare/atenționare se adresa nu numai oficialităților implicate, ci și societății civile, cu atât mai mult comunității scriitorilor și ziariștilor independenți, în general opiniei publice neinformate, însă intoxicate deja cu pseudo-legendele despre „alienatul mintal”, precum și despre grija „pseudo-caritabilă” pentru sănătatea unui asemenea pacient „periculos”.

În perioadele de detenție și tratament – sever supravegheat acasă de alt dr., Iszak – mercurul injectabil, pe fondul subzistenței din ospiciu, provocau pacientului și stări/momente de pierdere a lucidității până la paralizie.

Unul dintre efectele de acest fel a avut loc și în ianuarie 1887, când la un incendiu devastator din Botoșani doar pompierii și ploaia au salvat zona casei în care ținut pe un pat de fier poetul zăcea paralizat, neajutorat, abandonat, sora sa Harieta, prinsă între fiarele care îi susțineau trupul olog a reușit cu greu să se târască afară din casă strigând după ajutorul nimănu... (14).

În prima jumătate a ultimului an fatidic 1889 toate situațiile de viață îndreptăteau **statutul** său **de martiriu: • ianuarie:** zdruncinarea psihică și fizică produsă de urmările scandalului politic declanșat de

articolul său antiguvernamental, arestarea și pierderea slujbei • **februarie** suferința fizică de **arestat** și efectele ei • **martie-aprilie** povara nedreaptă și efectele **dosarului penal** • **mai-iunie umilirea sa în continuare ca pacient/„delincvent” politic**, purtat demonstrativ de la un ospiciu la altul (fals numite stabiliment, institut, clinică „caritabile” sau „Casă de [ne-]sănătate/de ne-buni, acum aici „izolat” cu regim sever funcție de „gravitatea” **acuzărilor** din acest «**cel mai greu**» **dosar penal** și de aici tratamentul cu doze crescânde de mercur, în doze săucidă până și un taur. Și toate aceste administrate de medicii considerați ca fiind cei mai „calificați”, **paradoxuri ce frizau prăbușirea**.

După moartea lui Eminescu, un vizitator – redactor la „Fântâna Blanduziei” (10 decembrie, 1889), unde lucrase cândva poetul – dorind să cunoască locul în care fusese internat și unde a murit colegul său de breaslă, descria astfel misteriosul interior al „Casei de sănătate”, „caritabile” a dr. Suțu: „Mi s-a deschis o ușe și m-am aflat/[trezit] într-o sală lungă, în care erau cel puțin două zeci de oameni, toți bolnavi, fiecare cu ticuri deosebite... Puteau să facă conversații și au făcut, rezultatul a fost convingerea deplină că meșterul [de vorbe, poetul] era sănătos și n-avea ce căuta în Strada Plantelor”, de unde putea-și ieși „numai mort” (după o scrisoare păstrată de la Harieta, sora poetului).

În ce privește această **perioadă deprimantă**, dar și celelalte de internare/detenție, ar fi nedemn să nu amintim măcar câteva dintre **momentele de reverie** cu semnificație istoriografică profundă în privința **viabilității geniului eminescian**. S-a observat că până și **în asemenea împrejurări vitrege de viață**, Eminescu era același, **strălucea între mințile luminate ale vremii**.

Între altele, vom menționa câteva, începând cu **premissa** celor care urmau să aibă lor în ultimele luni de viață. Avem în vedere **luciditatea și forța** cu care „ziaristul proscris” a evaluat și înfierat situația politică națională, **producând destrămarea unei coaliții politice și căderea unui guvern**, care s-a soldat cu arestarea din **februarie** 1889 și încarcerarea în ospiciu, în martie-aprilie dospindu-i se statutul de „interdicțiune” și întocmirea celui mai „greu dosar penal”.

• **În martie 1889, Alexandru Vlahuță** îl vizita pe Eminescu după această ultimă arestare și izolare cu statut de „alienat mintal” în secția specială a ospiciului din – precizează acesta – „București, str. Plantelor nr 4”. În timp ce căuta această adresă, Alexandru Vlahuță era emoționat la gândul revederii vechiului prieten: își amintea de **splendoarea înfățișării și firii lui cuceritoare** – de la o întâlnire anterioară primei arestări din **1883** – mai ales glasul lui „profund, muzical” umbrit într-o surdină dulce,

misterioasă, care dădea cuvintelor o vibrație particulară, ca și cum venea de departe, dintr-o lume necunoscută” (37), de data aceasta însă vocea lui mai stinsă era întărită de același zâmbet și gesturi discrete, – „i-a părut bine când m-a văzut. Îmbrăcat într-un palton lung și [ponosit] târând în picioare niște galoși mari de gumilastic!, se plimba prin odaie cu mâinile la spate. M-a întrebat de prieteni, căindu-i și vorbind de ei cu milă... Privirea-i era dusă, obrajii palizi și căzuți, glasul tăragănat și somnoros. Avea mai mult aerul unui om ostenit din cale-afară. Îmi spuse cu un ton important un **PLAN al lui de reorganizare socială la care se gândea mult, o lucrare colosală, care îl muncește și-i dă nopți de insomnie și dureri de cap ucigașe**”. Posibil, era vorba de ”Planul” bazat pe ideile din articolele sale economice, care însumate au devenit peste timp obiectul/conținutul unei cărți aparținând marelui economist român Mihail Manoilescu, apărut în 1927 la Paris în limba franceză, apoi în engleză și italiană, iar în 1932 în limba portugheză și **adoptat în 1970 de statul brazilian ca „Program economic”, „datorită căruia Brazilia a avut cea mai mare dezvoltare economică din lume”** (26).

„Adusei vorba de poezie. Atunci, cu o bucurie de creator copilărește arătată, scoase din buzunarul paltonului un petec de hârtie și așezându-se pe scaun **începu să citească...un șir lung de strofe, de o**

sonoritate și de un efect ritmic fermecător... Am ascultat cu uimire peste 20 de strofe, sonore, fiecare vers părea rupt dintr-o poezie frumoasă. Mi-aduc aminte că două vorbe – foc și aur – reveneau mereu. N-am putut reține decât aceste patru versuri: „*Atâta foc, atâta aur/Și-atâtea lucruri sfinte/Peste întunericul vieții/Ai revărsat, Părinte!*” A sfârșit apoi, lăsând, tăcut, privirea în pământ. După câteva minute de tăcere își împreună mâinile și, ridicându-și ochii în sus, oftă din adânc și repetă rar, cu un glas nespus de sfâșietor: «Of, Doamne, Doamne!» [replica – fără măcar intenția de a îndrăzni să comparăm – ne amintește de replica blândului Iisus pe cruce].

• **Vasile Alecsandri**, cu ani în urmă declarat public drept „**Poet național**” sau „**Acel rege al poeziei**”, cum îl numea Eminescu în poezia *Epigonii*, la rândul său, cunoscându-l și apreciindu-l în culmea creației pe Eminescu, regele bard de la Mircești cu ceva timp în urmă scria onest, dar cu aluzie discretă, strălucita poezie, „*Unor critici*”, care a uimit lumea literară românească (o lume de dincolo de zidurile surde ale ospiciului în care acum era prizonier Eminescu): „*E unul care cântă mai dulce decât mine? / Cu-atât mai bine țării, și lui cu-atât mai bine. / Apuce înainte s-ajungă cât mai sus, / La răsăritu-i falnic se-nchină-al meu apus*”.

• **Bogdan Petriceicu Hașdeu**, adunându-și gândurile și convingerile din această perioadă de prăbușire a poetului în ospiciu **protesta**, în „Revista nouă”, ca reacție la sfârșitul tragic al martiriului eminescian: „Pentru unii dovada grozavă că **Eminescu murise ucis**, așa cum Harieta însăși, ținută departe, crezu”. Dar să mai reținem, – **la fel, și în septembrie 1883**, când poetul era ostracizat în același ospiciu din țara sa – **B. P. Hașdeu îi lua apărarea poetului la Congresul „Asociației literare Internaționale” din Olanda-Amsterdam; acum însă, în primăvara anului 1889, când martiriul lui Eminescu se încheia tot în ospiciul dr. Șuțu**, în aceeași „Revista nouă” **mărturisirea**, înaintea altora, deosebita prețuire pentru meritele excepționale ale genialului poet: „Eminescu a lăsat multe versuri admirabile; însă **meritul lui cel mai covârșitor... este acela de a fi voit să introducă și de a fi introdus în poezia românească adevărata cugetare ca fond și adevărata artă ca formă**, în locul acelei ușoare ciripiri” din vremea sa.

• Tot atunci, cunoscutul economist **A. C. Cuza**, un mare admirator, dar și editor al operei poetului susținea: „**Eminescu a fost un om pe deplin sănătos, un sfânt dezbrăcat de orice interes egoist... un geniu**, din cele ce se nasc **la câteva secole unul** (24).

• **Titu Maiorescu sigur retrăia în sine tragedia aceluia ultim moment din viața omului Eminescu,**

dar anterior se lăsase convins de ideea proprie privind „**falsa legendă** că mizeria ar fi adus pe Eminescu la nebunie [deci ea] – **trebuie** să aibă soarta multor alte legende: **să dispară înaintea realității**”. În același timp, **considera în continuare că alta era cauza**, pe care deși doar o intuia, totuși a și lansat-o primul, fiind preluată/perpetuată de alții ca certitudine: „Dacă **a înnebunit Eminescu, cauza** este exclusiv internă, este înăscută, **este ereditară**” (? , ereditară pe linie maternă nu era nicidecum sifilisul, ci **tuberculoza pulmonară**). Referindu-se însă la **luiies/sifilis**, lui Maiorescu și medicilor din vremea sa, dar și discipolilor medici sau eminescologi ș.a. din vremea noastră le lipsea logica elementară: **sifilisul e o boală venerică molipsitoare**, ori nici o femeie care a întreținut relații intime cu poetul nu s-a îmbolnăvit, cu atât mai mult muza sa, Veronica. Așadar, conștient/împăcat cu sine, Maiorescu **a contribuit direct la cauza și efectul izolării lui în ospiciul privat** al clientului său dr. Suțu (24). De aceeași logică elementară este lipsită și „teoria conspirației”, care continuă să susțină că Maiorescu nu a fost implicat în boala și moartea poetului, în timp ce mentorul său susține, în scris, exact invers (direct, în Jurnalul său, indirect prin însemnele masonice – crucificării/eliminării – strecurate pe coperta volumului/edițiilor „Poezii”, mai mult, recunoaște că tocmai pe acest motiv a fost avansat în funcții, între

care una politică-ministru în guvernul de coaliție, alta profesională-profesor la Universitatea din București. Ulterior lipsa lui Eminescu din preocupările/grijile lui, ca și din Jurnal, a fost compensată cu prezența sa la înmormântarea poetului.

În preajma momentului tragic al **morții poetului** – în cele din urmă/în sfârșit – **străfulgerat de conștiința sa de mentor, promotor și prevestitor al destinului poetului națiunii române ne-a lăsat unice și providențiale judecăți de valoare** istorico-literară, în paginile bilunarului „Convorbiri literare”, publicate în primul număr al revistei – apărut însă după decesul poetului din 15 iunie 1889: **„Eminescu este un om al timpului modern, cultura lui individuală stă la nivelul culturai europene de astăzi”**, iar după o îndelungată și responsabilă „luptă dreaptă” **a turnat „limba veche în formă nouă”**...[lăsându-ne moștenire o limbă literară modernă etalon devenită limbă națională, în care și-a scris opera], **„ce a produs asupra tuturor o adâncă impresie...Și ei au simțit în felul lor ceea ce a simțit Eminescu, în emoțiunea lui își regăsesc emoțiunea lor; numai că el îi rezumă pe toți și are mai ales darul de a deschide mișcării sufletești cea mai clară expresie, așa încât glasul lui, deșteptând răsunetul în inima lor, le dă totdeodată cuvântul ce singuri nu l-ar fi găsit.** Această scăpare a suferinței mute prin farmecul exprimării este **binefacerea ce o**

revarsă poetul de geniu asupra oamenilor ce-l ascultă, poezia lui devine o parte integrantă a sufletului lor, și el trăiește de acum înainte în viața poporului său”.

Cu **notorietatea** de care se bucura literatul în epocă, așadar tocmai atunci, **sub povara prăbușirii induse a poetului, Maiorescu a ținut cu demnitate și tărie să intervină energic** de la cea mai prestigioasă tribună literară a vremii, „Convorbiri literare”. Această publicație, în care poetul a debutat și care l-a consacrat, prin vocea lui Maiorescu **lansează acum contemporanilor și viitorimii o mărturie vizionară**, cu care se încheia strălucitul studiu despre **„Eminescu și poeziile lui”**: **„PE CÂT SE POATE OMENEȘTE PREVEDEA, LITERATURA POETICĂ ROMÂNĂ VA ÎNCEPE SECOLUL AL XX-LEA SUB AUSPICILE GENIULUI SĂU ȘI FORMA LIMBII NAȚIONALE, CARE ȘI-A GĂSIT ÎN POETUL EMINESCU CEA MAI FRUMOASĂ ÎNFĂPTUIRE PÂNĂ ASTĂZI, VA FI PUNCTUL DE PLECARE PENTRU TOATĂ DEZVOLTAREA VIITOARE A VEȘMÂNTULUI CUGETĂRII ROMÂNEȘTI”**.

În acea vreme de apogeu a martiriului eminescian, pozițiile, ideile, previziunile erau frecvente, așa cum păreau a fi cele emenate de multitudinea datelor edicale/politice/biologice/ literare cotidiene, totul

mocnind în spuză incertitudinii sau clocotind în flacăra contradicțiilor între cei care le generau.

Așa, între **30 mai și 10 iunie 1889**, ca și cum nimic nu s-ar fi petrecut la vedere în viața socio-culturală publică românească, însă dominată de remușcări în fața adevărului istoric, de puțini cunoscut chiar în cercul lui, doctorul **Suțu comunica** în stilul propriu despre starea pacientului, – auziți ce e în stare să zică: „**Bietul Eminescu e victima unei prea mari frământări intelectuale. Astăzi când e nebun și tot se vede într-însul cât a citit**”. Revenind imediat la îndatorirea de **executant al acțiunii la care era principalul complice**, potrivit ziarului „Curierul nou” din Botoșani, „D-rul Suțu, în căutarea căruia se află” **Eminescu, sigur „nu dă nici o speranță de scăpare**, din contră, el spune că boala se agravează mereu [dar fără să recunoască faptul că starea pacientului său se datora dispoziției sale de mărire a supradozei de mercur injectabil] și că [așa se voia / de aceea] **nu poate fi departe momentul când ea va conduce la un deznodământ fatal!**”. Prin aceasta dr. **Suțu** lasă să se înțeleagă că **va îndeplini cu zel voința grupului de adversari politici ai proscrisului ziarist, „interzis”** [să mai trăiască].

• **10 IUNIE 1889**, un „**consiliul de familie**” (fără participarea membrilor familiei poetului), constituit pentru „examinarea” pacientului Eminescu, încheie un **proces verbal** din care cităm: „Suntem de părere că

boala de care suferă acum în a doua și **cea mai «grea recidivă»** [adică „nebunia” de a recidiva scriind articole politice antiguvernamentale din ce în ce mai virulente, precum ultimul, cel pentru care lucidul ziarist patriot a fost arestat] **reclamă neapărat INTERDICȚIA** lui”, **adică să fie INTERZIS**, de asemenea „rânduirea unui **tutore...** care să se poată îngriji de cuviincioasa întreținere a **INTERZISULUI**”. A se observa că și cu acest prilej **se recunoștea/oficializa**, a câta oară, statutul social al lui **Eminescu de „interzis” în țara lui**.

Ca justificare, prevenind ceea ce urma să se întâmple, în aceeași zi de **12 iunie, deci** cu trei zile înaintea sfârșitului tragic așteptat/indus, pe baza dosarului de interdicție din februarie, se delegă judecătorul G.G.B., însoțit de un procuror să ia **pacientului „lipsit de responsabilitate”** un disimulat interogatoriu. Răspunsul a fost unul așteptat, cifrat, tocmai de aceea de neînțeles de judecător și de servul său procuror, precum și de preopinenții politici și medicali de atunci și de totdeauna ai poetului, cu toții voit „înzeștrați” cu o anume neputință opacă de a vrea să înțeleagă, însă pentru posteritate, pe măsura așteptării, unul inteligent, metaforic, criptat.

Contrar știrilor transmise în exteriorul ospiciului privind starea de degradare a sănătății „alienatului mintal”, medici precum **Tomescu** sau/și **Tălășescu**

(37), aflându-se în preajma pacientului ar fi susținut și apreciat, în aceiași termeni, ai domnului celor de bună credință, și pe un ton care să se audă peste vreme, că în ultima perioadă de viață **„starea de sănătate a poetului e una bună (de altfel, cam la fel cum îl văzuse și Vlahuță în timpul ultimei sale vizite):** „Articulația cuvintelor este normală. El pronunță bine și clar și nici gângăvie, nici bolboroseală, nici **acele diverse defectuoziități** așa de comune în maladiile cerebrale **nu s-au putut observa până în ultim[a]... zi a vieții sale...** La autopsie s-a reținut: **creierul** lui Eminescu cântărea 1490 gr., lobul stâng fiind cu 25 gr. mai greu decât lobul drept [deci, **nu a fost degradat / „mâncat” / distrus de sifilis, cum ar fi așteptat unii]. Nu au fost descoperite nici elemente de boală patologică. A FOST ÎMBOLNĂVIT prin tratamentul cu morfină și mercur”!** (27). Dr. Vladimir Beliş, **specialist în medicina legală**, și dr. Ovidiu Vuia, **neuropsihiatru**, ulterior au **dovedit** și ei că **bolile lui Eminescu nu erau decât simple „fabulații”, o modalitate de a acoperi necesitatea suprimării acestuia** (28).

După moartea fizică indusă poetului, aproape de zilele noastre, îndeosebi **după desecretizarea arhivei** Primului ministru al Austro-Ungariei și după **descoperirile din Arhivele naționale** sau din unele **publicații editate în alte țări** (1, 41, 33), investigațiile pentru **aflarea adevărului** privind

boala și moartea poetului au fost valorificate în lucrări publicate recent sub formă tipărită sau în format electronic, din care am preluat date și opinii ce confirmă, completează sau explică cele prezentate și de noi anterior, atât în edițiile ciclului „Eminescu în circuitul universal”, cât și în ediția precedentă și în cea actuală a lucrării de față.

Noile date atrag atenția asupra unui anume episod, legat de „boala” și moartea poetului. În această legătură se pune o **notă** din Jurnalul lui Titu Maiorescu, scrisă în ziua fatală de 28 iunie: „**Foarte cald!** În zilele trecute **încercări de aranjament** cu Alex. Soutzo” (combinația cu doctorul Suțu). În aceeași zi de 28 iunie 1883, „dimineața la ora 6,30”, autorul notei de jurnal și inginerul Simțion (un apropiat al acestuia și agent secret strecurat în „Societatea Carpați”) s-au dus la ospiciul particular al doctorului Suțu și **au convenit** cu acesta **ca în cursul aceleiași zile Eminescu să fie internat** pentru o lună de zile sau mai multe. De observat că acest tip de internare avea să se repete **până la suprimarea fizică** a Eminescu.

„Prin acest demers” ilegal – cum se aprecia (2) – „avocatul Maiorescu acționează contra principiilor fundamentale ale Dreptului”, aranjând internarea lui Eminescu în lipsa garanției că „protejatul” său ar fi – **cum nota în Jurnal cu creionul roșu** – „alienat (f. excitat...)”, altădată „alienație mintală” pentru că a

zis că vrea... „să învețe albaneza” sau că „vrea să se călugărească, dar să rămână în București”. Acestea să fi fost criteriile arestării și internării, singur stabilind până și ”o anume perioadă a șederii acestuia în ospiciu.”. Ajuns acasă, avocatul **mulțumit că „treaba deja este pusă pe roate”, mai preciza** în jurnal: „apoi am venit acasă, **am înștiințat încă pe Th. Rosetti** despre aceasta” (sursele citate ni-l prezintă pe Theodor Rosetti, **mare maestru comandor** al Marelui Orient al României, totodată membru, ca și Maiorescu, al lojii masonice Steaua României, la acea dată președinte al Curții de Casație, apoi Prim-ministru).

Un al doilea anunț sub formă de bilet îl trimite lui W. Kremnitz, medicul regelui, al cărui sens rămâne obscur și secret: „Din păcate, încă **incert. „Sonst alles gut”** („Altfel, toate bune!”; traducerea posibilă a celei de a doua propoziții ar putea fi: „Sonst” = „Soutso” = „Suțu totul în regulă”, textul de mână, în germană, „Sonst alles gut”, prin întoarcerea lui „n” în „u” și inversarea lui „st” în ”ts”, semănând mai degrabă cu ”Souts alles gut”).

Al treilea anunț, sub formă tot de bilet scris atunci chiar de Maiorescu, este adresat și trimis lui Mihai Eminescu, pe care îl chema să-i facă o vizită. Plecând de la redacția ziarului „Timpul”, **Eminescu călca în cursa întinsă**. La întâlnire acasă Maiorescu îl roagă să se deplaseze la (complicele său) Simțion sub

pretextul transmiterii unui bilet, ceea ce Eminescu și face. Dar, „Săracul de el, a cerut 2 lei [cum nota fiica lui Maiorescu, de față, nu 5 lei, cum scria tendențios tatăl ei în Jurnal], pentru birjă, a plecat și de acolo [mai târziu] l-au dus la Soutzo” (ospiciul Suțu), își amintea fiica lui Maiorescu despre sfârșitul vizitei lui Eminescu acasă ei. În Jurnal. La p. 90 se preciza: „În sfârșit **astăzi aranjat** [...Eminescu]. Potrivit înțelegerii (ce avusesem cu Simțion), i-am spus [lui Eminescu] că trebuie să se ducă la Simțion, pentru societatea „Carpați”... **De acolo** e[ra] vorba **să fie dus** [logica: mai întâi acolo să fie arestat și apoi predat pentru internarea aranjată dimineața la ospiciul] dr Suțu. Numai [cu condiția că s-ar putea atunci „face asta”, dacă nu, mai târziu] **de s-ar face asta fără greutate**”. Presupunerea s-a adevărit.

Într-adevăr, îndreptându-se spre inginerul C-tin Simțion, acesta așteptându-l la Societatea „Carpați”, atunci asediată de poliție. **Eminescu observând scena** – vânzoleală mare, poliția devastând sediul – sare din birjă și o cotește pe străzi, astfel crezând că i s-a pierde urma/să nu fie recunoscut; însă **spre seară tot a fost prins** de „haidamacii lui Suțu”, la baia publică, unde fusese imobilizat, urcat într-o „birjă” neagră trasă de cai/dubă a ospiciului și dus anume la stabilimentul „caritabil” al dr. Suțu. **„Acolo nu va mai fi gazetar, ci numai un biet smintit”**, planul fiind astfel îndeplinit cu succes.

Gazetarul Eminescu era acum «în siguranță» și «ocrotit», într-o Casă de «sănătate» (2).

Urmează planul doi al conspirației: „**legendarea**” **nebuniei**. Mai întâi se pune în scenă ungueroaica gazdă a poetului: după o altercație verbală cu chiriașul, iar pentru a spori credibilitate aceasta a făcut cioburi oglinda din hol, apoi s-ar fi adresat lui Maiorescu, cerându-i acestuia ajutorul printr-un **bilet/(d)enunț**, în care scria cum că Eminescu ar fi înnebunit. Minciuna ei însă nu ar rezista, deoarece „Maiorescu se apucase – anterior – să aranjeze internarea fără să-l vadă pe Eminescu, fără să-i verifice starea de sănătate, iar **sursele legendei singure se contrazic**: mai întâi, biletul (carte de vizită cu înscrisul pe verso) așteptat ar fi ajuns la adresant – susțin unele surse – după plecarea de acasă a lui Maiorescu la ospiciul lui Șuțu; circulă două variante, privind persoana care ar fi trimis biletul, Slavici în prima, fosta soție născută Szoke, în a doua. Privitor la **criza de demență** a lui Eminescu manifestată în public – cum că acesta **ar fi „scos”** (de când și de unde avea?) **un pistol** spre a se duce să-l împuște pe rege. După mulți ani s-a dovedit că povestea **a fost fabricată**, deci nu se mai impune verificarea autenticității ei, mai ales că „lansarea ei publică s-a pus prin presă – după mulți ani – ...pe seama masonului **Gr. Ventura**, iar acesta „**nu a relatat niciodată așa ceva în timpul vieții**”). „Lipsa

oricărei mențiuni [vreodată, în Jurnalul zilnic al lui Maiorescu], privind preținsele amenințări făcute de Eminescu cu revolverul, par să arate că „toate acestea constituie **zvonuri, care nu fuseseră încă inventate**, la data la care Maiorescu și-a completat jurnalul”; de altfel, **povestea** a fost **pusă în circulație** de către [ziarul] „Adevărul” abia **în anul 1911**.

În aceeași zi [28 iunie, seara la ora 19, când Eminescu a fost arestat și «internat» în ospiciu], la ora 17 – căutând un posibil „alibi” – Maiorescu pleacă din București în străinătate pentru o perioadă de o lună și jumătate. „Din această clipă și până la revenirea sa, Eminescu nu mai putea fi eliberat din ospiciu nici măcar la cererea rudelor, pentru că persoana care îl internase era și singura abilitată legal să ceară externarea lui” (2). Majoritatea cunoscuților lui Eminescu, mai ales conspiratorii din „Societatea Carpați”, au plecat rapid în străinătate/exil, în timp ce un ziar a doua zi publica o știre anostă: „Dl. Mihai Eminescu, redactorul ziarului Timpul, a înnebunit. Dl. Paleologu va lua direcțiunea sus-zisului ziar” (oficialitățile puteau promova știrea nebuniei ca gest politic al redactorului – vicepreședinte al recentei înființate „Societatea Presei Române” – care a reușit să-și asigure publicarea ultimului și cel mai virulent editorial, „*Despre libertatea presei și a jurnalistului*”, pe care viitoarea „direcțiune” nu

apucase să-l suprimе, și pentru conținutul căruia putea fi arestat imediat.

Flagrantele ilegalități comise pentru înlăturarea lui Eminescu din viața publică – potrivit practicii caracteristice epoci, privind „tirania politicului asupra culturii”, ne mai arată (2) că și unii lideri ai Junimii erau capabili să ascundă răpirea și sechestrarea unei persoane, spre a o supune cu de-a sila unui tratament care nu-i era necesar, după care, apoi tot ei, folosind falsuri și dezinformări, confecționau victimei o imagine melodramatic deformată, dar suficient de credibilă încât să reziste chiar vreme de un secol.

Așa s-a născut un veac de falsă compătimire, un veac de abilitate a câtorva, care a făcut ca revolta publică în timp să fie înlocuită cu mila. În acest context, chiar este de crezut că, dacă Eminescu ar fi fost nebun cu adevărat, iar Junimea ar fi dorit să încerce recuperarea lui, nu ar fi fost capabilă de a-l interna fără tevdatură? Una peste alta, între ilegalitățile comise de Suțu în clipa preluării lui Eminescu mai sunt și următoarele cerințe „standard”/potrivit legii atunci în vigoare:

– a fost acceptat în ospiciul (particular!), cu toate că pacientul, ne suferind o recidivă, boala lui era incertă și, prin urmare, trebuia să stea fie la un spital, fie în arestul Poliției (cum avea să se procedeze în 6 noiembrie 1886, la Iași);

– a fost internat cu forța și în lipsa unei cereri standard scrise de admitere, care să cuprindă „numele, prenumele, profesiunea, religia, etatea, domiciliul, atât al pătinașului cât și al petiționarului”, alături de informații privitoare la „felul de relațiune ce ar fi având acesta din urmă cu smintitul” (Decretul 1012, art. 8);

– l-a acceptat fără „vreun act medical scris de doi medici”;

– nu a respectat intervalul maxim în care medicii trebuiau să se pronunțe asupra stării de sănătate a pacientului (3 zile), semnând așa-numitul „certificat medical”, scris de mână după o săptămână de la internare;

– nu a înștiințat „Administrația specială” asupra internării;

– nu a solicitat constituirea unei comisii medico-sociale care să-l examineze;

– nu s-a întocmit Buletinul în care să se precizeze cauza admiterii” (Decretul 1012, art. 16).

La autopsie nu s-a constatat nimic important ca indicii de boală. Dr. Tomescu ca și alții concluzionează: „Eminescu n-a fost sifilitic”. Ideea aceasta s-a născut din doctrina eronată ce profesa o școală germană că „paralizia generală este totdeauna o manifestățiune sifilitică, tot așa de neadevărată ca aceea care susține că toate sclerozele cerebro-spinale sunt de origine sifilitică”. Sau că adevărata cauză a

„maladiei” lui Eminescu ar fi ”surmenajul cerebral, oboseala precoce și intensă a facultăților sale intelectuale” ori o simplă „meningită”.

S-a observat de asemenea că **această „crimă” a fost acoperită cu un pseudo-certificat medical**. În destinul lui Eminescu, „biletul” scris (când, de cine?), semnat de doctorul Al. Suțu la 5 iulie 1883 și acceptat drept „certificat medical” a jucat un rol fundamental, fără el „lipsind absolut orice temei care să justifice cât de cât internarea... Degeaba și-a pregătit avocatul Maiorescu un **alibi**, atât de **solid** precum plecarea din țară, tocmai în acea zi? [cu două ore înainte arestării/internării lui Eminescu]. În plus, acest fals document [biletul mss al dr. Suțu ca „certificat medical”] avea să fie folosit în viitor, simpla lui existență permițând declararea unor «recidive», devenite credibile atât pentru publicul larg, cât și pentru amicii de bună-credință”. Majoritatea biografiilor lui Eminescu au acceptat acest „document”-Suțu ca pe un „înscriș sacru, asupra căruia nu s-ar accepta nici un fel de comentariu”. Acești biografi nu și-au schimbat mentalitatea nici măcar atunci când „diagnosticul inițial, stabilit de Suțu, a fost înlocuit cu altele”, stabilite ulterior de alți medici sau atunci când au constatat că pacientul a fost supus „altui tratament aplicat pentru altă boală, decât cea declarată... Încercarea lui Suțu de a induce în eroare, astfel încât,

pe baza unei probe materiale plăsmuite, să obțină o decizie judecătorească, prin care Eminescu să fie privat de toate drepturile lui civile, mi se pare indiscutabilă. La toată această mizerie, l-a avut permanent alături pe Titu Maiorescu, omul care, avem motive s-o credem, a și inițiat acest demers odios. Potrivit jurnalului intim al acestuia din urmă, mai mult sau mai puțin conștienți de ceea ce fac, doctorul Suțu și Simțion i-au devenit complici, într-o faptă necugetată... Pus în cămașă de forță, Eminescu a fost predat Spitalului... «Caritas»” (2).

Se discută mult și despre statutul acestui spital (?). De ce doctorul Suțu numea acest local [din strada Plantelor nr. 9, unde a fost internat Eminescu] „Stabilimentul”/„Institutul Caritatea” și nu „Institutul Caritas”? Era Caritatea o subunitate a Spitalului Caritas ori o asocierie în care Suțu, proprietar al terenului, era parte? Se găsea în strada Plantelor un fel de secție specială a Spitalului Caritas, profilată exclusiv pe suferinzi de boli psihice? Asta ar însemna, însă, după unele surse (1) că Eminescu a fost, de fapt, izolat/închis la „Spitalul Caritas”/altădată numit oficial și „Spitalul izraelit Caritas.

Oricum, atunci Eminescu a fost practic scos de sub protecția publică și chiar a rudelor sale. La 18 iulie 1883, fratele lui Mihai Eminescu, Matei – după o întrebare adresată tribunalului, în răspuns negându-se „interdicția” – îi scria lui Maiorescu

(fratele poetului neștiind că e plecat departe de țară, în vacanță): „Sunt informat că fratele meu Michai Eminescu este serios bolnav; vă rog din suflet răspundeți-mi urgent unde se găsește ca să vin a-l lua la mine pentru vreun an și dacă binevoiți a-mi arăta adevărata stare materială a lui ca să vin pregătit, căci am vreo 200 de galbeni într-un loc, îi iau și-i cheltuiesc toți pentru el”. Titu Maiorescu însă fiind plecat se putea preface că nu a primit scrisoarea lui Matei Eminescu, târziu însă nota – ca pe un fapt divers, fără să menționeze motivul, doar – că tatăl și fratele poetului l-au vizitat și că cel din urmă, scăpat de sub atenția lui ar fi sustras/furat „ceasul de aur” al poetului. La rândul ei, Veronica Miele nu a putut pătrunde în Institutul Caritatea/Caritas și nici măcar nu a putut afla dacă Eminescu era sau nu internat acolo, în care dintre ele (?). La câteva luni de la îndepărtarea lui Eminescu de la „Timpul” și din viața politică, Maiorescu își nota în Jurnal – cum mai menționam – „mare recunoaștere a importanței mele politice”.

Următorul pas a fost acela al „îndepărtării din țară” a lui Eminescu [„îndepărtare” de ospiciul dr. Șuțu, dar sub presiunea internațională provocată de Congresul Asociației internaționale a scriitorilor, organizat la Amsterdam]. „Însoțit de gardieni” (!), el a fost transportat „illegal” la Viena, în data de 20 octombrie 1883. În momentul mult comentat al plecării din **Gara**

de Nord, București, Eminescu – scrâșnind din dinți, printre buzele cu spuma provocată de intoxicația cu mercur, cu glas nădușit i-a strigat lui Maiorescu, prezent la plecarea sa: „Dr. Robert Mayer, marele moment, o **conspirație!**...”. Este posibil ca Eminescu să fi făcut, astfel, o aluzie directă la legăturile pe care Maiorescu le avea cu baronul Mayer, ambasadorul Austriei la București și la **implicarea celor doi în conspirația împotriva poetului**. De altfel, în decembrie 1883, deci la mai puțin de două luni, Titu Maiorescu evoca în Jurnalul său un moment de „pace”/liniște în grupul aliaților austro-ugro-german, împreună cu care au reușit să mențină Transilvania sub vasalitate: „La ora 12, prânz la baronul Saurma (ministru plenipotențiar german), cu baron Mayer (ministru plenipotențiar austriac), cu contele Monts și cu consilierul aulic Metz”.

Odată plasat într-o clinică de lângă Viena (Döbling), Eminescu intră sub observația secretă a celui mai necruțător de toți numit „dușman” al poetului gazetar, P.P. Carp care, deși formal politic în opoziție conservatoare față de guvernarea de la București, primise de la guvernanții „adversari” liberali postul de ambasador al României la Viena. După o vizită la clinica din Döbling, în data de 5 februarie 1884, din postura arogantă de diplomat și „savant” în ale medicinei, P. P. Carp – contrar evidențelor – considera că ”Eminescu nu este...

vindecat”, în consecință, încă nu ar fi indicat a se întoarce în România; așa că „mai este plimbat” prin Italia și ajunge la București în 27 martie 1884, iar pe 7 aprilie 1884 este expedit din București la Iași. În acea perioadă Maiorescu, obsedat de incomoda „boală” a lui Eminescu, nota: „Când l-oi ști pe Eminescu plecat, ...și așezat la Iași, atunci abia îmi voi permite să mă gândesc la ale mele!”. La rândul său, Eminescu avea să spună: „m-au târât prin Italia..., acum m-au târât din nou la Iași...”

Adevărat, începând din acea zi, timp de peste un an Maiorescu nu a mai notat nimic în jurnal despre Eminescu, atenție acordând îndeosebi ascensiunii sale politice „pe merit”, cum sigur considera, deși după scurt timp la Iași Eminescu a fost arestat, cu toate că și „atuncea el era considerat, în acte, un om sănătos și liber, ceea ce dovedește că urzeala conspirației împotriva lui Mihai Eminescu” continua, atât prin „masonerie, cât și prin puterea politică a [unor] state europene... Pentru trimiterea și supravegherea lui Eminescu în străinătate, Maiorescu îl desemnase pe Al. Chibici-Rîvneanu. Acesta nu a pus însă niciodată pe hârtie relatarea celor câteva luni de deplasare în străinătate a lui Eminescu, motivându-și reținerea astfel: «Europa braucht Ruhe» (Europa are nevoie de liniște) ...Din cuvintele lui Chibici transpar două elemente: Eminescu era o problemă nu atât internă, cât externă, el interesând

(fapt dovedit) anumite mari cancelarii europene și, în al doilea rând, el nu era bolnav; un nebun autentic nefiind periculos decât pentru sine și pentru cei din imediata lui apropiere... Nu au trecut nici trei luni de zile (în altă variantă mult mai puțin) de când Eminescu și-a reluat activitatea”.

Revenind însă în viața ziaristică, „la 3 februarie 1889 (conform doctorului Șuțu, încă în ianuarie 1889), el a fost ridicat[/arestat] prin ordinul Poliției Capitalei și dus tot la „Spitalul Caritas”, internat, supravegheat și supus tratamentului medical [inclusiv cu cu supradoze de mercur]. Mai țineți minte pe cine înștiința în primul rând Titu Maiorescu, [și] în 28 iunie 1883, că a perfectat aranjamentul cu Șuțu privind internarea lui Eminescu în postura de nebun? Pe colegul și superiorul său, Theodor Rosetti, adăugând în propriul Jurnal: «Numai de s-ar face asta fără greutate!».

În 1889, sursele susțin că tot conspiratorii masoni din 1883 aveau puterea politică. Acum, când loja masonică Steaua României, controlând Partidul Conservator conducea statul, când Theodor Rosetti era prim-ministru și ministru de interne, când Titu Maiorescu era ministru al cultelor, Mihai Eminescu a fost [de îndată arestat și] internat prin **ordin** al Poliției Capitalei și ucis brutal în spital de către un smintit” (1).

Dilema dacă Institutul Caritatea, în care a fost internat Eminescu de către „tandemul Maiorescu-Șuțu” în mai multe rânduri – și mulți/multe surse continuă să se înttredbe, dacă este același cu Caritas – a fost rezolvată de către chiar Maiorescu, acesta în Jurnalul său, la 28 ianuarie 1886, recunoștea: „experimente de hipnotizare la Spitalul Caritatea în Dudești”. Spitalul „Caritatea” din Dudești nu există, la adresa respectivă găsindu-se însă spitalul...Caritas, ceea ce dovedește că, în gura multor români din epocă,... Caritas devenea Caritatea...Este foarte posibil ca în arhivele, din țară sau străinătate să se descopere în viitor și alte documente, care vor confirma că moartea, la 15 iunie 1889, a poetului Mihai Eminescu a fost un act premeditat (1, 2).

În tot acest angrenaj istoric, cele două fețe/ipostaze – viața omului politic și receptarea europeană a operrei poetului – în ultimul deceniu de viață au fost voit detașate/rupte una de alta/fără a se putea face vreo legătură între ele: de o parte, omul interzis în țara sa, în lipsa știrilor despre viața lui, iar de alta, poeziile sale masiv traduse și apreciate ca valoare națională/românească de dimensiune și importanță europeană se bucurau de o amplă receptare literară în publicații editate în 6 limbi din 11 țări.

Datele statistice privind viața și opera lui Eminescu fiind „fapte petrecute” obligă cercetătorul la **reconsiderarea aspectelor vieții sale ca suport**

biografic al operei, la rândul ei opera fiind considerată „**biografia sa cea mai completă**” (G. Călinescu), mai sugestiv spus, „**toate scrierile lirice sunt momente trăite**” (Perpessicius).

Pentru evidențierea interferenței viață-operă mai reproducem un crâmpei dintr-o evocare scrisă ca ultimă „preemțiune” doveditoare a finalului de martiriu prin suprimarea sa cu orice mijloace: într-o zi pe când se afla în curtea tip maidan a ospiciului dr. Șuțu, Eminescu bucuros de vizita fostului său frizer, în dorința de a-și îmbărbăta musafirul, începând să-i cânte „Deșteaptă-te române”, tocmai atunci un „smintit” venind pe la spate l-a izbit cu o cărămidă în cap, zdrobindu-i nu numai țeasta, ci și viața.

După mai bine de patru decenii o voce profetică, George Călinescu depășindu-și și el îndoielile asupra martiriului poetului, aidoma predecesorului său idolatrizat Titu Maiorescu, primul observa: „Nimeni n-a fost lângă Eminescu în acea clipă înscrisă în filele istoriei. Nimeni nu i-a închis pleoapele, cum nimeni nu și-a lipit fruntea de **mâna cu care a dat poeziei românești strălucirea astrală, împlinind soarta pe care singur și-o descria** în poezia „*Despărțire*”: „*Cu fața spre părete mă lasă prin străini, / Să-nghete sub pleoape a ochilor lumini*”.

La orele 3-4, în zorii zilei de **15 iunie 1889**, când Luceafărul de ziuă încă se mai zărea – cum îl putem zări și noi cei de azi – strălucind, atunci se

curma martiriul aceluia care a fost prevestit să fie și s-a dovedit a fi întruparea simbolică și eroică a spiritualității neamului românesc. Atunci, încă în straietele lui pământești, în acel blestemat **ospiciu „caritabil”**, pe un pat de fier podit cu lemn dintr-o odăiță insalubră, singur, fără lumânare, **s-a stins**, dar pentru neamul său și pentru toate neamurile lumii **S-A STINS O CLIPĂ CA SĂ LUMINEZE O VEȘNICIE**.

O voce anonimă din mulțimea care însoțea pe ultimul drum rămășițele pământești ale poetului „întrevedea **veșnicia neuitării** lui pe acest tărâm pământean”, într-un emblematic pronostic, preluat de proaspătul apărut ziar „Constituționalul” (sâmbătă, **17 iunie 1889**): „Poetul Eminescu s-a stins... **Eminescu s-a stins, după ce a strălucit ca un luceafăr. Razele gândirii lui, ca și raze de stele de mult stinse în văzduh, vor străbate și lumina încă multă [multă] vreme**”, deoarece peste oameni și vremuri **Timpul Supremul Judecător va continua să lucreze în favoarea lui Eminescu**.

Mesajul eminescian continuă să iradieze exponențial de la o epocă la alta prin opera sa în original, precum și prin traducerile literare, muzicale și plastice, și ecoul lor, – un miracol, atestat de noi în „Anul Omagial al unității de credință și de neam și Anul Comemorativ al făuritorilor Marii Uniri din 2018-2020” (23): Dovada, – **receptarea actuală a**

lui Eminescu în publicații editate în **92 de limbi**, iar prin programe de traducere automată special create, în alte peste **60 de noi limbi**, totalul fiind acum **92 + 60 = peste 150 de limbi din peste 250 de țări și teritorii geografice autonome**.

Fenomenul este unul similar cu cel al unor **clasici europeni consacrați** ca valori de primă mărime ale literaturii universale, cu care românul Eminescu a fost adesea comparat și este compatibil, – mai frecvent cu poeții naționali de dimensiune universală, precum italianul Dante, englezul Shakespeare, germanul Goethe, indianul Tagore, americanul Poe, rusul Pușkin, francezul Hugo ș. a.

B. Momentul 2012: Italia-Milano. Congresul internațional de psiholingvistică

Și totuși, DE CE în toiul diseminării unor asemenea evidențe, precum cele de mai sus, meandrele mentalității mai întretin lava vulcanului în fierbere. În anii din urmă în România și în alte țări s-au întezit discuțiile privind **adevărurile ascunse despre aspecte mai puțin cunoscute ale vieții ca suport biografic al operei și al imaginii lui Eminescu în lume**.

Articolele și cărțile apărute în ultimii ani în mai mică măsură au acordat atenție cunoașterii procesului de asimilare în literatura universală a moștenirii cultural-științifice eminesciene, în schimb au stimulat interesul pentru cunoașterea vieții și operei poetului ca bun național, totuși umbrit încă

de legenda „bolii, agoniei și morții” lui. Climatul din zilele noastre favorabil dezvoltării adevărului despre misterul bolii și morții lui Eminescu, stimulat de deconspirarea unor arhive și publicații străine a încurajat mai cu seamă răspândirea unor **știri** predominant **constatative**, însă **unilaterale**, în sensul că vizează mai puțin poetul și mai mult omul politic, apelându-se mai frecvent la mijloacele cu cea mai mare circulație internațională, în plus accesibile/gratuite, avem în vedere canalele/publicațiile online din **peste 50 de unități statale** – îndeosebi romanice, nordice, slave ș.a. – sub titluri generice imperative, precum: „Eminescu ziaristul arestat”, „Eminescu omorât la comandă politică”, „Eminescu, geniu ziaristic asasinat la comandă”, „Asasinarea omului politic Eminescu”, „Primul asasinat politic din România”, „Omorârea lentă cu mercur a ziaristului Eminescu” etc.

”Solidaritatea” internațională în jurul lui Eminescu aflat în dificultate, despre care s-a scris în unele momente importante ale istoriografiei eminesciene, s-a manifestat – după cum am văzut – cu prilejul unor **dezbateri și adoptarea de documente, inclusiv de către unele forumuri internaționale** de profil, precum **Congresul Asociației literare internaționale a scriitorilor** (Amsterdam, 1883), iar după mai bine de un secol la **Congresul internațional de psiholingvistică**

(Milano, 2012). După numai trei ani **Congresul Mondial al Eminescologilor** (Chișinău, 2015) a reluat ideea, ca urgență, devenită obiectiv strategic și pentru **Academia Română**. Acest obiectiv a fost enunțat ca fiind prioritar la **15 ianuarie 2016**, cu prilejul sărbătoririi Zilei de Naștere a lui Mihai Eminescu și al Zilei Culturii Naționale.

Efectele acestor momente istoriografice eminesciene, din păcate, au avut **mai de grabă un caracter tot constatativ**, așa cum se prevedea în urmă cu peste un secol în Rezoluția Congresului internațional de la Amsterdam din 1883, cu privire la: **„Politica de eliminare din viața publică a lui Eminescu pentru convingerile și acțiunile sale îndreptate împotriva oficialităților diriguitoare!**, «din păcate» [de un secol, «din păcate»] este și a rămas **o maladie internațională incurabilă”**.

Globalizarea a legitimat în mai mare măsură forța politicului de care s-au prevalat aceste forumuri internaționale. Din întregul arsenal de **efecte** în planul ideilor, convingerilor și acțiunilor în favoarea lui Eminescu vom reproduce **concluzia** de o semnificație aparte, **preluată din documentele prezentate în cadrul secției de „Psiholingvistică aplicată”** a Congresului Internațional de la **Milano din 2012**. **„În contextul agresivității în lumea contemporană”** a fenomenului – politic, subiectiv – de **manipulare socială**, la acest Congres s-au

prezentat **rezultatele unor investigații științifice aplicative** la tema în dezbateră, „**Efecte pozitive și perspective etice**”.

Astfel, **în comparație cu „afacerea Dreiffus”**, la acest congres **a fost supus dezbaterii cazul „celui mai mare poet român”**, Mihai Eminescu, evocat ca **exemplu de flagrantă gravitate**: „Eminescu a atras una dintre cele mai **complexe manevre de dezinformare și intoxicare** specifice domeniului serviciilor speciale. Ca mulți alți ziariști, **Eminescu a intrat în malaxorul aparatului represiv al poliției politice și a devenit o problemă și o afacere de Stat. Posteritatea sa a fost deformată și manevrată** de toate regimurile politice care s-au succedat în România”. Prin această poziție publică a forumului științific internațional de la Milano, **concluzia-recomandare** a fost rostită în fața întregii lumi, dar ca să se audă și în România: „**RESTABILIREA ADEVĂRULUI DESPRE EMINESCU ESTE O DATORIE DE ONOARE**” (23).

C. Momentul 2015: București

Sub egida altui for științific, de acum românesc, cel al Academiei Române, a fost lansată o carte de mult anunțată și de mulți așteptată ca răspuns la solicitările din interiorul și exteriorul țării (dar cu un titlu neașteptat), „*Maladia lui Eminescu și maladiile imaginare ale eminescologilor*”. Intenția generoasă

era să se clarifice „odată pentru totdeauna” problema de mare interes a **misterului bolii și morții** lui Mihai Eminescu. Spre deosebire de momentele anterioare – Amsterdam-1883, Milano-2012 și Chișinău-2014, care în cadrul dezbaterilor și în rapoartele publicate condamnau în fața întregii lumi cazurile de încălcare a drepturilor scriitorilor, cele mai flagrante din epocă, cum au fost cele menționate, referitoare la Eminescu, Cernâșevski, respectiv Dreifus – în 2015 la București cazul „flagrant” era prefigurat în chiar titlul volumului publicat, care sugera ostentativ o alternativă ca intenție controversată/polemică: „maladia lui Eminescu” versus peiorativul „maladiile imagine ale eminescologilor” actuali.

Adevărat, în anii din urmă, cu o virulență neobișnuită a fost disputată public, „pro” și „contra”, varianta oficială a legendei despre martiriul poetului român sub aspectul „bolilor” și al „agoniei” care au condus la sfârșitul tragic așteptat/voit. Încă la congresul internațional de la Milano din 2012, în numele admiratorilor lui Eminescu din întreaga lume, care considerau că e o **datorie de onoare** „restabilirea adevărului”, falsul perpetuat mai bine de un secol însă a continuat ca „**manevră de dezinformare și intoxicare**”.

La numai doi ani după Congresul Internațional de la Milano, **Congresul Mondial al Eminescologilor**

de la Chișinău **din 3-4 septembrie 2014**, după audierea în prima zi a comunicărilor desfășurate în Plenul din Sala Azurie a Academiei de Științe a Republicii Moldova, a doua zi, de regulă la prestigiosul „Centrul Academic Internațional Eminescu” s-a abordat și tema despre falsa legendă a bolii și morții poetului de către autorii unor lucrări pe temă. Știut fiind faptul că discuțiile controversate din ce în ce mai intense din ultimele decenii au fost reflectate pe larg și în mass-media sau în articole și cărți publicate în România, cu ecouri în zeci de țări, urmare a dezbaterilor inclusiv pe această temă, **de la prezidiul Congresului din Chișinău**, eminescologul Theodor Codreanu a expus concluzia-**știre** potrivit căreia **Academia Română a preluat misiunea de a clarifica în curând** – „odată pentru totdeauna” – **problema**. Reputatul eminescolog era la curent cu demersurile academice de la București, dovada că în cartea care s-a și realizat D-sa era singurul eminescolog selectat/citat în bibliografia volumului.

Într-adevăr, la **15 ianuarie 2015**, de Ziua Nașterii lui Mihai Eminescu și Ziua Culturii Naționale, în cadrul festivității din Aula Academiei Române, fostul Președinte al acestui for științific, literatul acad. Eugen Simion anunța că după încheierea festivității din Aulă **va fi lansată**, într-o altă sală de conferințe, **o carte de interes general**

cu titlul „*Maladia lui Eminescu și maladiile imaginare ale eminescologilor*”.

Volumul cuprinde lucrările colocviului organizat în 27 iunie 2014 de Fundația Națională pentru Știință și Artă și Academia de Științe Medicale. La această reuniune științifică 13 dintre cei mai prestigioși medici și istorici români și-au prezentat contribuțiile de specialitate pe multiplele aspecte ale bolii și morții poetului. Prefața a fost semnată de inițiatorul și coordonatorul volumului, acad. Eugen Simion, concluziile medicilor rezumându-le acad. Irinel Popescu, iar ale istoricilor acad. Ion Aurel Pop.

Interesul pentru carte a fost într-adevăr atât de mare încât anterior și în timpul lansării cărții s-a epuizat întregul tiraj, inclusiv exemplarele rezervate prin comenzi anterioare. La rândul ei, cartea cu un **titlu vădit polemic** în contrapondere „maladiei lui Eminescu” punându-se „maladiile imaginare ale eminescologilor” actuali în sensul alarmant, compromițător, astfel înțeles de eminescologii de bună credință în încercarea lor – în sute de articole și cărți – de a demistifica legenda „**maladiei incurabile**” a **politicii care își elimină adversarii**, exemplu fiind acum cazul Eminescu. Împotriva evidențelor (date și documente doveditoare, anterior dosite, neaccesibile publicului, dar acum deconspirate și utilizate ca argumente ale demonstrației), titlul și prefața cărții insinuau cum

tocmai acești „adversari”/contestatari, contaminați de „maladia incurabilă” bazată nu pe date reale ci pe o anume „teorie a conspirației” încearcă să inverseze rolurile firești, reale de peste un secol, poziționându-se în favoarea adepților încremeniți în stereotipiile/fabulațiile/falsurile răspândite de oficinile vremii – cărora li s-au alăturat și câțiva arhicunoscuții „monștrii sacri” români „intangibili” – chiar implicați în confecționarea scenariului falsei legende a „bolii, agoniei și morții” lui Eminescu.

Odată cu interesul general pentru carte, cum se și aștepta, **lectura ei a generat reacții, ipoteze controversate, mai ales proteste, în general manifestări publice** însă și ele **constataive, care nu au condus la mult așteptata schimbare a mentalității** proprii „tradiționaliștilor” încă dependenți de acea proverbială „**maladie** internațională **incurabilă**”, diagnosticată la Congresul internațional al scriitorilor din Amsterdam. Deși denunțată astfel încă în 1883 la Amsterdam, promovarea legendei despre „maladia” lui Eminescu mai continuă și azi, mai mult ca să dezbine decât să unească și să omogenizeze **potențialul eminescofil constructiv uriaș existent** în România și în alte țări, în contextul actual încă dominat al predispoziției demolatoare a bunurilor economice și de demitizare a valorilor istorice și culturale naționale românești, cum este și Eminescu.

În cartea apărută sub egida Academiei Române, în felul lor „bine intenționați”, dar restrictiv, **medicii au evaluat numai datele strict medicale oficiale**, îndeobște cunoscute, însă **fără a se întreprinde noi investigații**, suplimentare, cu deosebire **atât** asupra **perioadei scurte de tratament vindecător în clinica vieneză privată ”Ober-Döbling”**, cât și asupra perioadei mai îndelungate umbrită de tratamentul ucigător administrat în clinica românească privată „Caritatea/Caritas” din București. **Perioada cea mai semnificativă a tratamentului – dezintoxicarea de mercur – de la Döbling-Viena a fost omisă** în cartea apărută în **2015** pe motivul unilateral și comod, cum că nu s-ar fi păstrat fișele medicale.

Istoricii au evaluat și ei efectele, dar **au investigat și evaluat cu precădere cauzele**, care au condus la **ipoteza științifică**, firească, logică, din concluzii: „**Bolnav sau [mai de grabă] Îmbolnăvit**”.

Președintele Academiei de științe medicale sintetizând datele din lucrările multidisciplinare recente ale colectivului de medici, axate pe **principalele aspectele strict medicale** ale „bolilor” poetului **concluziona** (ceea ce era esențial și s-ar putea rezuma astfel): **SUNT GREȘITE** atât **DIAGNOSTICUL** (nebunie/alienație mintală, lues/sifilis, alcoolism etc.), cât și **TRATAMENTUL** (remediile contraindicate, îndeosebi administrarea

mercurului ucigător). **Și unii și alții au omis** (posibil din necunoaștere/ignoranță) **efectele** fizice, morale, sociale; **afectarea potențialului uman și creator, îndeosebi eliminarea ilegală din viața publică** pe considerente politice **a ziaristului și omului politic Eminescu** (arestare ilegală violentă de către Prefectura de Poliție ca reprezentant al statului, internare fără documente legale într-un ospiciu privat – care putea ocoli legalitatea – tratament barbar, dosare penale fabricate, care să oficializeze statutul „interdicțional” de adversar/interzis). **Cu atât mai mult, discrepanța dintre cele două ipostaze** atât de vizibile și total **detașate una de alta, a poetului recunoscut ca valoare europeană** (receptarea fulminantă a operei sale poetice în Europa și America, promovată în principalele publicații editate în 6 limbi din 11 țări), și cea a **omului politic** (interzis în țara lui ca ziarist militant, dăruit cauzei naționale până la sfârșitul vieții sale de martiriu).

Așadar cartea în discuție, apărută sub egida Academiei Române, nu reflectă această stare reală complexă din ultimii ani de viață a lui Eminescu, de o parte **destinul operei poetice** care nu-i mai aparține lui, ci lumii întregi și alta voit ascunsă/detașată de prima, anume **destinul tragic al poetului, în conflict cu politica și politicienii vremii**, români și străini. Eliminarea lui din viața publică prin mijloace ilegale **a generat ascunzișuri**,

misticări, legende și dispute cu trecerea timpului din ce în ce mai **aprinse**, de aceea și cartea în discuție a reprezentat încă **o scânteie care a întezit și mai mult flama manipolatoare.**

O sumară prezentare a obiectului cărții cu pretenții de rigoare academică ne arată că **inițiatorul și coordonatorul volumului a rezumat în prefață și concluziile** proprii privind rezultatele obținute de întregul grup de autori, **lăsând însă doar să se întrevadă esența adevărului istoric, într-un limbaj voalat și de aceea interpretabil:** „Deducem, înainte de orice, că el [Eminescu] **a fost diagnosticat greșit** („infecție luetică” [adică sifilis, doar sifilis?], „tulburare afectivă bipolară”) și că **tratamentul cu mercur a fost inadecvat** [doar „inadecvat”?, frizând mai de grabă nevinovăția, deci nu unul ucigător]... Poetul a suferit în realitate de o **afecțiune psihică** [la început sau pe parcursul tratamentului?], declanșată de un enorm **stres** și, probabil [?], de **alte cauze**” [de ce „probabil”, de ce alte „cauze”?, pe ce criterii au fost evaluate acele „alte cauze”?, care din ele fiind principale/ secundare?, cu ce efecte?; în schimb, măcar puteau fi enunțate/sugerate **acțiunile militante** viguroase ale ziaristului de apărare a drepturilor conaționalilor oprimați, din țară și din teritoriile românești ocupate, acțiuni vădit **sanctionate prin opresiuni** asupra sa, precum **comportamentul barbar** în timpul arestării, apoi celelalte mai grave, –

internarea ilegală cu plată într-un ospiciu nu de stat (care solicita acte medicale legale), ci unul privat (care accepta o simplă recomandare pe baza unui confectionat biletel/[d-]enunț” sau înscrișuri fără valoare juridică și medicală), de asemenea **maltratarea în ospiciu** sau efecte precum **groaznica paralizie**, fie ea și temporală, provocată de injecțiile cu mercur, ca să nu mai pomenim **dosarele penale de „interdicție”, devenite publice** și aprins discutate în sute de articole și cărți, așadar date reale/**documente** istorice, deci **nu „conspirații”**/, „maladii imaginare ale eminescologilor” (31, 33); dintre efectele marginalizate puteau fi luate în seamă arhicunoscutele **boli ale mizeriei vieții**, precum vechea **otită** și **ulcerațiile** de la picioare. Între **cauzele „secundare”** numește totuși o „**boală**”, pe care medicii de azi o apreciază ca **afecțiune gravă/rea**, de o semnificație și ea interpretabilă, pe care **autorul prefetei** o preia, **numind-o** și Domnia sa „**tulburare afectivă bipolară**”.

Adevărat, în limbaj medical această boală e pretențios denumită, „**spectrul bipolar**” sau „**tulburare afectivă bipolară**”, aceasta însă însemnând în limbajul logicii o **alarmantă alternativă**: una fiind cea curentă/ în limbaj popular, accesibil nespecialiștilor și alta cea în limbaj tehnic-medical, mai puțin accesibil, frizând confuzia, gen

zgârietură/„escoriație”, vânătaie/„echimoze”. În limbajul practicii medicale, pe înțelesul pacientului obișnuit este eliminată nuanța de „afecțiune”. Asta înseamnă că, de o parte avem/**un pol**, iar de alta/**alt pol**, altfel spus primul pol – decriptat – însemnând **suportarea cu stoicism** a dureri sau a schingiurii, fără ca suferindul să reacționeze, nici măcar să crâcnească. Așadar: **bipolarul nr. 1 înseamnă resemnare** gen tăcere și **bipolarul nr. 2 înseamnă reacție** gen strigătul „au mă doare!”, mai sugestiv, agitatea lanțurilor de către încătușat.

De altfel, SINGURA DOVADĂ CU EFECTUL DORIT al unei asemenea „turburări afective bipolare” o reprezenta **măsluita alternativă nr. 2**, și **citarea/comunicarea ei publică** (oral sau în scris, mediatic sau juridic, în documentele din Dosarele penale sau în acuzațiile procurorilor și verdictele judecătorești, presupunerea urmând formularea arbitrară pentru a fi depusă ca probă la **dosarele penale, în cazul de față „pacientul” „nebunul” om politic și ziarist Eminescu**.

„**Bipolarul**” 1 îl explica chiar poetul, când a fost arestat și dus la bolnița Mănăstirii Neamț, unde se plângea unor prieteni vizitatori de „**răul tratament**” (bătăi cu funia udă în cap și pe spate). Prefera însă „**tăcerea**” ca să nu fie făcut /nu cumva să i se zică „nebun”, urmările fiind imprevizibil „ne-bun de făcut toate relele de pe lume”, deși prietenilor le spunea

discret, – „eu mă simt perfect sănătos”; de unde, într-o împrejurare, **reacția și gândul mărturisit al călugăririi** sau în alta, – „**tăcerea**” **tristă**, de altfel aceea care i se poate desprinde/citi **pe față în ultimele două fotografii ale sale**, realizate între ultimile două arestări, în general **poze de om blând**, melancolic, introvertit/„resemnat”, tăcut, calm, aidoma – păstrând proporțiile – celui pe care chiar el îl numea „**Blândul Nazaritean**”.

Cu prilejul **primei arestări**, din 28 iunie 1883, în Baia Mitrachewski **aspectul „bipolar” 1** l-au constatat și alții. Redăm frânturi de constatare din binecunoscuta biografie a poetului din 1932, aparținând lui G. Călinescu, deci apărută după mai bine de un secol de la săvârșirea faptelor, preluată apoi de alte biografii/clone: „**reveria scăldatului din copilărie**”, acum însă în baia bucureșteană publică unde se refugiasse de poliție, aici sub **impresia revărsatului melodios al robinetelor „etern” deschise**”, dar vis întrerupt brusc de lovitura cu piciorul a ușii pe care în acest fel o deschidea polițistul repezit să-l aresteze, cerându-i pe un ton imperativ pistolul, pe care evident nu-l avea, însă despre care cineva de față ar fi „d-enunțat” că îl are, deoarece cu el voia/ar fi voit, cândva/cumva să-l împuște pe rege; **aspectul „bipolar 2** consta, în ce s-a constatat tot la baia publică, anume **reacția omului neajutorat, fără haine pe el, apărându-se a „stropit cu apa” din**

cadă pe cei din fața lui, chiar cu furie când poliția i-a cerut pistolul, de asemenea „crima” de a se fi împotrivit fizic (cu violență?), adică lupta de unul singur împotriva celor „patru haidamaci”; așa cum era dezbrăcat, aceștia l-au scos cu forța din baie, l-au imobilizat și încătușat în „cămeșoiu de forță”, apoi pus în dubă și dus de poliție la ospiciu, acolo internat fără consult ori certificat medical, predat pe bază de „proces verbal”; însă mai „grav”, în drum spre ospiciu lovea cu pumnii în pereții dubei și striga în gura mare „Ajutoor!”, de lumea se oprea în loc. Cineva, ulterior în amintirile scrise, ar fi susținut că, recunoscându-i vocea, auzi în public riposta cu voce și mai tare: – „Auziți!, asta e vocea lui Eminescu!”.

La ALTĂ ARESTARE (oficial consemnată ca „reținere”), după ce un jandarm „ridicându-l” de la/fiind arestat de poliția/prefectura Iași și însoțit, într-o căruță, până la tren, apoi din ultima gară, tot într-o căruță pe drum de țară, departe, tocmai la „ospiciul de alienați mintali” al Bolniței Mănăstirii Neamț (tăcerea/supunerea presupunea aspectul „bipolar” 1); la internare motivul declarat oficial și prescris (ca aspect bipolar 2) fiind – incredibilul, banalul consemnat astfel – „comportament necontrolat” (pentru care a fost „reținut”/arestat; adică, nu un alt motiv politic, ci un oarecare/cineva ar fi auzit undeva că Eminescu ar fi fost văzut de

altcineva într-un local, urcat pe o masă fluturând un fular alb și **strigând: „A sosit frumoasa suedeză!”**).

LA următoarea și ULTIMA ARESTARE **fapta/dovada incriminatorie era fățiș/voit nu una reală**. Cea reală presupunea **aspectul „bipolar 2”**, adică un **articol polemic antigubernamental publicat de ziaristul „proscris”/interzis, articol care – deși nesemnăt – a produs un „cutremur” politic prin „demisia ministrului de justiție”**. **Aspectul „bipolar” 1** ar fi avut loc, tot **la aceea bolniță a Mănăstirii Neamț**, anume **resemnarea față de „lumea lupilor”** în care zicea că trăiește, cum mărturisea unui amic despre intenția de a se călugări – intenție mai veche, de care auzise și Maiorescu, de aceea chiar o notase în Jurnalul său, evident ca semn al nebuniei. Acum la bolniță, bipolar 1 era suferința în tăcere, produsă de tratamentul administrat (lovirea în cap, pe corp cu o funie udă și cu noduri).

În ultimul dosar penal, în care prin sentință judecătorească era ”interzis” definitiv, pe durata întregii vieți, **figura ca „faptă”/dovadă incriminatorie (aspectul „bipolar” 2**, adică măsluirea), descrierea cu oarecare îndemânare puerilă a **istoricului** întregului „pelerinaj” parcurs de poet pe la ospiciile din București și Viena, adică falsele ipoteze – o âcu ața albă și putredă – din dosarele penale anterioare: **„Sunt 6 ani de când a fost izbit de o manie acută, pentru care a fost căutat [tratată]**

și aici și în străinătate, de unde s-a întors calm, însă cu debilitate intelectuală” care l-au condus la „OARECARE fapte impulsive și scandaloase”.

În excepționala biografie romanțată, „Viața lui Eminescu” (G. Călinescu, 1932), un întreg capitol, „*Boala, agonia și moartea*”, „*din păcate*”, **abundă în reproduceri care conțin, în această viziune (bipolară 2!), tot „fapte” (?), pe care de regulă a fost construită acea mult disputată legendă oficială a „nebuniei”, devenită un „mister”, nedemistificat timp de peste un secol. Pentru efectul senzaționalului în această carte – recunoaște chiar autorul – au fost preluate din ziare picanterii/(falsuri. n. n.) adesea jenante. Biograful afirma că „pornește” – preia multe – de la ziaristii ale căror fabulații „picante” adesea nu le verifică și, după mai bine de un secol, le reproduce, așa păstrându-se nemodificate/neamendate, până în zilele noastre în toate edițiile apărute în România și – cu atât mai nepotrivit – în alte câteva zeci de țări (text tradus integral, sub formă tipărită, mai ales în format electronic, sau numai rezumat ori citate comentate).**

Din zecile de exemple astfel preluate despre **starea poetului** de atunci cităm, reproduse în carte, între altele, mai întâi după „Curierul român” din 1887: „lemn putred, spumegare lăuntrică, agonie morală, șoptea rugăciuni pentru fericire, acum cu mintea întunecată declama din Homer”; pe alocuri

chiar s-au indus presupuneri imaginate, precum acestea: „Corpul său e un adevărat putregai... Rănile ce-i acoperiseră mai tot corpul s-au redeschis din nou și încă cu mai multă furie ca mai înainte... Nenorocitul e la starea cea mai disperată, neputând părăsi patul de săptămâni întregi... Conștiința lui Eminescu, obosită, mai luptă câțeva vreme împotriva asaltului tumultuos al imaginației ce voia să rupă zăgazul rațiunii... Neliniștit de spumegarea lăuntrică și... de ideea unei cabale urzite împotriva-i”.

În același timp, în prezentarea „bolnavului” Eminescu, biograful „pornește” nu de la „fapte”, ci pur și simplu **decupând/reproduce stări psihice ale personajelor din scrierile publicate** de prozatorul Eminescu. [Dar prin ce miracol știa biograful? Poate se transfigura în personajul literar sau în postura celui care a creat personajul, gândind însă cu mintea biografului]: „În minte îi veni acum stingerea fericită a călugărului Euthanasius și viața fără prihană a lui Ieronim din Cezara și, cum știa [?, nebunul, un „lemn putred” și „cu mintea întunecată”] că aceste personaje nu sunt decât alte fețe ale persoanei sale, – binecuvânta pe toată lumea, șoptind rugăciuni pentru fericirea ei”.

Evenimentul din 28 iunie 1883 – care circula ca știre în Europa despre „înnebunirea subită” a „genialului”/„nefericitului” poet român – a fost prezentat de biograf în **forma neconfirmată de**

documente reale, astfel perpetuată și manipulată mai bine de un secol în țară și în alte țări: „înnebunitul subit”, astfel numit în ziarele străine din 1883, după o jumătate de secol, în această biografie – potrivit limbajului oficial din epocă –, devine „alienatul mintal”/ „bipolarul” și „sifiliticul”, care alergând, de grabă/„se duse la cafeneaua Capșa și încearcă, vociferând din ce în ce mai tare, să convingă de acest silogism impecabil pe d-na Capșa... Gr. Ventura, care se afla acolo [?], se arăta cucerit numaidecât de această idee și propuse poetului ca să meargă împreună cu trăsura la Cotroceni, unde, desigur, regele nu se găsea. Întorcându-se pe splaiul Dâmboviței, lui Ventura îi veni ideea [ca, pe acea „**căldură(!)**” – cosemnată, scrisă de mâna Cuiva într-un Jurnal, publicat devenind „document istoric” prin notorietatea celui care întreținea Juralul – preluată apoi de alți ca „**mare căldură**” sau „**căldură înăbușitoare**”, de aceea]... o baie ar fi prielnică lui Eminescu, și de aceea îl lasă [el, Ventura?] la baia Mitraszewski, în str. Poliției... Poetul [atenție mare la inventivitate] uitase acum de neajunsurile regalității și, văzându-se în apă, fu năvălit de dorința talazurilor marine și de voluptatea somnului veșnic pe țărmul mării: «*Mai am un singur dor /Să mă lăsați să mor/ în liniștea serii,/ La marginea mării*»”; altă variantă – după aceleași amintiri ale altora, inventate târziu după moartea lui Ventura –

plecând de la Capșa cu pistolul să-l ucidă pe rege la **Cotroceni**, pe drum „uitase de neajunsurile regalității, [s-a dus] la **baia Mitrașewski ca să-și aducă aminte de scăldatul...** și de voluptatea somnului veșnic pe țărmul mării” (biograful reia același citat din „*Mai am un singur dor*”...). Crezându-se, probabil, **decedat**, poetul ”**continuă să stea culcat în apă**, sub curgerea eternă a robinetelor”, **până ce, spărgându-se ușa în prezența comisarului C. N. Nicolescu de la secția 18 (și de C.S., V.S., G.O. ș. a.), „fu readus la suferinți”**. Același stil, informații neverificate/neactualizate, deci citate oferite cititorului, care abundă și în edițiile din zilele noastre cu și mai mare priză la „biografii” de ocazie (români și străini, în site-uri, articole, cărți sau pe Facebook), fiind preluate și promovate, până și de cea mai răspândită enciclopedie internațională online (cf. „Wikipedia”, în 264 de limbi, ediție actualizată în 2017), care până la această dată a **oficializat informații** șablon de o **ambiguitate specifică ascunzișurilor** logoreice, preluate evident din surse și cu avize oficiale românești: „Pe o **căldură înăbușitoare**, Eminescu a dat semne de **alienare mintală**, iar **boala a izbucnit din plin**. În aceeași zi a fost internat în **sanatoriul** doctorului Suțu”.

Citatul de mai sus a fost reprodus din cea mai răspândită enciclopedie internațională, avizată ca

adevăr de decidenți români. „Adevărul cui”? Nici că se putea mai clar, – „sfântă nevinovăție istorică” servită străinătății, la doi ani după ce Academia Română și-a propus ca obiectiv să clarifice adevărul despre Eminescu, „odată pentru totdeauna”: „diagnosticul și tratamentul au fost greșite”.

Demistificarea acestei false legende a fost și a rămas obiectul majorității lucrărilor din ultimii ani, puse însă și ele sub diagnosticul „maladiile eminescologilor” ca reacție, contra evidenței documentare. Dealtfel, așa au procedat și continuă să procedeze, mereu sub alte „pălării”/forme mascate, toți purtătorii mentalității detractoare care acum le consideră fie „maladie” sau mai sugestiv „conspirație” ori „demitizare”, în prea-buna lor intenție declarată de a cunoaște „adevărul”. Adevărat grăiește vorba din popor: **cunoașterea distruge ignoranța, numai că mama ignoranților este mereu gravidă.**

În volumul apărut sub egida Academiei Române, prefațatorul acad. **Eugen Simion** totuși mai **precizează** (sintetizând datele din capitolul biografiei călinesciene „Boala, agonia și moartea”): „**S-A ÎNȘELAT, ÎN SCHIMB, BIOGRAFUL CEL MAI BUN AL POETULUI, G. CĂLINESCU**, pornind de la diagnosticul dat de medicii din epocă, **EROARE scuzabilă**”.

Adevărat, **eroarea** ar putea fi **scuzabilă, dacă urmare a acestei „scuze academice” publice** (recomandată în anul 2015) din strălucita biografie romanțată publicată în 1932 („Viața lui Eminescu” de G. Călinescu), **s-ar întreprinde demersuri concrete pentru a se elimina ori măcar s-ar explica „erorile scuzabile”** din textul edițiilor publicate după anul 2015.

Avem în vedere atât edițiile românești, cât și cele traduse și editate în alte limbi, din țară și din alte țări, cu atât mai mult cu cât este singura carte românească despre Eminescu tradusă în cel mai mare număr de limbi, evident din interes firesc pentru cunoașterea autorului operei/moștenirii culturale a Poetului Național al României. Dovadă acțiunea unor autori români și străini, de altfel bine intenționați de a traduce integral sau parțial valorosul roman biografic „Viața lui Eminescu”, scrisă de genialul Călinescu în urmă cu aproape un secol. Aceeași răspândire au și referințele critice, precum și citarea în lucrări publicate sau în cursuri universitare, ilustrate cu texte eminesciene, astfel răspândite în zeci de limbi din zeci de țări; mai nou – implicit – la solicitare, cu ajutorul programelor de traducere automată în alte cel puțin „60 de limbi”, după cum consemnează surse din 2016-2020 (23).

Ne confruntăm însă cu rezistența aceleași mentalități, vădit selective, dar semnificative. Din

numeroasele cazuri, vom evoca exemplul unui eminent universitar eminescolog albanez. Răspunzând la o frecventă solicitare în țara sa, de la tribuna Congresului Mondial al Eminescologilor din 2016, acesta își prezenta cu legitimă mândrie ultima sa contribuție în eminescologie, adică manuscrisul pregătit pentru tipar al traducerii în albaneză, însoțit de o amplă proprie prefață la „Viața lui Eminescu” de G. Călinescu. După enunțul nostru, formulat în comunicarea prezentată în plenul Congresului Mondial al Eminescologilor (Chișinău, 2016), referitoare la sugestia acceptării scuzei academice privind „eroarea scuzabilă” a lui G. Călinescu, dar numai prin eliminarea sau măcar explicarea erorilor existente – ni s-a confirmat că – după enunțul părții din comunicarea noastră, rostită la microfon, eminescologul traducător din Albania s-a aplecat discret spre urechea vecinului din sală, șoptindu-i nedumerit, însă mai tare, parcă să audă și alți: „Cum adică, eu să-l corectez pe Călinescu?”. La Congresul din 2017 traducătorul a lipsit, așa că la o posibilă întrebare, există – am constatat recent – un singur răspuns public, această carte tradusă în limba albaneză a apărut de sub tipar exact în forma scrisă de biograful român, aidoma numeroaselor ediții românești și străine, care se vând „ca pâinea caldă”, fiind una dintre puținele achiziționate și de bibliotecile școlare, chiar mai mult decât operele lui

Eminescu. Dar ce întreprind reprezentanții autorităților din institutele academice și educaționale înainte de toate din România? Sau cercetătorii autorizați, editorii, redactorii, – doar **constată și prin aceasta „ocrotesc”** și păstrează/ încurajează/ promovează ce a fost așa cum a fost?

Ori, Eminescu nu ar merita un asemenea tratament, deoarece este omul care nu merită să fie de nimeni corectat/compromis – știe o lume întregă – El înseamnă o pildă de viață umană, eroidă dăruită cauzei naționale, iar moștenirea sa literară este un edificiu al culturii neamului românesc, construit din opere de valoare națională de dimensiune universală și de interes pentru întreaga omenire. Să nu omitem însă nici marea minune care înveșnicește fibra trăinicieii poporului român, anume **limba română literară modernă etalon**, limba operei scrise de Eminescu, devenită limbă națională, pe care **învățăm să o vorbim de mici acasă, în școală învățăm să scriem și să citim** românește românii de pretutindeni, iar **dacă îl și citim, învățăm să și simțim românește**.

La întrebarea repetată „Ce-i de făcut?”, am putea răspunde cu o altă întrebare, de data aceasta retorică, adresată nu atât adeptilor adevărului despre Eminescu, probat documentar, cât mai ales susținătorilor și promotorilor în continuare ai „teoriei conspirației”, puși atât în fața datelor obiective din

volumele documentare ce reproduc zecile de Rapoarte despre omul politic ziarist Eminescu, scrise de agenții unor cancelarii străine, cât și în fața succesorilor unor cunoscuți și apreciați „monștri sacri”/„iluștri”, aproape neclintii în fața acțiunilor recente de deconspirare a secularei legende despre „Bola, agonia și moartea” lui Eminescu.

Între asemenea succesori se disting chiar unele notorietăți influente din prestigioase instituții de învățământ sau de cultură, care – posibil și din această pricină (?) – nu participă cu contribuții personale la dezbaterile științifice curente, cum sunt cele oficial organizate sub egidă academică. Avem în vedere îndeosebi Congreșele Mondiale ale Eminescologilor, consacrate valorificării operei/moștenirii culturale eminesciene ca valoare națională de dimensiune universală, de asemenea promovează diseminarea pildei vieții și activității poetului ca model/reper demn de urmat pentru noile generații, ca „brand românesc” pentru universalitate.

În condițiile actuale, alături de exemplele controversate, izolate, de demolare/demitizare, circulă milioane de mesaje privind posteritatea eminescianismului militant. Asemenea **mesaje** ne vin îndeosebi, pe canalele online, deschise spre toate zările lumii, Unul dintre autorii din lista marilor anonimi, poate tocmai de aceea poreclit local „Doctor în poezie”, în postura sa de poet provincial”,

dar ca și alții cu gândire nobilă și glas profetic, undeva într-un colț anonim de țară arătându-ni-se admirând un bust al lui Eminescu, neobișnuit la vedere ca mărime și expresie – cutele feței cioplite ieșite parcă de sub barda măiestrit mânuită pe un lemn de un alb încă nepălit de vreme rea. Bustul e unul cu multă vreme în urmă dispărut/pierdut în mod „mit misterios”, dar în anii din urmă căutat și până la urmă găsit la depărtări străine, ascuns sub un sac negru de plastic, acum re-descoperit ne pare însuși Poetul, umbră iconică vie a „Românului absolut”, demult așteptând să-i vină vremea în care va fi învelit în altă haină, posibil din marmură albă, astfel ridicat și pus la locul lui, la vedere, într-un „parc public”, care să poartă numele de „Mihai Eminescu”.

Demult, în condiții vitrege de viață, în chipul poetului neamului său meșterul sculptor și-a turnat propriul suflet și apoi a plecat din lumea pământenilor, în urma lui lăsând fructul ales al discreției, trudei și al tăcerii lui grăitoare, însemn al întrupării pământescului simbol al sufletului neamului românesc. Acum, – acum poetul trăitor al acestui moment, dintr-un colț de țară maramureșean se destăinuiește astfel semenilor săi români de pretutindeni, și nu numai lor: „Din fericire, **posteritatea eminesciană e vie, expansivă, ce îi asigură o longevitate** străină de supraviețuirea muzeală, cu iz funerar. **Ca reper absolut, Eminescu**

are dreptul la o posteritatea vie, expansivă, ce îi asigură o longevitate străină de supraviețuirea muzeală, cu iz funerar. **Poetul național**, «măsura noastră» (Noica), se oferă generos actualității permanente [mondiale] pentru a fi păstrat în actualitate, [de aceea] «**Eminescu va trăi cât versurile lui vor răsună în inimile generațiilor**» (M. Sadoveanu). Adevăratul **TEST** rămâne însă **LECTURA** [operei eminesciene]. **Patrimoniul Eminescu**, ca reper ferm, exponențial, **ne apără într-o epocă fluidă și confuză**, iscând, sub tăvălugul globalizării, zarva alertei identitare, **contrapunând** – prin figura marelui poet și gazetar, ieșit «din adâncul firii românești» – **o identitate proteică**, veghetoare... În [plină] celebrare a Centenarului Marii Uniri [1 Decembrie 1918-Alba Iulia – 4 iunie 1920, Trianon, Franța], închei aceste gânduri cu **Salutul lui Eminescu: «Trăiască nația! »**» (30). Prin **semnificația mesajului** transmis vizând „Patrimoniul Eminescu”, „cugetarea” poetului maramureșan credem că s-ar potrivi/ar putea fi preluată „în loc de postfață” la o demonstrație documentară semnată de un alt ardelean, pe aceeași temă a „**Posterității eminesciene**”, care circulă tot pe canalele online sub genericul „Eminescu în circuitul universal”.

Poziționări precum cea a poetului maramureșean ne arată **micimea sufletească a celor care au**

fabricat legenda despre boala și moartea lui Eminescu și **continuă voit să o subvenționeze**, deși se cunosc efectele ei devastatoare, pentru cel care încă în timpul vieții, în pofida tuturor opreliștilor, **s-a învrednicit a fi și a rămas „Omul deplin al culturii românești”**, iar după un secol de universalizare să devină „Un Uomo universale” (35).

Fapta din vremea noastră – a sculptorului și poetului, români de peste munți – pentru noi cei de azi reprezintă o pildă, îndemnul să năzuim, să ne implicam, fiecare în felul și după puterile proprii, în promovarea **adevărului despre Eminescu, de altfel deconspirat** mai întâi de alții – din alte țări – în urmă cu un secol, situație care **pentru noi cei de azi pare a fi chiar o avertizare. Avertizarea ne-a fost spusă răspicat** – nu în țara poetului, ci într-o țară europeană – prin intermediul **Rezoluției** celui de al VI-lea Congres al „**Asociației Literare Internaționale**”, **Amsterdam 1883**, în apărarea lui **Eminescu**, și viza „**politica de eliminare din viața publică a adversarilor pentru convingerile și acțiunile lor îndreptate împotriva oficialităților diriguitoare**”, însă „**din păcate**”, „**o maladie internațională incurabilă**”; dar – am zice noi – **nu fatală și nici imposibil de curmat**, câtă vreme îl avem aproape, ca și viu printre noi, lucrător și actual, pe **Veșnicul Eminescu**, „**geniul creator al celui mai**

prolific luptător al condeiului românesc, real și puternic lider spiritual”_ (34).

În felul acesta este evocat Eminescu, în alt mesaj militant, venit dintru-n alt colț de lume, din îndepărtatul Beijing, tot pe calea undelor online, unde în zilele noastre poetul român este primit ca „ambasador al românismului militant”. Fiind „românul suprem”, el „adună gândire, simțire, [voință de acțiune], el este cumuli de energii, de sensibilitate românească... Este acel poet național și internațional, în același timp, de dimensiunea unui Homer, a lui Dante Alighieri, a lui Shakespeare, a lui Goethe” (34).

Contrar tuturor avertizărilor, pentru unii ar putea fi descurajante, observăm însă cum, încă din timpul vieții poetului și până în zilele noastre, în întreaga lume **s-au înmulțit** tocmai **acțiunile de solidaritate**, între care cea mai nobilă și durabilă o reprezintă **creșterea interesului** unor comunități de pe toate meridianele lumii **pentru al cunoaște pe Eminescu poetul cel mai reprezentativ al României**.

În comparație cu alți poeți naționali, consacrați ca valori universale, în favoarea cărora timpul a lucrat multe secole, **în cazul lui Eminescu – de la prima traducere în Europa** (în limba germană, 4 iulie 1878, revista „Gegenward” din capitala Berlin-Germania) **și ultimul ecou despre viață și operă în Asia** (în limba cantoneză, 15

ianuarie 2020, cf. Enciclopedia internațională „Wikipedia”, care îl prezintă la solicitarea reprezentanților metropolei Canton-China), **a trecut mai puțin de un secol și jumătate, în care opera eminesciană și ecoul ei au apărut în publicații editate și online în cel puțin 92 de limbi.** De asemenea, **în ultimele două decenii,** s-a întâmplat ceva aproape de necrezut, indicând interesul crescând în lume față de Eminescu: **se cunoaște dar trebuie apreciat ca act de mândrie națională și semnificație internațională pentru zeci de popoare mici/exotice, foste colonii sau anexe federative, care îl cunosc pe Eminescu tradus și comentat în limbile oficiale ale țărilor lor (engleza, franceza, rusa, spaniola, portugheza ș.a.m.d.).** Deoarece cititorii lui Eminescu în aceste limbi din aceste țări se recunosc în operele poetului român în ce au ei mai bun, de aceea, în dorința de a-l cunoaște în limba lor băștinașe, au creat programe speciale de traducere automată prin intermediul cărora de acum, la solicitare, îl pot cunoaște direct, traducând orice doresc din/despre Poetul Național al României, Mihai Eminescu, atât din publicațiile editate în **limba română,** cât și din publicațiile editate de acum în **92 de limbi,** de asemenea în alte cel puțin **60 de limbi** în care special au fost create programe de traducere automată (accesând ca instrument de operare *Google Translate*). Astfel

numărul total al limbilor în care acum poate fi cunoscut este **1 + 92 + 60 = peste 150** de limbi **din peste 250 de țări și teritorii geografice ale lumii.**

Evoluția receptării în lume a lui Eminescu pe asemenea etape conjuncturale, **a permis descoperirea în ultimii ani a unor noi limbi și cititori** interesați de viața și opera lui, de asemenea **deconspirarea unor noi arhive, implicit identificarea și colectarea de noi documente,** cuprinzând date și idei prețioase, arhivate de acum și pe Google, deci accesibile oricui.

Aceste momente ale procesului de universalizare a moștenirii culturale eminesciene reprezintă o zdrobitoare **ripostă la acțiunile detractorilor,** avertizarea că **nimeni și nimic,** cu atât mai mult **Timpul nu lucrează în favoarea lor.** Pentru că, toate categoriile de **preopinenți/demitizatori/detractori ai lui Eminescu,** au devenit cu timpul ei înșiși **victime ale propriei istorii:** singuri și-au inventat-o, iar edificiul pe care ei au improvizat și și-au revărsat „**acidul**” **mistificator,** tocmai acesta a acționat și acționează în defavoarea lor – deoarece – **odată cu acțiunea reactivă a acidului se dezvăluie și face să strălucească mai puternic aurul poetic eminescian”** (23).

Toate acestea vin în sprijinul adevărului bazat nu atât pe supoziții sau constatări despre efecte fără cunoașterea cauzelor, cât mai ales pe noile date reale

privind anii de martiriu ai poetului neamului românesc, cu deosebire pe promovarea moștenirii sale culturale în lume ca imagine a „românului absolut”.

Cu această deschidere **spre toate zărilor lumii circulă și mesajele eminesciene** din ultimii ani, adresate românilor de pretutindeni și întregi lumi, în mai mică măsură sub formă de enunțuri constatative sau întrebări retorice, ci din ce în ce mai frecvent **ca atenționări, intervenții și predicții argumentate**, de genul celor câteva selectate și reproduse mai încolo, lansate indiferent când și de unde, de pe alte tărâmurii geografice sau din patria strămoșească de cei care simt și rostesc cu mândrie, asemenea lui Eminescu, «Suntem români și punctum!»”.

• **ianie 2015:** „Odată pentru totdeauna” se va demonstra adevărul – obiectiv enunțat sub patronajul înaltului for științific, Academia Română – „Specialiștii au ajuns la concluzia că **Eminescu a fost victima unui** caz grosolan de **malpraxis**,... doborât de un tratament administrat greșit de către un grup de **medici incompetenți și ținut în mizerie**,... **omorât [lent] prin intoxicare cu mercur** [substanță atunci interzisă în Europa de Vest], care în final i-a provocat un stop cardio-respirator” (21).

În ajunul acestui „final”, într-un moment de răgaz-miracol, posibil înaintea orei de tratament, poetul a primit vizita prietenului frizer Dumitrache. Ca gazdă bună și-a invitat musafirul la plimbare în

curtea clinicii, dar aflând că acesta nu știa, dar vrea să știe vestitul cântare „Deșteaptă-te române”, începu să cânte cu însuflețire prima strofă ca apoi să o repete împreună, când pe neașteptate un „smintit” l-a lovit pe la spate cu ceva tare de i-a crăpat țeasta. Prăbușit, sângerând, abia mai îngână, – „... Țasta chiar m-a omorât”. După autopsie, „dr. Tălășescu, ținând creierul în mână văzuse «așchiile țestei capului zdrobit de o mână criminală»”, motiv pentru care – doar în zilele noastre – s-a cerut imperativ deshumarea lui din cimitirul comun pentru verificare, iar osemintele să-i fie puse într-un coșciug de argint și aduse și păstrate pentru veșnică amintire într-o anexă/bisericuță (31) – [ca mormânt de neuitare] – și închinăciune, în incinta Catedralei Neamului, a cărei construire el singur o dorea ca simbol al credinței și dăinuirii neamului românesc. O asemenea înfăptuire istorică, demult și de mulți dorită, ar îndreptăți adevărul profetic: **„S-a stins o clipă ca să lumineze o veșnicie”** (23).

• **ianie 2016:** „Legendele bune și rele urzite mereu în jurul lui Eminescu mai degrabă i-au sporit enorm veșnicia. După ce unii au încercat să-l considere un «cadavru de debara», alții au vrut să-i amenajeze soclul canonizării și întronizării doar în sinaxarul ortodox românesc sau numai în martirologia românilor. Unii și-au construit o operă pe seama lui, **cei mai mulți însă pe seama lui s-au**

construit pe sine ca ființă spirituală, luându-l ca model demn de urmat. Pentru că, Eminescu este astrul tutelar al spiritualității românești. **Cunoașterea universului vieții și creației sale reprezintă o datorie** sufletească pentru cei ce venerază cultura acestui străvechi popor, totodată un mod de a cinsti sacrificiul expiator al acestui fără de pereche exponent al ființei profunde a poporului român. **Orice nouă informație culeasă din arhive și documente necunoscute până în prezent are o semnificație aparte, reprezentând o contribuție** de neprețuit, o rază de lumină călăuzitoare pentru cei ce vor să aprofundeze fenomenul Eminescu” (1).

• **ianuarie 2018:** (fragmente dintr-o prefață la un corpus – reeditat recent, „Codul invers. Arhiva înnebunirii și a ucideri nihilistului Mihai Eminescu”, proiectat în 33 de volume din care au apărut 21, cuprinzând **documente** în 15 limbi; idei, date și emisiuni în mass-media, de asemenea serialul televizat la OTV, majoritatea accesibile și pe Google/YouTube, autor Constantin Barbu, filozof, istoric literar, eminescolog): • „Eminescu nu a fost nebun niciodată, a fost înnebunit ca să i se ia puterea cuvântului și puterea adevărului, a fost ucis și [înainte] umilit, timp de 6 ani, cum se spune, printr-un tratament invers, într-un mod care să nu pară vizibil. Dar vedeți că uneori documentele rămân” • „Primit în **sanatoriul dr. Soutzo** (Eminescu) este

tratat cu vezicatoare, băi de picioare, chlor, morfină, iodură de potasiu, mercur... **La Viena Eminescu s-a însănătoșit, fiindcă nu i s-a administrat nici un tratament.** Marele secret: **istoria celei mai cumplite crime din istoria României, asasinarea poetului național Mihai Eminescu...** Asasinarea lui Eminescu **de către adversarii săi ideologici, instigați, dirijați, de serviciile secrete străine**". Toate acestea în condițiile în care **Moștenirea lui Eminescu**, evaluată în perspectiva secolului XXI, reprezintă **„Singura supravaloare planetară întrebuințabilă”**, instrumentul de bază **„limba română rafinată de Eminescu... O MINUNE”** apărută în viața poporului român. [Limba română literară moderă etalon, devenită limbă națională, în care și-a scris opera], **îl așază „între cei cinci poeți genialissimi din toate vremurile.** El însuși o recunoaște, urmându-i pe Kalidassa, Firdousi, Homer, Dante. Și el însuși. Pentru mine (care știu ce vorbesc) limba română este sanscrita contemporană în care s-au revărsat și *lingua nostrica* [primordială, getica, adică] proto-indo-europeana și greaca și gotica, latina toată, ceva slavă bisericească, așezate printre câteva sute de cuvinte în geto-dacă. **Având izvoare proto-indo-europene și sanscrite, geto-dace și grecești, germane și latine, româna este în chip strălucit historicală.** Acest adevăr îl confirmă și Constantin Noica” (31).

• **15 ianuarie-15 iunie 2020** (moment omagial Eminescu, aniversar – 170 de ani, comemorativ – 140 de ani): **bilanțul** evoluției procesului de universalizare și **imaginea** universală actuală ne prezintă moștenirea culturală a Poetului Național al României, care imprimă noi valențe fenomenului Eminescu drept moment românesc în patrimoniul cultural al omenirii.

Cu trecerea timpului, **Eminescu** a devenit o **manifestare identitară a veșniciei acestui neam**, fenomen care a fost **PREVESTIT** în urmă cu cel puțin 167 de ani de ideologul și tribunul care a imprimat primul spiritul revoluționar maselor organizate în acțiunea revoluționară istorică din 1848, una de temut și invincibilă prin lăncierii lui Iancu (lăncile armatei lui Iancu aveau forma cosorului, – coase țărănești autentice fixate cu vârful în sus).

Avem în vedere pe **cărturarul lider** al Marii Adunări Naționale de pe Câmpia Libertății de la Blaj, devenită focar principal al Revoluției Române din 1848, **Simion Bărnuțiu**, care, după înfrângerea revoluției, a fost nevoit să ia calea pribegiei prin mai multe țări pentru ca în cele din urmă să se refugieze la Viena. Curmarea cu limbajul armelor imperiale a cauzei naționale pentru care a militat, **lipsit atunci de vreun orizont pentru izbândă**, însă cu **speranța** că în viitor din sânul poporului său **se va ivi eroul care**

„crede în steaua mereu incandescentă a neamului” aidoma unui **Luceafăr călăuzitor pentru destinul poporului român și pentru „tinerețea limbei sale”**. Toate acestea l-au îndreptățit ca în acea vreme de **retriște** pentru viața lui și a semenilor săi conaționali, **ÎN ANUL 1853** să lase în scris viitorimii următoarea mărturisire de credință ca **taină sacră**, recent descoperită: **„Când va răsări est Luceafer pe cerul Daciei, bătrânii ei vor întineri de bucurie, fetele ei vor corona cu flori pe îngerul care va cuteza a lua vălul străin ce le întunecă, feciori îl vor purta în triumf ca pe un mare erou, care au șters macula străină de pre numele românesc, poporul îi va eterna memoria cu mormânt de neuitare pe care i-l va înălța cu inima sa cea recunoscătoare, ca făuritorul tinereții limbei sale”** (23).

Trăim vremuri de confruntare necruțătoare între mentalități adverse, dar nu ducem lipsă nici de realismul înțelepciunii marelui anonim poporul, care ne întreține spiritul militant de a ne păstra nealterate dorul și dorința de a ne implica, în speranța că **„Rezultatele finale se vor desluși când lava vulcanului în fierbere va începe să se răcească”** (24).

Lucrarea de față, reprezentând textul introductiv al unei viitoare sinteze cuprinzătoare – adresate nu numai elitelor academice, ci mai ales generației tinere de cititori, români și străini, deopotrivă

traducătorilor și cercetătorilor de pretutindeni – își propune ca obiectiv **susținerea documentară a adevărului istoric** despre:

a. pilda vieții trăită de omul Eminescu, **întrupată în imaginea profetică** a celui „Luceafer” **ivit pe tărâmurile geo-strategice ale neamului românesc**, ce crede în **forța granitică** a acestui neam și se **contopește cu aspirațiile vieții lui spirituale**;

b. valoarea națională de dimensiune universală și semnificație internațională a operei create pe tot parcursul vieții de Mihai **Eminescu, neprețuită moștenire culturală**, evaluată în viziune universalistă prin aplicarea celui de **al patru-lea criteriu al universalității**, anume „**Circuitul universal**”, corespunzător valorii sale universale care le validează social și metodologic pe celelalte trei criterii: **1. Performanța/Măiestria literar-artistică; 2. Reflectarea**, la același nivel de măiestrie, a **vieții epocii** în care a trăit; **3. Influența exercitată în epoca sa și ulterior. Evaluată, în viziune universalistă**, opera Poetului Național al României întrunește calitatea de a fi comparabilă și compatibilă cu cea a clasicilor consacrați ai literaturii universale.

Perspectiva universală asupra destinului istoriografic eminescian a fost deschisă larg și adevărată în cursul vremii de apariția unui masiv de date, cuprinse în **lucrări de ordinul sutelor de mii**, editate în România și în alte țări, din care cel puțin o

mie au fost scrise în ceea ce conveneam a fi viziune universalistă, **autorii cărora prefigurând** – metaforic vorbind – **un personaj istorico-literar colectiv „urias”**. **Sprijinindu-ne pe umerii acestui uriaș**, vom fi reușit noi să **vedem mai departe**, un **Eminescu Universal**.

Adevărul nu putea rămâne doar sub formă de **enunț** constatativ despre existența unui „depozit” de date, adevăr ascuns privirii sau la vedere sub forma unui exponat muzeal fie el chiar și excepțional. O mărturie de bună credință, apărută din sânul marelui anonim poporul ne îndeamnă să privim adevărul despre Eminescu din perspectiva viitorului: „Din fericire, **posteritatea eminesciană e vie, expansivă**, ce **îi asigură o longevitate** străină de supraviețuirea muzeală, cu iz funerar” (30).

Soluția sugerată trebuia și ea însuflețită de cutezanța de a ne conforma unui precept aparținând lui Leonardo da Vinci, potrivit căruia **„Adevărul este adevăr numai dacă este demonstrat, matematic”**

Enunțul „Eminescu Universal”, ca adevăr bazat pe un ansamblu de date statistice, înțelese ca „fapte petrecute”, colectate și sistematizate de noi timp de peste cinci decenii, trebuia **„demonstrat” prin încercări repetate de prelucrare și evaluare cu metode și instrumente moderne** a întregului ansamblu, cu timpul devenit **angrenaj de fapte și idei**. În principal, am **aplicat** menționata **grilă a**

criteriilor universalității, utilizând **metode cantitative-matematice de estimare a calității** prin aproximare, „mai aproape” sau „mai departe” de original a calității versiunilor și a ecourilor în alte limbi, **prefigurând o eminesciență**, sub genericul „**Eminesciana antologată**”, preluată ca obiectiv în Rezoluția unuia dintre Congresele Mondiale ale Eminescologilor (23).

Circuitului universal al operei eminesciene, ca cerință a universalității, a fost formulată inițial de eminescologul Edgar Papu: ”În țara din care face parte poetul, **valoarea** creației eminesciene și **consacrarea ei universală** să fie **cercetate în plan comparativ**” (16). **Cerința recunoașterii și „consacrării universale”** a creației eminesciene a fost **probată de ciclul nostru**, apărut între 2014-ediția I și 2016-ediția IV, ultima publicată sub titlul, „*Eminescu Universalul. Eminescu în circuitul universal, traducerea și ecoul operei în publicații tipărite și online...*” în peste 150 de limbi din peste 250 de țări. Se **adeverea astfel intuiția** eminescologului E. Papu **privind reducerea „decalajului dintre valoarea universală a poetului și corespunzătoarea sa circulație universală”** (16), deși atunci se aveau în vedere datele noastre, acumulate până la începutul deceniului '90 al secolului XX, în prezent însă mult întregite. De altfel, în uzul curent s-a generalizat opinia potrivit căreia

Universalitatea lui Eminescu devine **o certitudine universală** prin numărul acum mai mare și calitatea „mai aproape” de original a traducerilor operei și, respectiv, ecourile ei în alte limbi.

Asemenea demersuri și împliniri reprezintă **dovezi în plus ale creșterii interesului** pentru Eminescu în lume, manifestat prin **traducerea și ecoul operei** de la o etapă la alta, calitativ mai bune și într-un număr de limbi și țări din ce în ce mai mare, **condiție favorabilă** deschiderii spre noi orizonturi ale **procesului de asimilare** a operei eminesciene în alte literaturi. Evident, se are în vedere **opera antumă și postumă scrisă în timpul vieții poetului**, unul dintre obiectivele lucrării de față.

În zilele noastre, un bilanț istoriografic ne indică faptul că s-au publicat pe toate meridianele lumii peste un milion de unități editoriale din scrierile lui Eminescu, de asemenea sute de mii de articole, studii și volume monografice despre Eminescu. Datele acumulate, oferite posterității de autorii acestor lucrări, publicate în România și în alte țări, **au promovat** în ultimul secol și jumătate acea **viziune universalistă** asupra valorii moștenirii eminesciene, **viziune intuită** și sintetizată scurt și sugestiv **încă în timpul vieții poetului, ziaristului și prozatorului** de o notorietate românească și ea emblematică, dramaturgul I. L. Caragiale, pe care ni se pare oportun să o reamintim

cu orice prilej: „**LUCRAREA CE UN MARE ARTIST CA EMINESCU O LASĂ ESTE... CEVA SFÂNT, pentru o viață mai durabilă decât chiar a neamului său întreg, gândiri și simțiri de veacuri ale acestuia, și de aceea, fără teamă de exagerare, s-a putut zice că O AȘA LUCRARE ESTE PATRIMONIUL OMENIRII ÎNTREGI, NU NUMAI A UNUI NEAM**”.

În condițiile în care timp de un secol și jumătate receptarea operei eminesciene și ecourile ei receptate prin intermediul unităților editoriale accesibile nouă, apărute în România și în alte țări – cum mai menționam – totalizează peste un milion, numai într-unul dintre trecutele decenii, 2002-2012 (majoritatea textelor aparțin însă anilor 2005-2006), – potrivit unui link/**pagină web EMINESCU (23)**, acesta a fost **ACCESAT pe canalele online, atenție, DE PESTE TREI MILIOANE CINCI SUTE DE MII** de ori/adică **LECTURI ALE CITITORILOR INTERESAȚI de opera poetul român**. Si aceasta în condițiile în care au fost luate în calcul numai **151 titluri**, în majoritate poezii, **selectate** doar din **periodice de masă**, transpuse în peste **600 de versiuni** în numai **12 limbi** (cele de largă circulație și câteva de redusă circulație).

Cauza acestui fenomen eminescian este determinată de **efectul** pricipiului/tehnicii **transmiterii informației la distanță cu ajutorul undelor radio (canalele online tip wireless,**

telecomanda, telefonul mobil, în mare internetul), **realizare** aparținând congenialului contemporan al lui Eminescu, **istoromânul Nicu Teslea** (născut într-o familie de români, stabiliți cu secole în urmă în Balcani, regrupați într-un sat din peninsula Istria, acum aparținând Croației), devenit abia la 34 de ani **Nikola Tesla**, atunci când marele inventator a primit cetățenie americană (23).

Un **salt istoric similar** s-a observat în **evoluția procesului de universalizare** în cazul a **doi poeți naționali**, avem în vedere pe **Shakespeare** (1564-1616) și pe **Eminescu** (1850-1889) În multe dintre cele aprox. o mie de lucrări, scrise în viziune universalistă amintite, aceștia sunt considerați **comparabili și compatibili în privința circuitului universal** al operei și ecoul lor în publicații editate și online. **Măiestria literar-artistică** atât la unul, cât și la altul se apreciază a fi **unicitatea**, ca originalitate și valoare. Cu toate acestea, după mai bine de trei secole de la apariția fenomenului Shakespeare, **fenomenul Eminescu** – prefigurat ca **”Luceafăr” al poeziei românești** – **singur se recunoștea** în postura de **învățăcel** al magistrului **”Marele brit”**: *”Prieten blând al sufletului meu.../ Tu mi-ai deschis a ochilor lumine, / Mai învățat ca lumea s-o citesc... / Ca Dumnezeu te-arăți în multe fețe / Și-nveți ce-un ev nu poate să te-nvețe”*.

Fenomenul Shakespeare a apărut în evul mediu. În timpul vieții lui Shakespeare, opera lui lirică, mai ales dramele, comediile și tragiile s-au bucurat de o receptare fulminantă în rândul publicului spectator din teatrul regal elisabetan. După moartea autorului, vreme de mai bine de un secol acesta a dispărut din atenția publicului. **După un secol de "tăcere", Shakespeare a cunoscut o răspândire explozivă, odată cu expansiunea colonialismului englez**, care a favorizat secole la rând un circuit universal al operei, implicând cunoașterea, recunoașterea, consacrarea sa ca valoare națională de dimensiune universală. În plus, **scriindu-și opera în limba engleză, de cea mai largă circulație internațională**, Shakespeare a fost **tradus și comentat în publicații tipărite în peste 170 de limbi din peste 250 de țări și teritorii geografice (32), timp de peste patru secole, în care Timpul a lucrat în favoarea lui și de aceea a și fost asimilat în literaturile naționale.** În privința lui **Eminescu**, apreciat și el ca valoare națională de dimensiune universală, în condițiile în care **Timpul Supremul Judecător a lucrat în favoarea lui doar puțin peste un secol**, tocmai de aceea a fost **mai puțin tradus și mai mult comentat**, deocamdată, în publicații editate în format tipărit și online în cel puțin 92 de limbi, iar la solicitare, cu ajutorul unor programe special create poate fi cunoscut în alte 60 de limbi, totalul limbilor în care poate fi cunoscut acum Eminescu fiind $1+92+60=$ peste 150 de limbi din peste

250 de țări și zone geografice autonome. Procesul de cunoaștere și asimilare a lui Eminescu în literaturile naționale s-a realizat prin intermediul mijloacelor moderne de comunicare, dovadă că în zilele noastre el este **unul dintre cei mai accesați/cițiți scriitori pe canalele online audio-video.**

Un proces semnificativ în acest înțeles îl reprezintă creșterea numărului de limbi în care Eminescu poate fi cunoscut prin intermediul unor programe special create de reprezentanții unor popoare mici/exotice, care doresc să-l cunoască și în limbile lor de băștină, nu numai în limbile oficiale, ale foștilor stăpâni (engleza, franceza, rusa etc.). Numărul acestor limbi – în care la solicitare îl puteau cunoaște pe Eminescu numai cu ajutorul programelor de traducere automată, iar ulterior în aceste limbi s-au realizat comentarii despre sau traduceri din Eminescu – cu timpul a crescut. Numai în perioada 2014-2020, în care am urmărit fenomenul în cele patru ediții ale ciclului „Eminescu Universalul. Eminescu în circuitul universal...” și două ediții ale cărții *”Eminescu în ultimul deceniu de viață”*, numărul acestor limbi a crescut de la 47 la 63. Mai mult, în categoria celor peste 60 de noi limbi, Eminescu mai poate fi cunoscut traducând în/din aceste limbi tot ce a apărut în publicații editate în cele peste 90 de limbi, prezentate în lucrările noastre menționate mai sus (23, 32).

Dar să revenim la anonimul **cioplitor cu barda și cu condeiu al iconicului Eminescu**, cel care a întrupat simbolic imaginea veșniciei spiritualității neamului românesc: „**ADEVĂRATUL TEST rămâne LECTURA**” operei literare și jurnalistice eminesciene.

În înțelepciunea lui de învățat erudit, prin lecturi, în tăcerea grăitoare de peste un veac Eminescu ne îndeamnă să facem și noi ceea ce a făcut el într-o viață de om:

*Citește! Citind
mereu, creierul tău
va deveni un
laborator de idei și
imagini, din care vei
întocmi înțelesul și
filosofia vieții.*

M. Eminescu

IV

NOTE BIBLIOGRAFICE

Datele valorificate de noi, în textul de față, au fost descoperite recent în arhive și publicații din țări precum Franța, Italia, Germania, Austria, Marea Britanie, Statele Unite ale Americii (în principal **sursele** nr. 1, parțial 2, 31, 33 și altele **apărute după 2016**, majoritatea devenite publice, prin arhivare pe internet-Google). Noile date documentare obiective și opiniile subiective (reproduse de regulă între ghilimele), preluate din sursele citate, completează datele utilizate de noi anterior (23).

1. Dulciu Dan Toma • ”*Full text of Mihai Eminescu Documente Inedite • Prima traducere a unei poezii eminesciene în limba engleză • Eminescu în saloanele aristocrației europene, 1885-1889* (cf. și Viorel Cosma, *Eminescu în universul muzicii, Lăutari de ieri și de azi*) • *Eminescu la Oberdöbling • Neuropatii atipice, aspecte de patologie informațională* (Viena, 2018) • *Mihai Eminescu, niciodată cunoscut de ajuns* – interviu („Ziarul lumina”/,basilica.ro”) • (vol. antol.) „*Mihai Eminescu un Dumnezeu rănit*”, Chișinău, 2018.

2. **Cernăianu Călin L.** • *Recurs Eminescu. Suprimarea gazetarului. Din tenebrele istoriei* (2000) • fascicula Nr.1, Nr. 2 și 3-4, *Conjurația Eminescu*; nr. 3-4 volum, cu subtitlul *Noi mărturii în dosarul crimei. Politica și negustorii de vorbe* (2000) • *Conjurația ati-Eminescu*, vol. I – 2000, vol. II – 2001, vol. III – 2002 • Cernăianu C., Spănu I. ș. a., citați în: *Eminescu – jurnalistul politic omorât la comandă* („APOLOGETICA”, 19 decembrie 2009), *Eminescu pus în cămașa de forță...* („Cotidianul.ro”, 28 iunie 2015), *Adevărul despre moartea lui Eminescu* (vlad & unknown, 31 iulie 2013).
3. **Caragiale I. L.** „Nirvana”, sau despre „Drumul izbăvirii, al atingerii absolutului” („Constituționalul”, 20 iunie 1889).
4. **Călinescu G.**, în principal, biografia romanțată *Viața lui Eminescu*, 1932.
5. **Crispedia.ro**, *Mihai Eminescu – „Tabel cronologic”*, neactualizat, însumând date biografice în varianta oficială a vremii.
6. **Galaction Gala**, *Viața lui Eminescu*, 1914 (date cu adaosuri din „Mesagerul”, Piatra Neamț, 15 iunie 2017).
7. **Gană George**, *Melancolia lui Eminescu*, 2010.
8. **Hașdeu Bogdan Petriceicu**, despre *Eminescu*, în „Revista nouă”, 15 iunie 1889.

- 9. Ibrăileanu** Garabet, *Curentul Eminescu*, extras din studiul despre *Scriitori și curente*, 1901 (cf. și Al. Teodorescu, *Ibrăileanu eminescolog*).
- 10. Kremnitz** Mitte • *Amintiri fugare despre Mihai Eminescu*, ed. bilingvă, 2014 • din prefața la „Rumänische Dichtungen”, Leipzig, Ediția-tiraj II, f. a. (1883).
- 11. Maiorescu** Titu • *M. Eminescu, Poezii*, prefață, 1883 • *Însemnări zilnice*, Vol. II, 1881-1886, 1939 • Corespondență Maiorescu-Humpel 1883 (Torouțiu, V, 1934) • *Literatura română și străinătatea, 1882* • *Poeți și critici*, 1886 • *Eminescu și poeziile lui*, 1889.
- 12. Manega** Miron • *Eminescu agent secret, traficant de cărți interzise*, 2017 • *Eminescu – prima jertfă politică pe altarul DACIEI MARI*, în „Studii și cercetări de dacoromânică”, Revista anuală a Academiei Dacoromâne, nr. 1, 2011 • bilunarul „Certitudinea”, articole 2017-2019 • Emisiune Nașu TV, „Misteruri tulburătoare”, 2019.
- 13. Nica** Ion, *Eminescu. Structura Somato psihică*, 1972.
- 14. POP** Augustin Z. N. *Pe urmele lui Mihai Eminescu*, 1978.
- 15. revistasinteza.ro**, *Istroromâniei. Zece veacuri de singurătate*.
- 16. Papu** Edgar • *Poezia lui Eminescu*, edițiile publicate după 1971 • Dumitru Copilu-Copillin,

- Convorbire cu Edgar Papu despre Eminescu*, în „Literatura și arta”, Chișinău, 29 aprilie, 1993; preluare și comentarii, în „Steaua”, Cluj-Napoca, 1993 și în „Făclia”, Chișinău, 14 iunie 1997.
- 17. Ștefănescu Alex**, *Eminescu. Poem cu poem*, 2017.
- 18. Vintilă Petru** • *Eminescu. Roman cronologic*, 1974, variantă electronică, nerevizuită, având cea mai mare rată de accesibilitate postbelică • Barbu Ștefănescu De la Vrancea despre *Eminescu*, în „Românul” • Cum își tratează fratele Harieta după prescripțiile medicului Francisc Izsac • bățile cu funia udă la ospiciul Mănăstirii Neamț.
- 19. Vlahuță, Al.** *Amintiri despre Eminescu* (variante, în surse precum 18).
- 20. Zava Horia**, editor, *Eminescu, Opera poetică*, Chișinău, glosar, note (aici și despre Constantin Ciopraga).
- 21.** Despre Eminescu, în „Mesagerul Românesc”, 15 iunie 2015, Portland-Oregon (statul **Oregon, SUA**).
- 22. Pr. Prof. Dr. Galeriu Constantin** • *Eminescu: Christ a învins cu litera de aur a adevărului și iubirii! Chipul Mântuitorului Iisus Hristos în gândirea lui Mihai Eminescu*, în „Studii Teologice”, Revista Institutelor Teologice din Patriarhia Română, ianuarie-februarie, 1991, reluare 15 iunie 2017.

- 23. Copilu-Copillin Dumitru** • *Eminescu Universalul. Eminescu în circuitul universal...*, ed IV, 2016, pasajele din *Predicții adevărate. Cuvântul autorului* privind: prevestirea lui Eminescu; mărturisirea lui Eminescu de a se călugări; Congresul Internațional de „Psiholingvistică aplicată”, Milano, 2012; Detractorii lui Eminescu • *Eminescu și Marea Unire, un vis împlinit*, comunicare la Congresul Mondial al Eminescologilor, 2-3 sept. 2018 • *Eminescu în ultimul deceniu de viață*, 2018 • convorbiri, corespondență.
- 24. Codreanu Theodor** • varianta <https://www.scribd.com/document/Codreanu-Theodor-Eminescu-Drama-sacrificarii> • *Modelul ontologic*, Galați, 1993 • *De la mistica rațiunii la mistica nebuniei*, în revista „Limba Română”, Nr. 1-2, Chișinău (dezbateri pe marginea studiului *Eminescu în captivitatea „nebuniei”*, 2011; tot aici, I. Beldeanu, A. C. Cuza.
- 25. Arbore Zamfir** despre gândul călugărării lui Eminescu în ziarul "Românul", din 1882, când se destăinuia prietenilor despre condițiile mizere în care locuia și muncea la redacție, ziua și noaptea ca autor, redactor, tipograf, corector al întregului ziar, anume lăsate în grija lui.
- 26. Manoilescu Mihail**, *Statul organic, Noua teorie a protecționismului și schimbul internațional*, 1932, traducere în limba portugheză, programul de guvernare al Braziliei, 1970.

27. „**meritocratia.ro**”, 2 mai 2018, <http://vladherman.blogspot.com/2012/01/adevarul-despre-moartea-lui-mihai.html#.W1hp3NUzbio> luni, 7 Ianuarie 2013 • <http://romania-misterioasa.blogspot.com/2018/01/adevarul-despre-moartea-lui-mihai.html#.W1hp3NUzbio> mai 2018, Vlad Herman, s. a. referiri și despre dr. Tomescu și C. Cernăianu.
28. **Fetea G.**, *Eminescu – moartea misterioasă a unui geniu* (descoperă.ro, 13 04 2009).
29. **Georgescu Nae** • *Cartea trecerii. Boala și moartea lui Eminescu, 2008* (III), comentarii despre portalul „Ziariști Online” și despre raportul Vineș • *A doua viață a lui Eminescu, 1994.*
30. salutsighet.ro/zi-de-ianuarie-autor-echim-vancea/ Zi de 15 ianuarie 2018.
31. Barbu **Constantin** • *Codul uciderii lui Mihai Eminescu* (22 volume) • *Memorialul Mihai Eminescu*, Ziariști Online • expuneri serial YouTube, octombrie-noiembrie, 2011).
32. [https://ro.wikipedia.org](https://ro.wikipedia.org/wiki/Mihai_Eminescu). wiki/Mihai Eminescu.
33. **Gheorghe Florin-Cristian** • *Dosarele Eminescu și alte documente în revista „Cugetarea europeană”, 2018* • *Fenomenul Cugetarea europeană și Dosarele de Interdicție Eminescu*, volum îngrijit de Florin-Cristian Gheorghe și Tiberiu Spircu, 2019.
34. [dantomozei.ro/2020/1/14/va/este/teamă/de/eminescu](http://dantomozei.ro/2020/1/14/va/este/teama/de/eminescu), **ICR Beijing, o insulă în spațiul culturii asiatice**, replică la știrea că opera politică

a românelui absolut e disponibilă gratuit în magazinele App Store și Google Play.

35. Noica Constantin, *Introducere la miracolul Eminescu*, 1992.

36. Cornea Valentina, „Livia Maiorescu, valorificarea unei biografii” (III), în „Cronica Timpului”, publicație de cultură și atitudine a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, 13 februarie, 2016. Date compromițătoare pentru inițiatorii falsei „teorii a conspirației”: **Livia**, fiica lui Maiorescu **a păstrat prin moștenire Jurnalul** acestuia și a participat la publicare lui (cu modificările ulterioare operate cu creionul roșu sau negru a datelor reale), convinsă ca și alții că prin textul manuscris conceput și revăzut autorul „își regiza efectele [deoarece] s-a preocupat de posteritatea sa”. Cu deosebire, în privința lui Eminescu, „Livia face efortul de a corecta poveștile țesute din diverse interese referitor la nebunia poetului”. Relatările fiicei lui Maiorescu sunt „credibile”. „În toată istoria «asasinării» lui Mihai Eminescu, în care tatăl a fost complice, Livia are un comportament aparte. **În ziua în care Eminescu apare** [pentru prima dată declarat oficial] „**nebun în casa lor, așa cum i se indusese psihologic** [Livia] **îl vede «alt om»**”. Chiar dacă, în Jurnal, se va nota că în dimineața – „istoricei/ controversatei” – zile de 28 iunie 1883, poetul fusese invitat (urgent, în scris, prin „curier”/agent special, să vină de la

tipografia ziarului în casa lor fix la orele 10, când urma să se întoarcă de la ospiciul dr. Suțu, căruia îi plățire 300 de lei pentru internarea poetului în casa de nebuni, apoi **povestea închipuită** a întâlnirii de acasă și **cea adevărată** cu **birja** [nu de 5, ci] **de doi lei**, cu care „musafirul” era **expediat la adresa unde urma să fie arestat**. Alt moment, – „**Iubirea nețărmarită** [a lui Eminescu] – **față de Transilvania** l-au adus pe **Maiorescu în situația de a-l urî** îngrozitor tocmai pe acela pe care chiar el l-a declarat cel mai mare poet al românilor. Așa [încă **atunci!**] s-a ajuns în situația creării a **două tabere**, critici și biografi drept cauză a **morții poetului**... (alienare, schizofrenie, sifilis etc.) și susținătorii... unui **complot** prin care s-a pus la cale o **crimă** oribilă pentru a-l elimina pe Eminescu”.

37. **Baciu** Gheorghe. *Mihai Eminescu. Realități și erori*, Chișinău, 2018 (din paragrafele-fișier am reținut câteva, despre: savantul american de origine română, Nicolas Andronesco, p. 39, 47; Theodor Codreanu, Alexandru Vlahuță, Cristian Tiberiu-Popescu” ș. a.

CUPRINS

Cuvânt-înainte. Ultimul deceniu de viață a lui
Eminescu într-o nouă viziune. Acad. Mihai Cimpoi / 5

Cuvântul autorului / 8

I. Traduceri literare și ecoul
lor în 6 limbi din 11 țări / 15

II. Transpuneri muzicale și plastice
și ecoul lor în mari centre culturale
precum Viena, Berlin, Leipzig,
Basel, Halle, New York / 62

III. Contribuții internaționale
la deconspirarea
adevărului despre boala
și moartea lui Eminescu / 70

IV. Note bibliografice / 198

În colecțiile Istorie LITERARĂ și Eseu ale Editurii

Bibliotheca – între altele - au apărut și:

a. cărțile semnate de Dumitru **Copilu-Copillin**:

• *Eminescu în perspectivă universală*, 2013

• *Eminescu Universalul. Eminescu în circuitul universal, traducerea și ecoul operei în 77 de limbi...*

– alte ediții revizuite și adăugate - ediția I (2014), ediția a II-a (79 de limbi, 2015), ediția III (80 de limbi, 2016); ediția a IV (2016)... *traducerea și ecoul operei în 85 de limbi, iar cu programe de traducere automată în 65 de noi limbi, totalul 150- de noi limbi din peste 250 de țări*

• *Eminescu în ultimul deceniu de viață*, 2019-ed.I, 2020. ed. II (revizuită și adăugată).

b. Cărți care conțin capitole deslre D. C.-Copillin

• **Mihai Cimpoi**, *Anatomia ființe. Promoția de azi a Școlii literare și artistice de la Târgoviște. vol. II. Medalioane în evantai*, 2016

• **Mihai Stan**, *Confreria. Convorbiri și confesiuni. Vol. II – O istorie a Societății Scriitorilor Târgovișteni în interviuri*, 2017.

• **George Toma Veseliu**, *Continuatorii Școlii literare și artistice de la Târgoviște*, 2015, 2019

• **Mihai Stan (coordonator), Victor Petrescu, George Coandă**, *Societatea Scriitorilor Târgovișteni. Din istoria unei grupări literare, ed.. II – SST în cultura Cetății*, 2015, ed. Actualizată, 2020